

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

4

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1995

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1995

4

letnik XCV

izhaja od leta 1895

vsebina

dr. Tone Strojín	Evropsko leto varstva narave	145
Marjan Raztresen	O alpski kulturi in književnosti	147
	Poti na gore	147
	Rojen pod radovedno zvezdo	151
	Čigave so in bodo planinske kočé?	153
	Planinstvo v parlamentu	154
Marjan Raztresen	Gore brez reševalcev?	155
Milenko Arnejšek	Oltarček pri Malem Oltarju	156
Matej Majnik	Najvišja britanska gora Ben Nevis	160
	Rekordni gorski tek	161
Edo Torkar	Ovčarji na gorenjski ovčji poti	162
Štefan Lednik	Razgledi s Pece	166
Janez Semlak	S smučni čez Pohorje	167
Vlado Habjan	Nevarne zimske poti	168
Franci Erzin	Zimski planinski pohod	170
Jože Žunec	Ni lepšega, kot so prve rože v gorah	171
Rafko Terpin	Od Želina čez Jagrščé na Vojsko	173
Dušan Košir	Znane poti iz Julijcev	175
Nada Kostanjevič	Bližnja srečanja tretje vrste	177
Beno Bregant	Slap Grmečica nekje blizu Bohinja	179
Peter Pehani	Prečenje Zillertalskih Alp	180
	Odmevi	183
	Iz planinske literature	184
	Društvene novice	186

Slika na naslovni strani: **Tura gorskih vodnikov na Dovško Babo** Foto: Stane Klemenc

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1995 znaša 2400 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1200 tolarjev, posamezna številka stane 200 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE POSREDNO TVORNO SODELUJE S SVETOM EVROPE

EVROPSKO LETO VARSTVA NARAVE

Več kot 40 evropskih držav aktivno sodeluje v Evropskem letu varovanja narave, ki so ga letos proglasili na pobudo ministrskega komiteja Sveta Evrope. Od Atlantskega oceana do uralskih gor, od Laponske do sredozemskih otokov so na stari celini območja, ki jih je treba nasploh ali še bolje zavarovati: območja vodá in gozdov, polj in podzemlja, mestnih in drugače posejlenih površin, turistične in rekreacijske predele, območja, namenjena prometu, predele, ki jih ima v posesti ali ki jih izrablja vojska, ali pa demilitarizirane cone. Svet Evrope, organizacija, ki zdaj združuje več kot 30 držav članic, je leta 1970 razglasila prvo Evropsko leto varstva narave. To je bila priložnost, da so organizatorji v širšem merilu opozorili na ogrožanje narave ter pričevali ljudi o resnosti in nujnosti tega problema. Evropsko leto varstva narave je bilo takrat zelo odmevno tudi v Sloveniji: med drugim je izšla Zelena knjiga o ogroženosti okolja v Sloveniji, prvi temeljit in celovit pregled stanja narave in posledic onesnaženosti za živi svet, sprejeli so zakon o varstvu narave, ustanovili Društvo za varstvo okolja Slovenije ter seveda pripravili celo vrsto prireditev in publikacij, ki so tudi v Sloveniji utrdile spoznanje o nujnosti varstva narave in okolja.

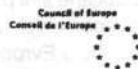
ZAPOR ZARADI RUVANJA PLANIK

Petindvajset let pozneje je Svet Evrope letos drugič razglasil Evropsko leto varstva narave. Okoliščine so zdaj nekoliko drugačne kot pred četrtoletja. Evropa se združuje, prepreke med vzhodom in zahodom so izginile, premostiti pa je treba razlike v miselnosti, načinu dela, na ekonomskem in socialnem področju. Spremembe so tudi na področju varstva narave. Zdaj ni več osnovni problem spodbuditi dejavnosti, ampak usklajevati vsa gibanja in organizacije, tako vladne kot nevladne, da bodo učinkovito usmerjene v skupni cilj — ohranitev narave.

V evropskem letu varstva narave so in bodo slovenske vladne in nevladne organizacije, med njimi tudi Planinska zveza Slovenije, pripravile vrsto projektov in dejavnosti, ki jih vodi ali usklajuje Slovenski organizacijski komitee za Evropsko leto varstva narave pod vodstvom **mag. Radovana Tavzesa** (v slovenskem komiteju pa je član tudi predstavnik PZS **Igor Maher**, sicer predsednik njene Komisije za varstvo gorske narave). Vsebinski poudarek programa v tem letu je na varstvu narave zunaj zavarovanih območij, čeprav je zaradi njihovega skromnega obsega v Sloveniji potrebno najprej razširiti mrežo zavarovanih predelov. Kot je v lepi publikaciji Varstvo narave na Slovenskem, ki je izšla ob razstavi z enakim naslovom v Cekinovem gradu v Ljubljani konec februarja in v začetku marca letos, zapisal njen urednik **Marko Aljančič**, »je zdaj v Sloveniji zavarovanih komaj osem odstotkov ozemlja, kar je precej pod evropskim povprečjem. Nemčija ima zavarovanih kar 30 odstotkov državnega ozemlja (Kitajska, na primer, komaj dva odstotka) ...«

Znak Evropskega leta varstva narave, ki ga je mogoče videti v malone vseh državah stare celine

Razstava v Cekinovem gradu je bila prva velika prireditev ob Evropskem letu varstva narave v Sloveniji izmed predvidenih 152 projektov ob tem evropskem naravovarstvenem dogodku, katerih nosilci so v naši državi šest ministrstev, 16 nevladnih organizacij in dve instituciji, Cerkev in TV Slovenija. Pomemben dogodek v tej zvezi je že omenjena publikacija, natisnjena na 88 straneh, lepa barvna brošura, v kateri so v besedi in sliki predstavljeni najpomembnejši »predstavniki« zavarovane ali ogrožene nežive in žive narave v Sloveniji. Ob vsem drugem je v reviji pogosto omenjen in opisovan slovenski gorski svet, vsaj enkrat pa tudi Planinski vestnik: potem ko sta bili na ozemlju Kranjske leta 1898 zavarovani prvi rastlini pri nas, planika in kraljeva roža (Blagajev volčin), je že leto dni pozneje »Planinski vestnik poročal o prvi (in še do danes verjetno izjemni) kazni zaradi kršenja zakona: Radi ruvanja planik je bil kaznovan, menda na Kranjskem prvi, **Janez Rekar** po domače »Roža in Jaga« iz Mojstrane. Okrajno glavarstvo radovljiško ga je obsodilo na šest ur zapora.«

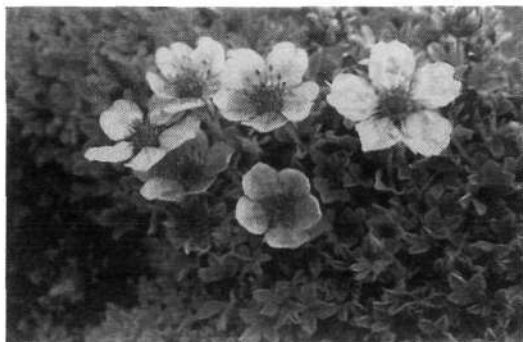
NA POBUDO SPD ZAVAROVANI ROŽI

V katalogu k razstavi je omenjena tudi slovenska planinska organizacija, ki je imela prva desetletja po ustanovitvi na Slovenskem bistveno večji vpliv, kot ga ima zdaj. Slovensko planinsko društvo je prav kmalu po ustanovitvi začelo opozarjati na nevarnost, da »preti najkrasnejši cvetki naših planin, to je planiki, sčasoma popolno izmrje, ker dobička željni domačini in tudi tujci pohajajo naše planine in naberejo po cele koše planik, večinoma seveda s koreninami, katere potem za drag denar letoviščnikom in raznim društvom prodajajo... Če se bo pustilo vse to še nadalje, tedaj se pač sme trditi, da sčasoma o planikah na Kranjskem ne bo niti govora več.« Opozorili so tudi na ogroženost Blagajevoga volčina: »Na Kranjskem se nahaja dalje, in

sicer v Polhovgraških dolomitih, še neka druga redka cvetka, ki je istotako v nevarnosti, da se sčasoma uniči. Ta cvetka je 'kraljeva roža' (Daphna Blagayana)... Tudi ta kras naše zemlje je vreden, da ga štiti poseben zakon.«

Kot piše v publikaciji ob razstavi v prispevku, ki sta ga napisala **Nada Praprotnik** in **Peter Skoberne**, je »Slovensko planinsko društvo podalo deželnemu odboru obširno poročilo o svojih opazovanjih... Odbor SPD je mnenja, da bi se tej nevarnosti vsaj nekoliko izognilo, če bi poseben zakon vzel v varstvo te cvetke naših planin.« Na to pobudo je Deželni zbor za Kranjsko v letu 1898 sprejel Zakon veljaven za vojvodino Kranjsko, o varstvu planik in kraljeve rože«.

Kdor bi želel zvedeti, kaj je v Sloveniji v naravi zavarovano in kaj bi še moralo biti in kako je naša država vključena v Evropsko leto varstva narave, bi moral prelistati publikacijo, ki jo je Prirodoslovni muzej Slovenije izdal ob razstavi v Cekinovem gradu (razstava pa se iz Ljubljane seli po državi). **Stane Peterlin** piše o Znameniti spomenici iz leta 1920 in njeni dediščini, **Marko Aljančič** o Evropskem letu varstva narave 1995 in Sloveniji, **Branka Hlad** o Spomenici in varstvu nežive narave, **Nada Praprotnik** in **Peter Skoberne** Od kraljeve rože in planike do Rdečega seznama (redkih in ogroženih rastlin), **Janez Gregori** o Ogroženosti živalstva v Sloveniji in prizadevanjih za njegovo varstvo, **Peter Skoberne** o Zavarovanih območjih na Slo-

Triglavskaya roža

Foto: Peter Skoberne

venskem in o Poklicni dejavnosti varstva narave v Sloveniji, **Jana Vidic** pa o Mednarodnih konvencijah s področja varstva narave.

DEKLARACIJA OB LETU VARSTVA

V publikaciji je v celoti natisnjena tudi Deklaracija o sodelovanju Slovenije s Svetom Evrope pri Evropskem letu varstva narave 1995. Takole piše v Deklaraciji:

»Republika Slovenija, ki se zaveda izrednega pomena varstva narave in s tem ohranitve biološke raznovrstnosti ter krajinske pestrosti Evrope, ki si prizadeva, da Evropsko leto varstva narave 1995 ne bo samo enkratna akcija, temveč spodbuda za trajno in uspešno varstvo narave nad vsemi državami Evrope, je ustanovila Slovenski organizacijski komite za Evropsko leto varstva narave 1995 in sprejela program aktivnosti za to leto ter se s tem z vso odgovornostjo vključuje v program Sveta Evrope za Evropsko leto varstva narave 1995 in želi po svojih najboljših močeh tvorno sodelovati pri doseganju skupnih ciljev na področju varstva narave.«

V publikaciji, na naslovni strani katere je fotografija Blagajevoga volčina, je veliko barvnih fotografij iz gorskega sveta, fotografij gorske žive in nežive narave, ker je pač ogromen odstotek slovenske narave gorske. Direktor Prirodoslovnega muzeja Slovenije **Matija Gogala** piše v uvodu k tej knjigi med drugim tudi tole:

»Osebnost sem prepričan, da izleta ali sprehoda na slovenske vršace, v samoto sredogorskih gozdov, v obmurske loge, v kočevske pragozdove, na cvetoče kraške travnike, v tišino podzemskih prostorov ali med dišave sredozemskega rastlinstva nekje v Slovenski Istri ali celo v modrino podmorskega sveta ne more zamenjati nobena druga dobrina. Če bodo razstava, ta knjižica in tudi številne druge dejavnosti ob Evropskem letu varstva narave pripomogle k širjenju naravovarstvene zavesti med Slovenci in preprečile dejanja, ki bodo morda nekaterim kratkoročno prinesla gmotno korist, nepovratno pa uničila bisere naše naravne dediščine, bo namen našega dela dosežen. Ne smemo pozabiti, da smo dolžni naravo ohraniti tudi za naše potomce.«

M. R.

Slapovi gorskega potoka Fratarica

Foto: Branka Hlad

O ALPSKI KULTURI IN KNJIŽEVNOSTI

DR. TONE STROJIN

Književnost o gorah in gornikih je po vsebini in načinih, kako obravnavamo subtilne odnose med človekom in naravo, še posebej do gora, tako vsestranska, da je ne bi bilo mogoče opredeliti po posameznih obdobjih literarne zgodovine enostavno zato, ker vseh ne pozna. Zvesta je ostala romantiki; le kaj bi bilo sicer gorništvo brez pridiha romantike. S književnostjo o gorah tudi ni mogoče označevati le potopisnega žanra, ker gre pri številnih gorniških avtorjih za mnogo več kot za leposlovje ali potopisje ali za bedekerski opis tur.

Gorništvo kot gibanje in kulturni pojav obenem je v človeku, ki je okusil slast gora, prebudilo toliko notranjih pobud, čustev, doživljanja sebe, okolja in sočloveka v gorah, da moramo vsaj pri alpskih narodih — podobno bi lahko ponovili za morje pri sredozemskih narodih — to zvrst pisanja označiti kot samosvoj književni fenomen. Zaradi več kot dvestoletne gorniške tradicije na Slovenskem, predvsem pa zaradi gorniške

književne dediščine, ki se je nabrala ob tem, je mogoče to dediščino tudi zaradi preglednosti razčleniti na podzvrsti, kot so roman, novele, eseji, potopisi in na druge oblike literarne tvornosti.

ZUNANJI IN NOTRANJI SVET GORÁ

Narava je tudi evropskemu človeku notranje toliko povedala, da kot čuteč posameznik ni šel mimo nje brez kulturne izpovedi o njej v vseh oblikah opisovanja in upodabljanja.

Med oblikami umetniškega izpovedovanja prednjačita literatura v vseh zvrsteh in fotografija, ne mnogo manj likovna umetnost in film. Najmanj sledi o gorništvu je dalo kiparstvo z umetniškimi kipi, a nekaj že.

Medtem ko je preprost človek na gorsko naravo zrl kot na objektivno danost, je šele umetniška duša s svojo umetnino, naj se imenuje knjiga, kip, slika, fotografija ali film, uspela pronikniti v to, kar je hotela izraziti. Morde je literat po svojem notranjem izražanju šel najdlje, ker je »stopil« vase.

namesto komentarja

POTI NA GORE

Slovenija je zdaj naposled začela tržiti svoje gore: zdaj ne izide niti velik prospekt celotne Slovenije, v katerem ne bi bile zelo vidno poudarjene slovenske gore, niti manj razkošni in mnogo skromnejši, pa zato nič manj pomembni prospekti manjših predelov in krajev, v katerih so naštetih okoliški gorski vrhovi ali vsaj griči, na katerih je skoraj vedno kakšna kulturna ali naravna posebnost, ki jo je vredno videti.

Slovenski predeli in kraji se zadnji čas poudarjeno ponašajo s svojim gorskim svetom in še posebno z znamenitejšimi vzpetinami. Tako so lokalni prospekti odlični pripomoček vodnikom, kartam in drugačni literaturi, ki jo izdajata predvsem Planinska založba in Triglavski narodni park.

Vendar oba skupaj in še tisti tretji, ki smo jih omenili v začetku, ne dosežejo propagandne vneme, ki jo izkazujejo številni predeli v drugih alpskih državah in deželah. Čeprav na eni strani tam nemara še bolj kot pri nas varujejo svojo gorsko naravo, bi jo na drugi strani hoteli pokazati čimveč dobro informiranim ljudem.

Medtem ko se v Sloveniji s planinsko obleko in obutvijo, z varovanjem pred dežjem, snegom in mrazom, s planinsko opremo in najpomembnejšimi navodili o obnašanju v gorskem svetu ukvarja specializirana, planinska literatura, je vse to natančno

opisano v prospektih, ki jih izdaja, na primer, Narodni park Visoke Ture. Vsako leto pred začetkom poletne sezone izda vrsto prospektov, zgibank, v katerih najde obiskovalec tega gorskega sveta pravzaprav skoraj vse, kar ga zanima: v enem prospektu so splošni napotki, v drugem je zemljevid z opisi največjih zanimivosti v parku, v naslednjem ptice, ki živijo v teh predelih, poseben prospekt je posvečen ruševcu in snežni jerebici, v enem od prospektov je nanizanih nekaj lepih predlogov za zanimive izlete po tem gorskem svetu. Vsi prospekti so, kot se za propagandno gradivo spodobi, bogato ilustrirani z barvnimi fotografijami. Človek, ki se odloči iti na izlet v ta narodni park, se na podlagi teh informacij lahko odloči med preprostimi sprehodi in vsemi naslednjimi planinskimi težavnostnimi kategorijami do zelo zahtevnih tur na tritisočake.

Triglavski narodni park nima toliko denarja kot Narodni park Visoke Ture, zato so izredno dobrodošli slovenski »lokalni« prospekti, ki spodbujajo k hoji v gore tiste, ki jih pravzaprav sploh ni treba spodbujati, in navdušujejo tiste, ki ne vedo natančno, kaj vse je v gorah lepega in dobrega. Največja vrednost teh reklamnih sporočil je v tem, da so zelo konkretna: Slovenija nima več samo gorskih verig, ki so lepe kulise, ampak čisto določene gorske vrhove in čisto določene poti nanje in čisto določene planinske kočice ob teh poteh in na teh vrhovih. Veliko vsega tega imamo, tako da se nam ni treba bati, da bi gorski popotniki hoteli hoditi samo po nekaterih poteh. Samo tem popotnikom je treba ponuditi čisto vse možnosti.

Marjan Raztresen

Seveda vsak literarni spis še ni umetnina ne glede na to, kakšne notranje pobude je imel njen avtor ali kaj je poizkušal izpovedati. Enako kot pri, recimo, upodabljanju umetnosti tudi besedni zaklad celo pri priznanih umetnikih ne more tekmovali z notranjim občutjem. Izraz besede, čopiča ali filma ne more biti primerljiv s šepetanjem duha in notranjih globin človeka. Filmski ustvarjalci, fotografi in snemalci si s produkti svoje umetnosti skušajo pričarati predvsem zunanji svet gora. Drugače pisec in upodabljaljoči umetnik, ki skušata ponikniti za obzorjem vidnega in podati nekaj svojega, fermentiranega z močjo svojega duha in občutja.

Pri tem si — kakor za koga — te oblike in načini umetnosti med seboj niso primerljivi in, žal, tudi ne »enakovrni«. Sicer pa se o okusih za to ali ono umetniško zvrst ne razpravlja, samo da jo imamo.

Literarna izraznost je v igri besed, v poudarjanju sozvočij in iskanju sinonimov, v čaščenju simbolov, posredovanju domiselnih prispodob. V doživljanju prvinske pristnosti narave je pri dovzetnem človeku naša bogato zatočišče domišljije. Vsak spis je bogastvo zase, vsi pa tvorijo mozaik, kakršni so tudi sicer pisane gore s svojimi morfološkimi oblikami, igro senc in svetlobe, čaranja oblakov, šelestenje vetra, odbleska vodnih gladin in predvsem barve, ki je zamet duše.

Če kaj, potem prepletanje oblik in igra svetlobe in sence izzoveta vzgon duše — od igre evforije prek čustvene agresivnosti do trepetanja tišine, da subtilna človeška nprav prime za pero, čopič, dleto ali za fotoapar.

DOKTORAT IZ PROBLEMOV SAMOTE

Človek je naravo v vsakem časovnem obdobju videl na svoj način, danes nič manj dražljivo kot nekoč. Res je — kar zadeva naše vedenje o naravi — razvoj znanosti razvozal marsikateri strah in pojav. Sicer pa umetnost ni poznala strahu; kvečjemu je le nemir provociral umetniško navdahnjeno dušo, da je videla, slišala in zapisala več od tega, kar je bilo stvarno.

Na pojav gorá se je človek vedno odzival s svojo notranjostjo. Večja kot je bila človekova čutečnost, večji estet je bil. Zato lahko rečemo, da je tudi gorništvu v svoji izraznosti neka umetnost, ki je ne zazna vsak in je ne more zaznati, ker so zaradi množičnosti, hladnosti časa, potrošniške civilizacije, šumnosti življenja nastopili objektivni pogoji, ki vedno bolj obvladujejo pomembnejše poti, bolj obiskane vrhove in planinske kočje. Množičnost razglašuje naravo, vnaša v naravni red nemir, vdira v gorsko osamo, ki je pogoj zbranim mislim in globljim doživljanjem.

Če je **Leo Maduschka** doktoriral iz problema samote v 19. stoletju, kaj bi glede tega lahko rekli danes na pragu tretjega tisočletja?

Toda še so vrtički samote za pasionirane ljubitelje miru in gorah. Treba je v te vrtove prihajati čez teden ali v drugem letnem času. Ni bojazen, da bi se v temeljnem človekovem odnosu do gora kaj prelomilo; bati se je treba le vsemogočne birokracije, ki ne mara narodnih parkov in okolja naravnih spomenikov in vse meri z istim merilom.

Še vedno je ostalo dovolj možnosti za klasiko doživljanja gora, ne le fizično, temveč tudi po umetniško, da znanstvenega obravnavanja ne omenjamo. Ni še odkrito vse, kajti največ je skrito v človeku samem in to ga draži, zanima ali zapeljuje.

Pisen odziv na čar gorá je najbolj uveljavljen in množičen, če fotografiranje odmislimo. Vendar je pri slednjem posredi tudi tehnika, pisec pa mora nujno nekaj zajeti iz svojega in to razdati na papir. Toda preden razprede, plete v notranjosti. Če hočemo doživeti goro, jo moramo z notranjostjo, potem pa ali vse zadržimo zase ali pa pišemo, slikamo, filmamo, upodabljam.

Po doživljanju gorá prek pisateljavanja, upodabljanja in drugih dejavnosti je umetnost doživljanja narave nadgradnja gorništvu kot fizični dejavnosti. Šele oboje skupaj stori gorništvu celovito v človeku.

Da je imel slovenski človek toliko povedati o gorah, kaže, da je v svoji notranjosti zmogel mnogo čustev in rafiniranega odnosa do narave in gora, ki posebejajo njegovo domovino. Še po sto letih ni mogoče govoriti o literarni suši, pač pa ob literarni beri prej o spretnosti avtorjev in odzivnosti glasil na dogodke in pojave doma in po svetu.

ZASLUGA LITERATURE ZA KULTURO

Vsebinsko je gorniška literarna tvornost ostala zvesta klasiki. Še vedno so spisi prežeti s svojevrstno romantiko, neustavljivi čar gora in narave ne pojenja niti malo. Značilno za tovrstno spisje je, da sta opis in doživljanje narave na prvem mestu in premagovanje fizičnih težav, izpoved čustev in ostalo na drugem mestu. Gorniška izpoved uporablja besedne izraze, ki največkrat

Znanja ni nikoli preveč

Zdravniki zdravniške podkomisije pri GRS Slovenije slovijo po bogatem znanju urgentne medicine. Redno izobraževanje gorskih reševalcev je njihova stalnica. Tudi zato so povabili na predavanje o novostih nudenja prve pomoči in na praktični prikaz v Kranjsko Goro reševalce vseh sedemnajstih slovenskih postaj GRS.

Prišli so iz devetih, tem pa so svežili znanja načelnik zdravniške podkomisije **mag. dr. Igor Tekavčič, prof. dr. Matija Horvat, dr. Evgen Vavken in dr. Martina Zupančič**. Ta je govorila o tem, kaj lahko reševalci ob najdbi nezavestnih ponesrečencev takoj storijo za oživljanje. Po njenem prepričanju ima to prednost, čeprav je eden od njenih kolegov menil, da je prav tako pomembno tudi zaustavljanje krvavitve pri ponesrečencih. Praktično umetno dihanje so nato vsi preskusili na lutki, posamezno in v parih, kjer je ritem oživljanja drugačen kot pri posamičnem posredovanju.

Mag. dr. Igor Tekavčič je z razlago tako imenovane glasgovske koma skale pojasnil znake, značilne za zlome lobanjskega dna. Z znaki, kako ponesrečenci reagirajo in se odzivajo, kakšne imajo zenice in kako reagirajo na bolečine, se dá ustvariti klinično sliko, ki

odražajo lepoto in veselje, potem se lestvica razpoloženja skoraj ne spremeni. Kritiki in polemiki se gorniki skoraj ne poslužujejo, kar sicer ni vedno na mestu in za kulturo duha tudi ni dobro. Če pa se tega že poslužuje, je pisec bodisi sitnež ali pa je nekaj hudo narobe.

Na splošno vse gorniško spisje odraža navdušenje, ki presega gorski prostor. Neverjetno, kako višina in kar sodi zraven vzburja duhá! Nikoli tega ne doseže morská ploskev, šumenje gozda, nezemska lepota jam. Gorniško spisje zajema posebno vrsto vzdušja in dramatike, o kateri bi lahko kaj rekel psiholog ali drug dušeslovec. V gorniški literaturi ne bomo zasledili znanstvene fantastike, vse je hudo stvarno, ker gre včasih za nohte, kot pravimo, ni slikanja socialne stiske, ni znakov za postmoderno književnost.

Laško rečemo, da je prav gorniška književnost ohranila gorništvo še na tistem, na čemer ga hočemo ohraniti. Zato ima gorniška literatura veliko zaslug, da obstaja gorniška kultura, kolikor jo je še, kar naj bi plemenitilo lik gornika.

Hkrati pa je treba opozoriti, da je z etičnostjo javnega opozorila trezna beseda storila še največ pri ohranjanju narave, le da je bila premalo slišna — ali pa je bila prav na tem področju premalo dramatično opozorilna.

Značilnost slovenske gorniške literature je na drugi strani, da je pretežno potopisna, ker opisuje gore, vrhove in stene, kot tudi doživljajsko izpovedna, ker se ukvarja s človeško prisotnostjo v gorah.

Slog pisanja poskuša biti opisen z bolj ali manj podrobnim opisovanjem ali navajanjem situacije ali z izseki doživetij, kjer se zaključek prebere sam od sebe. Sicer pa vsebina spisov prehaja od lirike do prave evforije; v

vsakem primeru so izpovedi optimistične. Ponekod skušajo nekateri avtorji biti tudi dramatični. Besede, ki jih uporabljajo kot simbole, ki pospremljajo opise, ne morejo biti drugačne kot take, ki nosijo v sebi pozitivni naboj. Izrazi, ki se uporabljajo v gorniški literaturi, so predvsem tisti, ki so pojmi za fizikalne pojave, morfološke in orografske oblike, manj izrazoslovje, ki se veže na človekovo duševnost.

Ali to pomeni, da so kar številni pisci gorniške literature bolj usmerjeni eksterno, izven sebe v svet gora, da vidijo več kot občutijo, ali se ne znajo izražati, ker so sramežljivi ali nespretni, ali pa je tu posredi kak drug vzrok? Psihosocialnih črtic, ki se jim je približal, recimo, **Janez Gregorin**, pa tudi **Boris Režek** in še nekateri, je malo.

GORNIŠKO IZRAZOSLOVJE

Opaziti je, da so v medvojnem obdobju pozornost posvečali predvsem iskanju in uporabi izvornih gorniških in domačih izrazov. Prednjači nekdanji šolski inšpektor **Josip Wester**, saj je v svoji knjigi, pravzaprav izboru potopisnih spisov »Iz domovine in tujine« (izdalo in založilo SPD, Ljubljana 1944), na koncu dodal seznam nekaterih novo tvorjenih besed. Z izrazoslovjem so se pod vplivom **dr. Henrika Tume**, ki je zbiral krajevna in ledinska imena in jih tudi objavil v samostojni knjigi Imenoslovje Julijskih Alp (izdalo in založilo SPD leta 1929) in še posebej v knjigi Alpska terminologija (založilo SPD leta 1933), ukvarjali predvsem Skalaši.

Za plezalno družčino, ki je desetletje pred drugo svetovno vojno plezalno delovalo v Grintovcih, pa ni značilno le zbiranje domačih izvornih izrazov, kjer je prednjačil Boris Režek, ampak še poseben slog pisa-

zdravnikom, ko pridejo na kraje nesreč, lahko veliko pomaga, da pravilno reagirajo pri nudenju pomoči na kraju samem in nato v bolnišnicah.

Dr. Evgen Vavken je iz bogate prakse svetoval reševalcem, kako ločijo posamezne krvavitve in kaj lahko store, da rešijo ljudi. Pomembna je imobilizacija takih ran. S tem onemogočijo odplavljanje strdkov v ožilje.

Profesor dr. Matija Horvat je priznal, da so opisi šokov v priručnikih o nudenju prve pomoči opisani preveč optimistično. Dejansko je to ena od najbolj nepojasnjenih tem. Tudi zato sta v bolnišnicah pri diagnozah vedno prisotna dva zdravnika. Zanj je šok posledica nezadostnega krvnega obtoka. V primeru, da je to kratkotrajno, šok ni nevaren, v daljšem obdobju pa pride do zastoja srca in tudi hitre smrti. Reševalci na terenu blažijo šok z zaustavljanjem krvavitev, pravilnimi imobilizacijami in obzirnimi transporti do bolnišnic.

Med razpravo je bila odmevna ugotovitev gorskega reševalca **Klavdija Mlekuža** iz postaje GRS Mojstrana: medtem ko so vratne opornice že dalj časa sestavni del kompletov za nudenje prve pomoči v GRS, jih mnogi drugi še vedno premalo uporabljajo pri nudenju prve pomoči v primeru prometnih nesreč.

Mirko Kunšič

Vaja dela mojstra: **Janez Brojan ml.** se je skupaj s kolegom najresneje lotil treninga umetnega dihanja.

Foto: Mirko Kunšič

nja, kakršnega ne zasledimo izven te družine. Le preberimo si Režkove in Gregorinove spise!

Zanimivo je, da se je skrb za iskanje izvirnega domačega izrazja kot dela etnografske dediščine v gorah bolj pojavljala pri nekaterih alpinistih kot pa v znanstvenih krogih. Po drugi svetovni vojni so se z iskanjem in obravnavanjem izvirnih domačih besed iz gornjskih vrst ukvarjali še **Barbka Lipovšek Ščetinin** in **dr. Vladimir Škerlak** ter **prof. Tine Oreš** kot urednik Planinskega vestnika in lektor številnih knjig.

V uvodnih razmišljanjih o domači gornjski književnosti ne smemo mimo nekaterih poskusov nastajanja gornjskih revij na Slovenskem. Ob Planinskem vestniku sta skušala držati korak revija Planinska Matica, ki je zdržala le nekaj števil v dveh letnikih (leta 1937/38) pred zadnjo svetovno vojno, in mariborski zbornik Planine ob meji, ki je neredno izhajal dobri dve desetletji od leta 1952 dalje.

ZALOŽNIŠTVO GORNIŠKE LITERATURE

Kjer so književna dela, tam moramo omeniti tudi založbe, ki so ta dela izdajale. Založniška dejavnost predvojnega SPD se je omejevala na občasno in priložnostno izdajateljstvo, bolj v zvezi s pomembnejšimi jubileji kot s potrebami. Izredno malo gornjskih knjig v primerjavi z današnjim stanjem je izšlo zunaj SPD, pa še te so izšle v samozaložbi ali pri malo znanih predvojnih založbah. Knjižna zbirka z gornjsko vsebino, ki jo je le dve leti 1936/37 in 1937/38 izdajala Planinska Matica in jo je uredil **Pavel Debevec**, je bila samo ena. Značilno za založbo in uredniško politiko je bilo, da SPD nanjo ni imela vpliva in da je ta vpliv izhajal iz oseb Kamniško-ljubljanske alpinistične provenience. Tako sta se geografsko in gornjsko polarizirala predvojna književnost in plezalne ambicije.

Povojna Planinska založba pri PZS je bila ustanovljena že leta 1953 in imela že takoj na začetku velike načrte. Poleg zbirke Naši veliki planinci, ki se je začela zelo studiozno in načrtno, je leta 1957 izšlo delo Himalaja in človek in dve temeljiti zgodovinski študiji **Evgena Lovšina** Gorski vodniki v Julijskih Alpah leta 1961 ter Borisa Režka Stene in grebeni že leta 1959. Po desetletju premora so pričeli načrtno izdajati vodnike in kartografijo, sem je treba prišteti še nekaj vzgojno poučne literature, ni pa bilo zaslediti nič literarnega, ne zgodovinskega, ideološkega, ne fotografsko umetniškega dela.

Založništvo gornjske literature so prevzele večje založbe, zlasti Mladinska knjiga iz Ljubljane in založba Obzorja Maribor, ki je celo uvedla stalno zbirko Domače in tuje gore. Nič manj zavzeti nista bili Državna založba Slovenije in Cankarjeva založba iz Ljubljane, kot založniki pa so se pojavile nekatere manjše založbe, kot Didakta iz Radovljice in Prešernova družba iz Ljubljane ter priložnostno še nekatere druge.

GORNIŠKA BIBLIOGRAFIJA

Kje smo z evidentiranjem slovenske gornjske dediščine danes, govorijo dejstva, da je nekaj časa celo kazalo, da bo morala kot desetnica iz hiše Zlatorog ob

Dvorčakovi 9 v Ljubljani celo centralna planinska knjižnica, kjer je shranjen ves knjižni zaklad, pa je menda sam Zlatorog preprečil takšno kulturno sramoto.

Ob 70-letnici SPD je izšla prepotrebna slovenska planinska bibliografija Gore v besedi, podobi in glasbi, potem pa nikdar več. Za Planinski vestnik so bila doslej izdelana desetletna kazala za obdobje 1895—1940 v priredbi **Josipa Westra** ter za obdobje 1952—1960 in 1961—1970 v priredbi **Vilka Mazija**. To je vse, kar imamo za pregled čez sto let Planinskega vestnika — torej samo za obdobje prvih sedemdeset let; kasneje v Planinski založbi za to prepotrebno kulturno registracijsko delo ni bilo denarja. Pomagati si moramo samo z letnimi kazali v Planinskem vestniku.

Za pregled čez važnejše datume, osebe in dogodke iz planinske zgodovine je Vilko Mazi leta 1958 kot prilogo k Planinskemu vestniku pripravil Koledarske beležke iz našega planinstva.

Naš kulturni dolg do dvestoletnice prvega vzpona na Triglav je bil delno poravnani z delom **Lovšina, Hribarja in Potočnika** Triglav, gora in simbol (založila Mladinska knjiga, Ljubljana, 1979) in delom Triglav, gora naših gor v založbi Obzorja Maribor leta 1980 v uredništvu in soavtorstvu **dr. Toneta Strojina** in še nekaterih drugih.

Ob stoletnici SPD leta 1993 bi takratno vodstvo v planinski organizaciji moralo pripraviti pregled čez vso planinsko zgodovino v gorah, nekakšno sintezo gornjske dediščine, nekaterim pa je šlo zgolj za spektakel, od katerega danes nimamo nič, še manj pa bodo od tega imeli zanamci. Gre za to, kaj nam je dalo gornjstvo prvih sto let dela planinske organizacije na Slovenskem in kako bi to doto primerno oplemenitenito prenesli naslednjim generacijam.

GORNIŠKA PROZA

Kaj je gornjska proza, ni določeno z nobenimi merili. Ni dovolj, da kakšno besedilo, kakršno koli že, omenja gore, potrebno je, da se tekst povezuje z dogodkom v gorah. Če bi morali za gornjsko prozo priznavati že samo omenjanje gore, potem bi morali že daleč pred **J. Vajkardom Valvasorjem** omenjati zapise o gorah, kot je, na primer, Pridiga na gori **Janeza Svetokriškega**, že zato, ker omenja goro in se godi na njej.

Osebnostno menim, da lahko za začetnika gornjske literature na Slovenskem smatramo **Belsazarja Hacqueta** (1) prav zato, ker so njegovi spisi povezani z njegovim osebnim prizadevanjem priti na vrh Triglava (2). Hacquet je bil sicer Bretonec, vendar so spisi nastali pri nas in jih lahko imamo za naše. Valvasor je o slovenskih gorah in hribcih marsikdaj zvedel posredno iz pripovedovanj drugih, ki so na gorah še videli hudobce, vile in prikazni, čeprav Valvasorju s tem ne odrekamo pomena v slovenski zgodovini.

Torej so osebna doživetja v povezavi z goro tisto merilo, ki daje zapisu gornjsko vsebino. Doživeti nekaj iz lastnega in potem zapisati iz strasti za doživetjem vdihne besedišču pravo mero, osebni doživljaj pa razsežnosti duhovne vsebine. Literarna stroka naj po tem določi še druga merila.

Žal se sistematično s pregledom gorniške literature na Slovenskem ni ukvarjal nihče, ne uredniki, ne filozofska fakulteta. Nimamo niti kronološkega, ne tematskega pregleda nad njo. V tem eseju dajemo poudarek izključno tematski razvrstitvi, pri čemer ostajamo zgolj na ravni poskusa pregleda nad slovensko gorniško prozo.

V zadnjih sto letih, kar izhaja Planinski vestnik in deluje slovenska planinska organizacija, se je te proze nabra-

lo toliko, da je možen tematski pregled. Zaradi odmerjenega prostora je bolj naštevalen kot opisno kritični. Esejev o gorniški prozi se lotevamo kronološko, to je od prvih izročil ljudskega pripovedništva dalje.

1) Balthasar Hacquet: Oryctographia Carniolica I. 1778, II. 1781, III. 1784, IV. 1789.

2) prav tam, predgovor II. dela Oryctographia.

(Nadaljevanje prihodnjic)

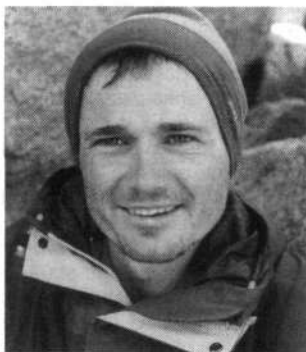
NAVEZA DVEH V PRVENSTVENI SMERI SEVERNEGA VRHA SKUPINE PAINE V JUŽNI AMERIKI

ROJEN POD RADOVEDNO ZVEZDO

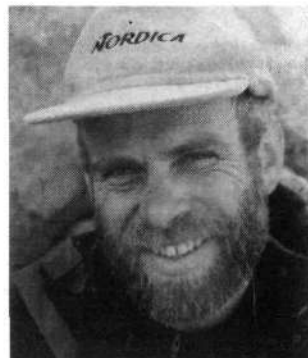
Slovenska alpinista **Marko Prezelj** in **Andrej Štremfelj** sta letošnjega 6. februarja ob pol šestih popoldne po lokalnem času po 43 urah in pol plezanja po vzhodni steni priplezala na Severni vrh (2260 m) atraktivno lepe gorske skupine Paine v Patagoniji. Dokončala sta smer, ki so jo leta 1988 začeli **Edo Kozorog**, **Matjaž Ravhekar** in **Ivan Rejc**, svojo razmeroma zelo krušljivo smer, ki je objektivno nevarna predvsem v spodnjem delu, pa sta imenovala Rojen pod radovedno zvezdo.

Letošnjega 12. januarja sta Prezelj in Štremfelj pripotovala v Buenos Aires in že naslednji dan z letalom nadaljevala pot v Rio Gallegos, od tod pa z avtobusom prek Rio Turbio do Puerta Natales v Čilu. Dne 15. in 16. januarja sta v tem kraju nakupovala hrano in urejala dovoljenja za plezanje v narodnem parku Torres del Paine, proti večeru drugega dne pa so ju iz krajevnega urada napotili v park z obljubo, da bosta dovoljenje dobila ob vstopu v park.

Pa ga nista, kajti ko sta se z avtobusom iz Puerta Natales pripeljala do kraja Laguna Amarga, kjer je vstop v park in izhodišče za plezanje v stolpih Paine, tam o njunem dovoljenju niso nič vedeli. Napotili so ju do drugega vhoda v park ob jezeru Toro, uro vožnje od prvega vhoda, kjer jima je po dveh urah in po dvakratnem posredovanju uradnika iz Natalesa le uspelo dobiti dovoljenje, za katerega sta morala plačati 750 ameriških dolarjev. Ko sta imela dovoljenje v žepu (ki pa je bil »lažji« za kar precej denarja), sta se odpeljala nazaj do prvega vhoda v park in odšla do Hosterie Las Torres, kjer je med drugim kamp in izhodišče za pohod do baznega tabora pod stolpi.

Marko Prezelj

Andrej Štremfelj

ŠOTOR POD STOLPOM

Dne 18. januarja sta se iz tega kampa odpravila do baznega tabora in do tod hodila tri ure, opremo pa so jima komaj četrto ure daleč od tabora prinesli s konji. Eno uro po polnoči naslednjega dne je bila vsa oprema v taboru, kamor sta jo znosila na lastnih plečih.

Potem ko sta si uredila bazni tabor, sta največji del opreme 20. januarja znosila do velikega balvana pol-druge uro daleč od vstopa v steno. Dve uri dolgo pot sta opravila dvakrat, dopoldne in popoldne.

Potem ko sta naslednje jutro še enkrat nesla opremo do stene, sta še isti dan začela plezati. Do 6. februarja, celih 17 dni torej, sta se potem ukvarjala s to steno in s tem stolpom, s temi 27 raztežaji, ki so ju pripeljali na vrh stolpa.

Prvi dan plezanja sta preplezala samo prvi raztežaj in se zvečer po vrvi vrnili do balvana, kjer sta postavila šotor; v njem je bilo kljub vsemu še vedno mnogo udobneje kot v steni. Toda ker je ponoči začelo deževati, sta naslednje jutro odšla v svoj bazni tabor, že dan pozneje pa spet pod steno in v njej preplezala še dodatne tri raztežaje, potem pa naslednje dni od enega do treh — kadar sta seveda plezala, kadar ni deževalo ali snežilo in kadar ni premočno pihal veter. Vsak večer do 29. januarja sta prenočevala bodisi pri balvanu, bodisi v svojem baznem taboru, 29. januarja pa sta pod steno nesla posteljo in vso drugo opremo za bivak. Ta dan sta potem preplezala 10. in 11. raztežaj, postavila v stolpu posteljo in prvič prespala v steni, čeprav je ponoči snežilo in je pihal kar

Skupina Paine, v Severnem vrhu je vrisana smer, ki sta jo preplezala Prezelj in Štremfelj

Foto: Marko Prezelj

močan veter. Naslednji dan sta v snegu in mrazu preplezala še 12. raztežaj, potem pa plezalnno vrv in kline pustila v steni in sestopila do baze.

Zadnji januarski dan je v baznem taboru deževalo, snežilo in močno pihalo, prvi februarjski dan pa ju je zaradi dopoldanskega izboljšanja zvalil do balvana, kjer sta nekaj časa strmela nad polomljenim šotorom, ki ni mogel kljubovati močnemu vetru, potem sta svoje domovanje postavila in utrdila in v njem prenočila, toda že naslednji dan sta v vetrovnem vrmenju odšla nazaj v bazni tabor.

V ORKANSKEM VETRU NA VRHU

Ker je bilo 3. februarja dopoldne spet jasno, sta se odpravila do balvana, toda že popoldne se je spet oblačilo in veter jima je znova podrl šotor. Postavila sta ga vnovič, v njem prenočevala in upala na izboljšanje vremena, da bi naslednji dan nadaljevala delo, vendar sta naslednje jutro ugotovila, da je šotor neuporaben. Zato sta se preselila pod balvan, kjer sta si uredila bivak. Popoldne 4. februarja sta z dodatno opremo odšla pod steno in se po fiksnih vrveh povzpela do postelje na koncu 11. raztežaja, počistila 12. raztežaj in plezalnno vrv od tod dalje zamenjala s fikšno. Čeprav je bilo vreme slabo, čeprav je snežilo in je pihal kar močan veter, sta v steni postavila posteljo in se odločila bivakirati.

Dne 5. februarja je bil po dolgem času lep in sončen dan, ki sta ga plezalca izkoristila za plezanje 13. raztežaja. Ta dan sta dosegla najvišjo točko, ki so jo leta 1988 dosegli Kozorog, Ravhekar in Rejc. Pozno popoldne sta se po fiksnih vrveh spustila do svojega bivaka v steni, naslednje jutro zaradi slabega vremena skoraj obupala, ko pa se je izboljšalo, sta dopoldne vzpon nadaljevala ter splezala še 19. raztežaj, ki se je končal na rami; tam se je končala tudi Prezljeva in Štremfeljeva prvenstvena smer.

Pot sta od tod nadaljevala po lažjem svetu kakšnih sto metrov, od tod preplezala raztežaj, ki sta ga ocenila s četrto do peto težavnostno stopnjo, nato pa sta imela do vrha še kratko pot s težavnostjo od prve do tretje stopnje.

Ob pol šestih popoldne sta v orkanskem vetru priplezala na vrh. Veter je bil tako močan, da sta se ponekod po ravnih izpostavljenih delih plazila po vseh štirih. Vrh, ostro skalno konico, sta objela jahaje, razgled pa je bil odličen.

ZAMUDEN DEŽEVEN SESTOP

Sestop je bil v močnem vetru težaven vse do začetka fiksnih vrvi. V steni sta puščala le sidrišča, zato je bil sestop zamuden. Noč ju je ujela na bivaku, kjer sta nameravala preživeti zadnjo noč v steni, ki pa ni bila prav nič prijetna: deževalo je in snežilo in takšno vreme se je nadaljevalo tudi naslednji dan. Čeprav sta bila do kože premočena, sta se odločila ostati v steni še eno noč, četudi sta bila brez hrane in pijače.

Dne 8. februarja se je zjutraj vreme za kratek čas izboljšalo. Pospravila sta posteljo in se začela spuščati ob vrvi. Spuščanje je bilo zaradi številnih prečk počasno, tako da sta šele po treh urah dosegla vznožje stene. Opremo sta odvlekla na ledenik, od tod pa sta z delom svojega premoženja sestopila v bazni tabor.

Dan pozneje sta počivala, medtem ko je zunaj neusmiljeno deževalo, še dan kasneje sta se povzpela do ledenika in preostalo opremo znosila v bazni tabor, kjer sta ves naslednji dan sušila premočene dele.

V dolino sta sestopila 13. februarja in tam naročila kornje, tri dni pozneje pa je bila vsa njuna oprema v spodnjem kampu, od koder so že redne prometne povezave s svetom. Teden dni sta počasi potovala do Buenos Airesa, od koder sta se vrnila v domovino.

V celoti sta lahko plezala le osem dni, povprečno od tri do šest ur dnevno, le en sam dan jima je uspelo plezati kar 12 ur. Efektivno sta plezala 43 ur in pol. Poleg dni, ki sta jih kolikor je bilo le mogoče izkoristila za plezanje, bi bili v času njenega bivanja okoli stolpov Paine za plezanje primerni le še štirje dnevi, vendar sta morala te dni poskrbeti za transport svoje opreme.

Po opravljenem vzponu sta si ogledala še nekaj alpinistično zelo zanimivih sten v skupini Paine, poleg tega pa sta obiskala še skupino Fitz Roy in Cerro Torre.

M. R.

PLANINSKA DRUŠTVA NAJ POSKRBIJO ZA SVOJE NEPREMIČNINE

ČIGAVE SO IN BODO PLANINSKE KOČE?

Komisija za razreševanje lastninskih vprašanj, najmlajša komisija, ki deluje v Planinski zvezi Slovenije, je letošnjega 2. februarja obravnavala aktualno problematiko s svojega področja. Kot je v zapisniku s tega sestanka zapisal predsednik komisije **Rudi Rauch**, sta člana komisije **Jože Ilc** in **Danilo Sbrizaj** pregledala vso popisano in evidentirano lastnino PZS in delno glede na dosegljive podatke tudi lastnino planinskih društev. Njun popis obsega 57 lastninskih teles s 137 parcelami, v tem seznamu pa manjkajo edino še podatki s sodišč v Sevnici, Krškem, Novem mestu in Črnomlju, ki sta jih pregledala šele letos.

Glede na podatke iz popisa je Planinska zveza Slovenije v vseh primerih nedvoumni lastnik in ji tega premoženja ne more nihče odvzeti. Vendar bo treba popraviti napačne vpise naslova lastnika, kajti PZS ima sedež uradno še vedno v Likozarjevi ulici v Ljubljani, kjer so bili njeni prostori, dokler jih ni uničil požar, in se registrirati na naslov v Dvorčakovi ulici v Ljubljani, saj bo naslov zelo pomemben pri poznejših prenosih. V naslednji stopnji bo treba urediti stanje pri objektih, kjer je PZS vpisana kot uporabnik družbene lastnine (kar velja, na primer, za Dom na Komni, Pogačnikov dom na Kriških podih, Tržaško kočjo na Doliču itd.). Taisto bodo morala storiti tudi planinska društva.

Komisija je nadalje ugotovila, da bo potrebno pri vseh planinskih objektih, kjer ima PZS vknjiženo pravico uporabe, urediti lastništvo, podlaga za to pa je dopis Sklada kmetijskih zemljišč Republike Slovenije. Komisija priporoča planinskim društvom, ki so vknjižena samo kot imetniki uporabne pravice na objektih, ki jih uporabljajo ali pa celo sploh niso vknjižena, vendar upravljajo s planinskim domom, da uredijo lastninska razmerja na teh nepremičninah, ki jih dejansko uporabljajo. Komisija je zaradi tega na tem sestanku sklenila naročiti strokovni službi, da pri občinskih geodetskih upravah preskrbi posestne liste in kopije katastrskih načrtov.

V nadaljevanju se je komisija informativno obravnavala vloge za vrnitev lastnine, ki so jih poslala planinska društva Ljubljana Matica, Maribor, Impol iz Slovenke Bistrice in Celja. Komisija je obravnavala celoten sklop zahtevkov, prispelih v zvezi z ugotavljanjem lastnine planinskega premoženja in razmerij med upravičenci, in problematiko razdelila v dva sklopa: v zahtevke, ki se nanašajo na premoženje v upravljanju PZS, in na zahtevke, na katerih je PZS nesporni lastnik. Oba sklepa bo komisija obravnavala ločeno na posebni seji.

Komisija za razreševanje lastninskih vprašanj obvešča vsa planinska društva, da morajo v sedanjem času lastninjenja urediti vsa pravna razmerja do svojih nepremičnin. V primerih, kjer je na nepremičnini že vknjižena lastninska pravica v korist konkretnega planin-

skega društva, je zadeva seveda jasna in je društvena lastnina varovana. Obstajajo pa primeri, ko so planinska društva vknjižena kot imetniki različnih pravic na družbeni lastnini ali pa sploh niso vknjižena.

Zato komisija priporoča, da planinska društva pregledajo pravno razmerje do svojih nepremičnin: v zemljiški knjigi pristojnega sodišča naj pregledajo podatke o pravnem stanju nepremičnine — najbolje je, če naročijo zemljiškooknjižni izpis, na pristojni geodetski upravi pa naj pridobijo zemljiškookatastrske podatke o površini, legi in kakovosti nepremičnine, pri čemer bo največje pomagalo posestni list in kopija katastrskega načrta nepremičnine.

Pridobiti in pregledati je potrebno vse listine, se pravi odločbe, sklepe, najemne pogodbe in podobno, ki dokazujejo, na kakšen način je planinsko društvo pridobilo nepremičnino v uporabo, upravljanje ali najem. Pridobiti je potrebno tudi dokumentacijo, ki izkazuje investicije planinskega društva v nepremičnine, kot so lokacijska in gradbena dovoljenja, potrdila o priglasitvi del, potrjen finančni načrt in dokumentacijo o plačilih investicije.

Komisija priporoča, da planinsko društvo na podlagi vse te pridobljene dokumentacije uvede ustrezen postopek za priznanje lastninske pravice na nepremičninah. Obstaja namreč nevarnost, da planinsko društvo izgubi svojo nepremičnino zaradi denacionalizacije, Sklada zemljiških in gradbenih zemljišč in drugih postopkov, kjer ni vknjiženo kot lastnik.

M. R.

Družba za gorsko medicino

Lanskega 8. decembra je bilo v Usterju ustanovljeno Švicarsko društvo za gorsko medicino. Dr. Pietro Segantini, pionir gorske medicine in predsednik UIAA, je zbranih približno 50 zdravnikov pozdravil z besedami: »Šport je zdrav: večina, ki to trdi, pa ne ve, kaj je zdravje!« Segantini je v tej zvezi omenil vse večje število gorskih nesreč, ki jih je treba povezovali z razširjenostjo in uspehi dejavnosti v prostem času. Po Segantinijevih besedah zahtevajo gorske nesreče drago zdravniško oskrbo in imajo zato velik gospodarski pomen. Poleg tega so gore izreden medicinski laboratorij, v katerem je mogoče analizirati obnašanje človeškega telesa v višinah.

Ti vzroki so opogumili zdravnike specialiste, da so ustanovili nacionalno društvo za gorsko medicino, katerega cilj je zbiranje in izmenjava strokovnih znanj in védenj. Strokovne komisije v okviru tega društva se bodo ukvarjale s teoretičnimi vprašanji, kot so, na primer, reakcije človekovega telesa na višino in mraz, ukvarjale pa se bodo tudi s problematiko snežnih plazov. Predvideni so tesni stiki z drugimi strokovnimi krogi, na primer z gorskimi vodniki, gorskimi reševalci ali dežurnimi na urejenih smučiščih.

PLANINSTVO V PARLAMENTU

Oblasti, niti prejšnje, niti sedanje, niti malo ne zanima, kako naj bi njeni državljani upoštevali predpise in zakone, če bi ljudje s tem imeli kakšne težave: ne glede na vse je treba paragrafe upoštevati. Toda če smo govorili, da je bila prejšnja oblast policijska, je bil tak ukaz še nekako razumljiv; popolnoma nesmiselno pa je, da se je treba tudi v sedanji demokraciji držati slabih predpisov kot pijanec plota, namesto da bi jih nemudoma spremenili.

Oskrbniki in gospodarji slovenskih planinskih koč se že dolgo pritožujejo, da je nesmiselno in tudi nemogoče vsak dan policiji v dolino prijavljati tiste planince, ki v koči prenočujejo. Naposled je poslanec **Miran Potrč** v Državnem zboru le postavil poslansko vprašanje, ki se glasi:

»Planinska zveza Slovenije že nekaj časa (tudi ob prvi obravnavi zakona o društvih) opozarja na nepraktičen in nemogoč sistem prijavljanja gostov v planinskih kočah. Upravni odbor Planinske zveze Slovenije je tudi pri ocenjevanju lanske poletne planinske sezone ponovno ugotovil ter ocenil, da sedanji sistem prijavljanja gostov ovira delo v planinskih kočah. To področje ureja zakon o evidenci nastanitve občanov in registru prebivalstva in predpisuje sistem, ki nalaga oskrbnikom planinskih koč, da dostavijo kopije iz knjige gostov na najbližjo policijsko postajo v roku 24 ur. Osebjem v kočah to nalaga dodatno administrativno delo, ki ga ob vse večjem obisku planinskih koč opravijo le z velikimi napori, obenem pa jih postavlja v nerešljiv položaj, saj zahtevanih podatkov ni enostavno dostaviti v predpisanem roku, ali pa je to sploh nemogoče. Planinske kočice namreč niso opremljene s faksi, ki bi olajšali to delo in za tako javljanje oddaljene postojanke sploh nimajo pogojev. Kljub temu pa so znani primeri, da se od predsednikov planinskih društev terja spoštovanje predpisanih rokov.

Planinska zveza Slovenije in osebje planinskih koč ne nasprotujejo potrebni evidenci gostov, dajejo pa neprestane pobude za spremembo te po oceni planincev neživljenjske zahteve.

Vprašujem Ministrstvo za notranje zadeve, če je seznanjeno s to problematiko in kaj misli storiti, da bi omenjeni problem poenostavili oziroma rešili.«

Minister za notranje zadeve **Andrej Šter** je na poslansko vprašanje takole odgovoril:

»Proučili smo pismo g. Mirana Potrča, poslanca Državnega zbora, v katerem opozarja na nepraktičen in nemogoč sistem prijavljanja gostov v planinskih kočah, ki osebjem nalaga, da v roku 24 ur dostavi kopije iz knjige gostov na najbližjo policijsko postajo. Ob vse večjem obisku planinskih koč zahtevanih podatkov ni enostavno dostaviti v predpisanem roku, pogosto pa je to sploh nemogoče.

Zakon o nastanitvi občanov in o registru prebivalstva v 10. členu določa, da je prijava začasnega bivališča obvezna tudi za osebe, ki se nastanijo ali začasno prebivajo v objektih gostinskih ali drugih organizacij, ki sprejemajo goste na prenočišče in počitek (sem sodijo tudi planinske kočice). Rok za prijavo začasnega bivališča je 12 ur. Pristojni organ pa lahko določi tudi daljši rok za vložitev prijave, če stanodajalec zaradi velike oddaljenosti od naselja, kjer je sedež pristojnega organa oziroma policijske postaje, ne more izpolniti prijavne obveznosti v določenem roku. Namen navedene določbe je ravno v tem, da pristojni organ glede na okoliščine posameznega primera (oddaljenost od sedeža organa oziroma pristojne policijske postaje, stanje ceste, ki vodi do naselja, kjer je sedež organa, število zaposlenih in druge subjektivne in objektivne okoliščine) določi stanodajalcu tak rok za prijavo, v katerem bi lahko izpolnil prijavo obveznost. Pristojnemu organu je torej v zakonu dana možnost, da v postopku ugotovi dejstva in okoliščine za vsak primer posebej in glede na ugotovljeno dejansko stanje v odločbi določi primeren rok.

V zvezi z navedeno problematiko je bil lani na pobudo Sekretariata za upravno pravne zadeve občine Radovljica sklican sestanek, ki so se ga poleg delavcev upravnih organov za notranje zadeve občin gorenjske regije in delavcev Uprave za notranje zadeve Kranj udeležili tudi predstavniki našega ministrstva. Namen sestanka je bil predvsem izoblikovati stališča za reševanje navedene problematike in določiti nek maksimalen rok (sedem dni), ki naj ga organi pri izdaji posameznih odločb ne bi prekoračili, saj po tem času dostavljene prijavnice pristojnim organom nimajo več pravega smisla. V okviru tega roka pa bi vsak organ pri izdaji odločbe moral v čim večji meri upoštevati okoliščine posameznega primera.

Glede na to, da tudi Ministrstvo za notranje zadeve ugotavlja, da so nekatere določbe Zakona o evidenci nastanitve občanov in o registru prebivalstva neustrezne, bo pri pripravi novega zakona upoštevalo vaše predloge. Mnenja smo, da bi bilo potrebno ob tem razmisliti o potrebnosti določb, ki bi organizacijam, ki sprejemajo goste na prenočišče in počitek, nalagale obveznosti prijave gostov tudi pri ustreznem organu.

Do sprejetja novega zakona pa so stanodajalci kakor tudi upravni organi za notranje zadeve seveda dolžni spoštovati določbe veljavnega zakona, ob tem pa v čim večji meri izkoristiti možnosti za individualno reševanje zadev, ki jih ta daje.«

Žal minister Šter ni povedal, kdaj bo njegovo ministrstvo pripravilo drugačen, boljši zakon, da bi ga v parlamentu potem lahko obravnavali in sprejeli. Oskrbniki planinskih koč bi bili prav zadovoljni, če bi bilo to urejeno že pred letošnjo poletno sezono.

NESPORAZUM MED REŠEVALCI IZ ZGORNJE SAVINJSKE DOLINE IN GORSKO REŠEVALNO SLUŽBO

GORE BREZ REŠEVALCEV?

MARJAN RAZTRESEN

»Zaradi neurejenih razmer, na kar sta v izstopni izjavi opozarjala tudi zdravnika Postaje Gorske reševalne službe Celje **dr. Anton Žumer** in **dr. Stanko Ošep**, izstopamo iz te postaje tudi drugi reševalci iz Zgornje Savinjske doline.«

To je bilo kratko sporočilo, ki so ga podpisali **Jože Ošep** iz Robanovega kota, **Ludvik Petek** iz Luč, **Avugust Lenar** iz Logarske doline in **Zdenko Ciglar** iz Solčave ter ga poslali v vednost Gorski reševalni službi (GRS) pri Planinski zvezi Slovenije, Civilni zaščiti občine Mozirje, Upravi za notranje zadeve Celje, vsem postajam GRS v Sloveniji in dnevnemu časopisu.

Ali to konkretno pomeni, da se krha še pred nedavnim tako monolitna organizacija slovenskih gorskih reševalcev in ali bi to lahko vplivalo tudi na kakovost reševanja v slovenskih gorah ali vsaj v tistih gorskih predelih, kjer je prišlo do takih nesporazumov ali celo sporov? Ob tem je kajpada treba vedeti, zakaj je sploh prišlo do razhajanj med vrhom GRS in nekaterimi njenimi postajami na terenu.

Prvič po ustanovitvi kmalu po koncu prve svetovne vojne se je Gorska reševalna služba Slovenije do temeljev zamajala v petdesetih letih po hudi gorski nesreči v gorski skupini Špika, ko so nekaterim gorskim reševalcem očitali, da niso storili vsega, kar bi lahko in da so enemu od alpinistov celo prerezali vrh, na kateri je visel, kar naj bi bil smrtni greh, čeprav je bil gornik na vrvi že mrtev, drugačno posredovanje, da bi lahko smrtno ponesrečenega alpinista spravili v dolino, pa bi bilo za reševalce močno tvegano. Takrat so na čelo GRS postavili **dr. Miho Potočnika**, vrhunskega plezalca, alpinista in reševalca, pa še človeka z ugledom, pravnikiškimi in političnimi izkušnjami ter avtoriteto, kar je bilo izredno pomembno. Skupaj s sodelavci je reorganiziral GRS, izposloval, da je tudi v poznejših časih ostala amaterska organizacija v okviru Planinske zveze Slovenije, in ji neposredno ali posredno iz državnih virov izposloval denar za delovanje.

Gorska reševalna služba Slovenije ima po državi, predvsem še pod gorami, svoje postaje, v katerih delujejo izkušeni in izprašani gorski reševalci, tudi posebej izvežbani zdravniki ter tudi za helikoptersko in stensko reševanje usposobljeni možje, ki redno skrbijo za podmladek in tudi za redno izpopolnjevanje in obnavljanje znanja ter gornjskih in reševalnih veščin. Potem ko je bilo v Sloveniji le nekaj postaj GRS, so pozneje ustanovili še nekatere, seveda predvsem v krajih pod gorami, da bi bilo reševanje čim učinkovitejše in da bi pomoč prišla čim hitreje. Ponekod je »centrala« v Ljubljani nasprotovala takšnemu drobljenju, tudi zaradi

Nalepke za podporne člane GRS, s katerimi kupci pomagajo GRS.

stroškov in pomanjkljive usposobljenosti reševalcev v »novih« postajah, ponekod so se z novimi postajami strinjali, ker so bile takšne potrebe. V Bohinju je, na primer, lahko delovala samostojna postaja GRS, na Jezerškem je sprva niso dovolili, češ da popolnoma zadostuje izpostava Postaje GRS Kranj, kamor so spadali jezerjanski gorski reševalci. Vendar so se reševalci z Jezerškega kljub vsemu (tudi s pomočjo »svoje« postaje v Kranju) osamosvojili — in tako se zdaj želijo tudi tisti iz Zgornje Savinjske doline.

Posebno v predelih pod gorami, do koder imajo gorski reševalci iz večjih krajev dolgo pot, imajo postaje GRS svoje reševalne skupine, kakršni sta bili nekaj tista z Jezerškega in kakršna je zdaj v Zgornji Savinjski dolini. Solčavani in Lučani hočejo zdaj svojo lastno postajo, ko že imajo več lastnih reševalnih skupin, toda »centrala« v Ljubljani jim je ne dovoli, ker da v svojih vrstah nimajo dovolj plezalcev in niso dovolj usposobljeni za zahtevna reševanja v stenah. Tako je seveda prišlo do hudih razhajanj med skupino iz Zgornje Savinjske doline ter Postajo GRS Celje in GRS Slovenije. Reševalci iz Solčave, Luč in Logarske doline niso hoteli hoditi na redne mesečne sestanke v Celje, tudi niso hoteli iti tja na obnovitvene izpite, prav tako jih niso hoteli opravljati na »nevtralnem« terenu, ki ga je določila Postaja GRS Celje, naposled pa reševalcev iz skupine pod Savinjskimi

»Sončna hiša« na Grossglocknerju

Z izdatkom 3,7 milijona nemških mark je Nemško planinsko društvo (DAV) na pobočju Grossglocknerja začelo urejati novo planinsko kočo na nadmorski višini 2801 meter. Nova gradnja bo stala na kraju, kjer je stala leta 1928 precej razširjena planinska koča iz leta 1868, prvotna koča na tej parceli. V načrtovani gradnji bo prostora za 60 prenočevalcev, vse naprave pa bo pretežno napajala sončna energija.

Kdaj bo nova koča popolnoma dograjena in opremljena, še ni znano.

Če bo tam še pol avgusta ležal sneg, bo koča dokončana names-to letošnje pozno poletje šele leto dni pozneje.

Alpami ni bilo niti na občnem zboru postaje v Celju, na katerem so razpravljali tudi o tej problematiki.

Zdaj je iz celjske postaje GRS izstopilo šest reševalcev iz Zgornje doline, kot je slišati, so nezadovoljni tudi ponekod drugod, ker da so zapostavljeni: nekateri reševalci dobivajo bogato opremo, bolj »dislocirani« se morajo zadovoljiti s kakšnimi rokavičkami, marsikje pa se ne strinjajo niti z najnovejšimi darili obrambnega ministrstva, z novimi terenskimi vozili nissan patrol, ki da so za skromne gorske reševalce predraga, saj jim tako po ceni nakupa kot po vzdrževanju popolnoma zadostujejo pol cenejše lade nive.

Med temi nesporazumi se hitro bliža začetek poletne planinske sezone, ko bodo slovenske gore spet polne gorskih izletnikov in alpinistov, tudi takih, ki bodo potrebovali pomoč gorskih reševalcev. Ali jo bodo dobili? Seveda jo bodo, kot zagotavlja načelnik Komisije za GRS Slovenije inž. Danilo Škerbinek, ker bodo do takrat poskusili te spore odpraviti. Nikakor pa ne bodo dovolili, kot pravi, da bi šli na reševalno akcijo premalo usposobljeni reševalci, saj nihče ne bo mogel nase prevzeti krivde za morebitno dodatno nesrečo ali nestrokovno reševanje s hudimi posledicami za pone srečence in reševalce.

PRVENSTVENO PLEZANJE NA DOMNEVNO DEVIŠKI SLOVENSKI VRH

OLTARČEK PRI MALEM OLTARJU

MILENKO ARNEJŠEK-PRLE

Oltarček je ime, ki lahko v vsakem zbuja drugačne vtise. Pomeni lahko posvečen prostor, do katerega ima vsak svoj odnos. Lahko se mu prikloni, se pred njim pomoli, gre mirno mimo njega ali ga celo prezre. Ampak vsak ima neki svoj oltarček, h kateremu se zateka, išče v njem popolnost, lepoto in izpolnitev svojih hrepenenj. Eden od mojih »oltarčkov« so gore in vse, kar je z njimi povezano. Imam jih rad, spoštujem jih in takrat, ko sem tam, se trudim, da bi bil v harmoniji z njimi. Stik z njimi mi daje novo, v bistvu smiselno razsežnost življenja. Gore so zame nekaj posvečenega in izpolnitev želja ter iskanja.

ZAKONI IZ GORÁ

Žal so v zdajšnjem stehnaziranem in skomercializiranem svetu takšni oltarčki »zasebna« lastnina posameznikov, kar je tudi prav, saj mora vsak imeti svojo zadovoljitev, vse pa tudi ni za vse. Moj cilj je čistost dejanj in duše in glavni smisel je poiskati lepoto, enkratnost trenutka in prostora, v katerem živim. Sem spada tudi lep odnos do narave in zavedam se, da sem le kolesce v vesolju, sekunda v večnosti in da moram v njej živeti v soskladju. To sožitje je način mojega življenja, ki velja za gore. Mestno življenje ima druge zakone, vendar pa prenos veljav iz hribov lajša življenje v mestu.

S petindvajsetletno hojo, plezanjem, smučanjem in potepanjem sem odkril vrsto »zakonov«, ki mi pomagajo v življenju. V slovenskih gorah je še dosti koticov, kamor lahko pobegnem pred hrupom, prometom, bumbum glasbo, neonskimi lučmi, vrstami, množicami, gnečo, vsiljivimi ali amoralnimi politiki, človeško pokvarjenostjo, betonom, asfaltom... in tam preprosto uživam.

Eden od takih koticov je martuljski konec, ki je v slovenskih gorah nekaj posebnega. Tam ni markiranih poti in kdorkoli se tja odpravi, mora dobro obvladati znanja, potrebna za vzpon in vrnitev. Sem ne spada samo obvladovanje hoje, temveč tudi plezanja, ravnanja z vrvjo, zabijanja klinov, celotnega alpinističnega znanja, imeti pa mora tudi dober občutek za najlajzo

smer, sposobnost orientacije, poznati mora vreme ter se solidno fizično in psihično pripraviti. Le tisti, ki obvlada ta znanja, naj se odpravi tja, saj se bo lahko le na ta način počutil varno in užival. Ena od prednosti tega konca je tudi, da tam srečaš le »taprave«. Množičnega gornišva tam — hvala bogu (beri nedostopnosti) — ni in zato je tam prvobitnost še ohranjena.

IDEJA IZ PODSTREŠJA

Med mojimi aktivnostmi zavzema posebno mesto odkrivanje neznanega, najsi bo to plezanje prvenstvenih smeri, iskanje skritih koticov, hoja po brezpotjih ali po poteh, po katerih še nisem hodil. V bistvu mi je vseeno, ali so markirane ali ne, glavno je doživetje. Tudi je vseeno, ali so zgornje težavnostne stopnje ali so brez težavnosti, ravno tako pa tudi, ali sem sam ali s splezalcem. Seveda pa moram za to imeti solidno alpinistično znanje, pa tudi zdravo pamet, to pa je, da se obrnem, če vidim, da je nadaljevanje preveč tvegano.

Pri hoji po gorah nisem samo »lovilec« časovnih rekordov, temveč tudi opazovalec. To pomeni, da odvisno od situacije drvim ali hodim počasi ali pa celo zelo počasi. Gledam stene, gore, rožice, kamne, skale, grape, razčlenjenost, barvo skale, možnosti za vzpon... in oblake, sonce, luno, zvezde, svetlobo ter poslušam

veter, sapico, ptice in zvoke živali. Važen del opazovanja so tudi različne vonjave.

Tako opremljen s celotnimi vtisi večkrat najdem kakšno novo smer ali možnosti za originalen pristop, kar si »zapišem« v »podstrešje« in uporabim, ko pride čas za to. Za to pa ni zadosti samo opazovanje; poznati moram tudi izkušnje drugih, ki jih najdem v vodničkih, knjigah in pripovedovanju. Šele tako sem »oborožen« in pripravljen za vzpon in srečno vrnitev domov.

Tako je v zrelih letih prišel čas za Oltarček; prej sem se udeleževal v bolj tveganih podvigih.

Ker sem plezal in hodil večinoma doma, se imam za dobrega poznavalca naših gora. Še bolj pa mi koristi izvrsten spomin in tako se še zmerom spominjam smeri izpred dvajsetih let in še več, celo vsake skale, razčlemb, značilnosti, višine, težavnosti, nevarnih mest... Vsaka smer ima svoj predalček, ki je lahko dostopen.

Tako sem po potepanju po martuljskem koncu »odprl predalček«, kjer mi je z nekega posebnega kota padel v oči vrh markantne oblike, še posebej pa zajeda v njegovi jugovzhodni steni. Odločil sem se, da poskusim priti nanj. Takrat še nisem vedel, ali je bil kdo na njem. Vsekakor je bil vrh privlačen, še bolj pa zajeda in v poznem poletju sem se dvakrat odpravil nanj oziroma vanjo. Prvič sem bil s soplezalcem neuspešen, drugič mi je uspelo priti na Oltarček.

2470 METROV VISOK VRH

Oltarček je vrh vzhodno od Malega Oltarja. Nižji je od njega za približno 40 višinskih metrov in je visok okoli 2470 metrov. Je posebno markanten z vzhodne strani, najboljši pogled nanj je iz Kotla pod Grlom kjer so ga »tastari« (jeseniška generacija, **U. Župančič, Medja, Kočevar...**) imenovali Montetamau (informacija **Tine Mihelič**). Kaj pomeni »tamau«, verjetno vsak ve, monte pa je ali gora ali nekaj v zvezi z dvigovanjem. Res je »tamaumu« ta vrh iz Kotla pod Grlom kar precej podoben. Jezik in opazovanje starih alpinistov sta bila pač slikovita in človeška.

S severne strani (za Akom) je najmanj opazen, bolj je z južne (z Grla), z zahodne pa se ga vidi samo z Malega Oltarja. Z vseh strani je treba nanj priplezati. Najlažji dostop nanj je od Kotla pod Grlom. — Domačini pravijo vsaki krcnici, dolinici, okrešlju in ravnici kotel, zato ne zamenjaj Kotel (med Malo Martuljsko in Veliko Martuljsko Ponco in prehod do Pod srcem). V kotlu (južna stran pod Cigarami, greben med V. Rokavom in Škratico) s Kotlom pod Grlom. Verjetno pa je teh kotlov v domači govorici še več.

Vrh mi je padel v oči po turi **Kristan-Bučer** (M. Oltar) in zanimalo me je, če je že bil kdo na njem. Povprašal sem **Omana** iz Martuljka, **T. Miheliča**, **T. Rožiča** in druge »starce«, pa mi nobeden ni vedel povedati kaj določnega. Tako sem se odpravil nanj, posebno, ker me je zamikala lepa zajeda v jugovzhodnem steburu. Ker sem spoznal skalo v smeri **Kristan-Bučer**, sem se nadejal podobne. Napaka! Skala je tam verjetno res lepa, samo v prvem poskusu sva z **Igorjem Puhijem** naredila klasičen kiks prvopristopnikov: poiskala sva najbolj privlačno smer, to pa pomeni strmo, previsno, začinjeno — in nadaljevanje je bilo tako, kot je pač bilo.

Od škrbine med Malim Oltarjem in Oltarčkom je prvi resnejši raztežaj III. težavnostne stopnje.

GRUŠČNATO, KRUŠLJIVO, TVEGANO

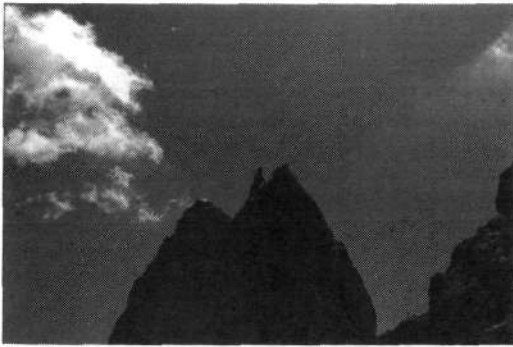
Že sam dostop od Bivaka III do Kotla pod Grlom nama je nagajal, Igor pa je kot nepoznavalec martuljskega sveta moral žrtvovati klin za spust, da je prišel zopet na pot do Treh macesnov pod Široko pečjo. Na tem področju moraš strogo upoštevati izkušnje drugih (starejših) in ostati na poteh, ki so že uveljavljene. Iskanje novih poti se običajno konča tako, da se moraš obrniti (po izkušnjah in pripovedovanju drugih, pa tudi svojih). Konfiguracija terena je taka, da največkrat naletiš na nepreplezljivo ali pa vsaj izredno težavno, skrotasto in krušljivo mesto, kjer je prehod zelo tvegan. To posebej velja za dostope do sten ali kotlov. Tam, kjer ni skala, je strm grušč in nikoli ne veš, če te v taki strmini ne čaka labilna skala, ki se lahko že ob majhnem dotiku zvali nate.

Pot do Kotla pod Grlom teče mimo Bivaka (III) za Akom, po ravnici in po »poti« do zelenice Pri treh macesnih. Pot je v narekovajih zato, ker je pot in je ni. Ker tam hodi malo ljudi, je slabo shojena, pod Tremi macesni pa je zoprno, strmo in zelo krušljivo mesto v strmem skrotju. Za to mesto potrebuješ kar dober stop in pravilno obremenitev podlage. Oprimkov ni, če pa so, so to vsajeni kamni ali skale, ki ti zelo lahko ostanejo v rokah; vse napredovanje je torej na nogah.

Za taka mesta imam dva »pristopa«: prvi je, da takemu mestu »povem«, kaj si mislim o njem, in besede, ki jih uporabljam, so in jih ni v slovenskem pravopisu. Kombinacija plezanja in »pristopa« je menda za spremljajoče kar poučna in pravijo, da je moj nastop kar zanimiv. Tako zanje kot, upam, tudi za tisto mesto. Drugi je popolnoma drugačen: pogreznem se v tišino in v skrajni koncentraciji preplezam nagnusno mesto. Izbira »pristopa« je odvisna od dneva, težavnosti in resnosti mesta. Tudi besednjak se temu prilagaja.

KIKSI PRVOPRISTOPNIKOV

Naslednja stvar, ki je značilna za martuljski konec, so dolžine tur, saj je višinska razlika velika, ker pa moraš še plezati in varovati, je čas, ki ga potrebuješ, da prideš do cilja, velik. Časi pod šestimi urami so redkost in za to moraš krepko drveti. Napete čase so malo skrajšali

Zadnji raztežaj pred vrhom, kjer je izredno lepa skala, vendar vse zelo izpostavljeno; prijatelj je za menoj pripeljal kot po jajcih na vrh.

bivaki, toda še zmerom moraš biti hiter, da prideš do njih. Tako ima pot od Martuljka do Kotla pod Grlom višinsko razliko približno 1550 metrov, pri čemer druga polovica poti poteka po melu. Od zelenice Pri treh mesecnih se pot nadaljuje po melišču, snegu in pred Kotlom pod Grlom bodisi po skalah (težavnostna stopnja I) bodisi po strmi zagrušeni grapi.

Sam kotel pa skriva ledeniške(!) pasti, saj je led pokrit z drobirjem približne debeline dveh metrov, ki zakriva ledeniške struge, te pa so tudi navpične in zdrs vanje je lahko usoden. Najdejo pa se tudi predori, podzemni potoki, oboki in drugo, kar je značilno za ledenike. Vse skupaj je lepo zakrito z dvometrsko plastjo drobirja, tako da sem se po kratkem ogledu ekspresno skidal na rob na varno. V kotlu je običajno sneg, vendar ga je bilo lani manj kot navadno. Na sever zaključuje kotel čelna morena in divjost, čudna lepota in nedotaknjenost tega koščka je taka, da se ti zdi, kot da ne bi bil na zemlji.

Od tam sva startala z Igorjem v vzhodno steno Oltarčka.

Naslednji kiks, ki sva ga naredila (bolj moj), je bila izbira smeri v jugovzhodni steni Oltarčka. Morala bi vstopiti 40 metrov levo, samo mnenja o tem, kje naj bi smer potekala, se močno razlikujejo že pri dveh plezalcih in hvala sreči, da sva bila samo dva. Če bi bili trije, bi verjetno imeli parlamentarno sejo o tem, kje je najboljša možnost. Kakšna je parlamentarna seja, pa verjetno vsak ve. Že najina mnenja so bila dosti nasprotna in eden je moral popustiti. Za naslednjič vem, da se mora tudi pametnejši prilagoditi. Samo med alpinisti je bolj malo plezalcev take sorte. Vsak ima svoj prav, saj na koncu nosi le svojo »trdo« glavo naprodaj. Upam, da je moja zadosti trda, pa tudi draga.

STRAN OD PODIVJANEGA SVETA

Končna izbira vstopa je bila na koncu »soglasna«, saj sem zabil klin in Igorju rekel, naj varuje. Zlezel sem prvi raztežaj (ne cel) V. težavnostne stopnje po počti, naslednji je bil Igorjev VI. težavnostne stopnje (sistemi so viseli pod kotom približno 30 stopinj stran od skale, kar pomeni naklonino približno 120 stopinj), v rumeni, drobno drobni se previsni skali. Od spodaj je bila skala videti precej lepša, kot se je v resnici izkazala. Ker pa naju je čakal še en podoben raztežaj, sva se odločila

za umik. Največ na mojo pobudo! Dva spusta z dvema 55-metrskima 9-milimetrskima vrvema in bila sva v Kotlu. Ne rečem, da tisto mesto ni preplezljivo, samo nisem ljubitelj plezanja v kruševju. Zajeda pa še čaka na prvenstvenike.

Malo mi je žal za to prvenstvo, kajti vse se je skladalo: dan, vreme, okolje, družba. Dan je bil res enkrat, v Kotlu pa je bila sončna svetloba tako sijoča, da je bila celo črna barva bela. Kdor tega ni kdaj doživel, bo težko verjel. Plezala sva v majčkah, ker pri 28 stopinjah Celzija na prisojni legi ne moreš biti v srcaji in termoflisu, ki sta ostala v nahrbtniku. Nebo je bilo brez oblaka, Igor idealen soplezalec (je že star — po stažu), lepota, samota in devištvo okolja pa zelo lepi. Po sledovih sodeč je bil v tem letu tam eden ali ena družba.

Sam pri sebi sem sklenil, da me bo nedotaknjeni (?) vrh še videl, za smer pa nisem bil prave volje, da bi še enkrat poskusil v tej sezoni. Mogoče v prihodnji. Mogoče bi že v tej sezoni, odvisno pa bi bilo od okoliščin. Tako ta še čaka na prvopristopnike in če koga veseli, da bi jo poskusil, naj me pokliče. Rad mu bom povedal vse o njej. Kaže pa, da bo težja, kot sem mislil. Naklonino cenim na okoli 70 do 80 stopinj, to pa pomeni, da bo kar lepo zračna. Višina je verjetno od 400 do 500 metrov. Sicer pa je o tem govoriti prezgodaj; treba je še enkrat priti in stvar »pošlatati« na drugem koncu, vendar z istim ciljem.

Še ena stvar je v martuljskem koncu: mir, tišina, stran od poblaznelih in smrdečih planincev, ki nosijo s sabo različne in čevapčiče ter se zapijajo, kar sem videl pri B III. Dekleta šestnajstih do osemnajstih let si prižigajo cigareto s cigareto in ekspresno sva se s prijateljem od tam spókala. Da spada k zabavi rjoveč tranzistor, je mogoče že odveč povedati. Kilometer stran ni več smradu po zažgani svinjini in alkoholu in mogoče še po čem drugem, zvoki in vonjave so tam drugačni in tudi sreča ljubiteljev gora je popolna, čar tistega konca pa zame enkrat.

V drugo sem se odpravil z **Markom Dobravcem-Hito** in uspel nama je vzpon na vrh. Prespala sva v spalkah v Kotlu pod Grlom pod enkratno mesečino. Zopet sta bila prečudovita noč in dan. Mare je izjavil (je bolj romantičen — se je pred kratkim poročil), da je ne bo nikoli pozabil. Naslednji dan, ko sva vstala, sva si pripravila krasno kavico z mlekom, priprava te spada med moje specialitete (večkrat preizkušeno, vprašaj moje soplezalce), pomalicala in splezala na vrh (tetrapak je seveda šel nazaj v dolino v nahrbtniku).

Najprej sva šla po vzhodnem pobočju (I—II) po strmih skotju, malo pa po travah in čudnem nedefiniranem svetu do škrbine med Oltarčkom in Malim oltarjem (II), od tod sva že plezala, skotje je zamenjala skala in od škrbine je bil izredno lep raztežaj (krasna skala) po grebenu (50 m) III., eno mesto IV. težavnostne stopnje. Iskal sem sledove prvopristopnikov in v lahkem svetu res našel klin šest metrov od škrbine proti vrhu.

Naprej je bilo težje, klina nobenega več, vmes pa dobro izpostavljeno (mimogrede, takega grebena pri nas ni oziroma vsaj jaz ga še nisem plezal). Iskal sem sledove

na vrhu — možica, klin, karkoli — pa nobenega sledu. Domnevam, da sem bil prvi na vrhu in zato mu dajem ime **Oltarček**. Možno pa je, da je bil kljub vsemu kakšen plezalec na vrhu in če je bil, naj to javno pove ali pa mi sporoči.

Nato sva z Markom zlezla še izredno lepo zajedo V. do VI. težavnostne stopnje, ki poteka s severne smeri in je dolga 50 metrov. Konča se približno šest metrov zahodno od vrha.

Na vrhu **Oltarčka** sem pustil klin (pzs-jevec, ne splača se ga izbiti, je že star, če ga pa že boš izbil, vedi, da ne boš imel nobene koristi od njega, je počen po sredini) in zavrtal svedrovec za spust ob vrvi. Tako je sedaj možen spust z vrha z dvema 50-metrskima vrvema, še 100 metrov nižje pa sta možna dva spusta po severovzhodni strani Oltarčka.

SPUST OB VRVI

Predzadnji spust sem izkoristil za to, da je še Mare kot starejši pripravnik poskusil, kako se pravilno pripraviti vrv za tehniko spusta in kaj mora narediti, da lahko vrvi potegne za sabo. Poduk o tem je imel že v prejšnjem spustu. Zabil sem klin — še zmerom se najbolj zanesem na lasten klin — in mu še enkrat razložil, na kaj mora paziti. Potem sem odbrzel v globino in se umaknil iz vpadnice spusta, ker je čakalo precej fap na skalovju. Mare se je spustil za mano in poskušala sva potegniti vrvi k sebi. Vendar se je zataknilo. Kljub vsem naporom in nihanju nama je uspelo le toliko, da sva jih potegnili samo za tri metre — potem pa konec.

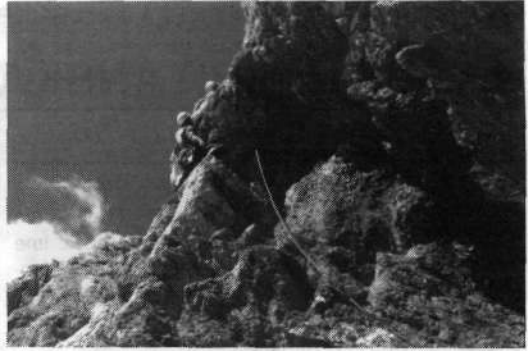
Ker je bil ta spust ob vrvi Maretova skrb, je moral odprusikariti (posebna tehnika dvigovanja ob navpični prosto viseči vrvi z dvema pomožnima vrvicama) do mesta, kjer se je vozal zataknil. Prusikarjenje je opravil vzorno (moja šola), polovico po zraku, drugo pa v navpičnici, sprostil vrvi, se še enkrat spustil ob vrvi in v drugo sva vrvi zlahka potegnili do sebe. Ker sva imela dosti časa, sem mu privoščil tako nabiranje izkušenj, če pa bi nama šlo za nohte, tega on ne bi počel.

Za poznavalce: odprusikaril je približno 35 metrov, od tega prvih 9 metrov po zraku. Kdor je že to počel, ta ve, da prihodnjič napák pri spustu ne bo več počel.

Opravila sva še en spust, ta je bil moja skrb (vrvi sem zlahka potegnil za sabo), in spodaj me je čakala najzvestejša soplezalka **Hita Codellius**, ki je čuvala nahrbtnike. Hita je nemška ovčarka, ki ima tudi plezalne vzpone v svojem dnevniku. Število teh je zadostno, da bi bila mlajši alpinistični pripravnik. Vsi trije smo sestopili po isti poti in mesto pod Tremi macesni se nama ni zdelo več tako zoprno, to pa zaradi tega, ker sva se prej preganjala po težjem svetu. Relativnost težavnosti je odvisna od mešanice preteklosti in sedanjosti.

SKORAJ REŠEVALNA AKCIJA

Ko v mraku prideva do avta, vidim, da si ga nekdo ogleduje in vprašam ga, ali mu lahko kaj pomagam. Odgovori mi, da je prišlo sporočilo »preskrbnih« bližnjih in da so obveščeni policija v Kranjski Gori, reševalec v

Tukaj je raztežaj VI. težavnostne stopnje v zopni skali; tukaj sem rekel Igorju, da se zaradi prevelikega tveganja obrneva.

Foto: Prle

Kranjski Gori, reševalec v Martuljku in postaja GRS v Kranjski Gori. Menda je ta telefonada bila kar dolgotrajna in zapletena, on da je prišel samo preveriti, če je avto tam. Povem mu, da imam radio postajo s seboj in če bi bila potreba, bi že javil Pišnici, tako pa — hvala lepa za skrb in pojdi domov, prej pa še odjavi »nesrečo«.

Še dobro, da je bila v to zapletavščino vpletena trezna oseba, ki me dobro pozna in ki je ves zaplet »vpletenim odgovornim« rešila s preprostim pojasnilom, da Prle že ve, kaj dela in da ni nobene potrebe za paniko. Če pa se je že kaj zgodilo, v temi nimajo tam kaj početi, Prle ima pri sebi radijsko postajo, pa tudi drugače je tako zagaman, da noče nobene pomoči in če se le da, urediti stvari po najhitrejši in najboljši poti. Predvsem pa naj počakajo, saj dan je še mlad, z jutrom pa so stvari lepše, običajno tudi razjasnjene.

Dam ji čisto prav, saj mi ponos ne dovoljuje, da bi me reševali, če to ni neobhodno potrebno. Do sedaj me še niso.

Na objavljeni skici so še trije neimenovani manj pomembni vrhovi vzhodno od Grla in neimenovani vrh približno 40 metrov severno od V. Oltarja. Veliko je možnosti, da so še nedotaknjeni, saj so nepomembni v družini ostalih vrhov. Če se komu zdi, naj se povzpne nanje. Predvsem pa naj ne pozabi na možica, fotko in piksno ali steklenico z listkom, da se mu ne bo zgodilo tako kot Česnu.

Slovenske gore in stene imajo še precej neodkritih koticov ter smeri. Poišči in odkrij jih! Možnosti je še dosti. Za začetek pa naberi znanje in ko boš fizično in psihično pripravljen, se odpravi gor. Predvsem pa pridi dol!

Ponovno odprt planinski muzej

Po skoraj enoletnih obnovitvenih delih so lanskega 1. julija spet odprli muzej Avstrijskega planinskega društva v Innsbrucku. Posebnost te zbirke je predstavitev gorniškega slikarstva od njegovih začetkov do sredine našega stoletja. Ekspoziti so razvrščeni kronološko in tako predstavljajo planinsko zgodovinski pregled. V muzeju je poleg tega na ogled največja javna zbirka znanega angleškega slikarja E. T. Comptona.

ČISTO NIČ AVANTURISTIČNA POT NA VRH UGASLEGA VULKANA

NAJVIŠJA BRITANSKA GORA BEN NEVIS

MATEJ MAJNIK

Ben Nevis je s 4406 čevlji (1344 m) višine najvišja gora Velike Britanije. Dviguje se nad mestecem Fort William ob zalivu Loch Linnhe na zahodni škotski obali. Ime gore verjetno izvira iz galščine, kjer naj bi Beinn Nimehis pomenil strupeno goro — ta gora je namreč ugasli vulkan. Podobno kot gora se imenujeta tudi dolina in reka, Glen Nevis in River Nevis.

Običajen pristop na vrh ni posebno naporen in niti zahteven, pa vendar je gora terjala že veliko žrtev. To so bili predvsem slabo opremljeni in pripravljene turisti, ki so jih presenetile nenadne vremenske spremembe. V ugodnem vremenu pa povprečen planinec potrebuje za vzpon in sestop približno 6 ur. Kljub temu, da pot ni markirana, ji ni težko slediti, saj je široka in dobro uhojena. Poleg običajnega pristopa pripelje na vrh prek severne stene tudi zavarovana plezalna pot. North face, severna stena, pa je tudi pravi alpinistični raj. Tu je preplezanih veliko smeri vseh težavnostnih stopenj.

Planinskih postojank tukaj ni veliko. Koča pod severno steno je zanimiva predvsem za alpiniste, saj jim bistveno skrajša pristop do plezalnih smeri. Druga postojanka je bivak na vrhu, ki pa je zaprt in zapečaten. Vanj je dovoljeno vdreti le v primeru nesreče ali življenjske nevarnosti.

Ben Nevis smo obiskali med popotovanjem s kombijem po Škotski. Za vzpon na vrh se nas je odločilo sedem od devetih popotnikov. Povzpeli smo se po običajni poti iz Fort Williama in za celotno pot porabili približno pet ur.

18. JULIJ 1993

Danes je deveti dan našega popotovanja po Veliki Britaniji in drugi dan, odkar smo prestopili južno škotsko mejo. Noč smo prespali v mladinskem hotelu v majhnem ribiškem naselju Inveraray. V bližini naselja stoji po mnenju mnogih najbolj romantičen škotski grad.

Že celo dopoldne se vozimo po prelepi pokrajini proti Fort Williamu, našemu današnjemu cilju. Med potjo občudujemo romantična jezera, močvirja in lepo ohranjene gradove. Vreme je sončno, brez oblaka na nebu, kar je za to deželo prava redkost. Vsi upamo, da bo vzdržalo še naslednji dan, ko se nameravamo povzpeti na Ben Nevis.

Popoldne zapustimo močvirnato ravnino s številnimi jezerci in se pričnemo skozi slikovito dolino Glen Coe spuščati proti morju. Ker imamo do večera še dovolj časa, Fort William pa je že blizu, se odločimo, da opravimo krajšo »aklimatizacijsko turo«. Povzpemo se v stransko dolino Hidden Valley in uživamo v razgledu na vrhove, ki nas obkrožajo.

Zvečer pridemo v Fort William in se utaborimo v velikem kampu pod vznožjem Ben Nevisa. Zaspimo v pričakovanju, kaj bo prinesel jutrišnji dan.

160

Na vrhu Ben Nevisa, nekdanjega vulkana

Foto: Špela Žepić

19. JULIJ 1993

Vstali smo ob sončnem vzhodu in ugotovili, da so bili včerajšnji dvomi glede vremena povsem upravičeni. Ponoči je že rosilo, sedaj pa je nebo pokrito s sivimi oblaki, ki ne obetajo ravno najlepšega vremena.

Kljub temu se čez dobro uro že vzpenjamo nad dolino Glen Nevis. Objame nas megla, ohladi se, ozračje pa je dobesedno nabit z vlago. Kmalu pridemo na sedlo nad majhnim jezerom, kjer se pot razcepi. Naravnost bi prišli do kočice pod severno steno, pot proti vrhu pa zavije ostro desno in se prične v ključih vzpenjati na vršno gmoto Ben Nevisa. Srečamo nekaj planincev, ki se vračajo z vrha. Veselo nam nekaj pripovedujejo o sončnem vremenu. In res postaja megla okoli nas z vsakim korakom redkejša, vse bolj je svetlo in kmalu

Gorski vodnik v lisicah

Pred očmi njegove planinske skupine, ki jo je nameval voditi na Denali na Alaski, na goro torej, ki je bolj znana kot Mount McKinley (6192 m), so minulo poletje aretirali nemškega gorskega vodnika in ga uklenjenega v lisice odpeljali v zapor. Naslednji dan so »hudobneža« odposlali v Evropo, njegovi skupini pa dovolili, da bi se lahko brez svojega vodnika odpravila na Mount McKinley.

Kaj hudega je zagrešil gorski vodnik? Hotel je storiti to, kar je pač naloga gorskega vodnika, peljati svojo skupino na vrh. Toda v pravilih Narodnega parka Denali, kjer je tudi Mount McKinley, je zapisano, da smejo po narodnem parku voditi le maloštevilni ameriški gorski vodniki, ki jim je država za to dala koncesijo. V preteklosti so to jasno določitev vsestransko tolerirali in nešteto odprav se je povzpelo na Mont McKinley s svojimi plačanimi vodniki, ne da bi zaradi tega imeli kakršnekoli težave.

nas ogrejejo prvi sončni žarki. Razgled je vse lepši, strmina končno popusti in sredi kamnite puščave zagledamo vršno planoto z obeliskom, ki označuje najvišjo točko. Do vrha je le še nekaj minut.

Kar nekaj časa traja, da se vsi zberemo in »zgodovinski trenutek« ovekovečimo z nešteto pritiski na sprožilce fotografskih aparatov.

Med pogovorom in malico kar pozabimo na čas in bližajoče se popoldne nas opozori, da bo treba sestopiti. Približno po dveh urah sestopimo do kampa, kjer se stuširamo in uredimo, nato pa se odpravimo na kratek sprehod po mestu.

Proti večeru se odpeljemo proti severni Škotski — in spet dežuje. Kljub temu smo vsi zadovoljni, saj smo bogatejši za lepo doživetje.

Veselje med povratkom z vrha

Foto: Matej Majnik

20.000 METROV VIŠINSKE RAZLIKE V ENEM SAMEM DNEVU

REKORDNI GORSKI SUPERMARATON

Rekordi so pač rekordi in ljudje si izmišljajo vedno nove podvige, ki jih želijo opraviti tako, kot jih ni dotlej še nihče na svetu. Tako se je lansko jesen za nenavaden rekord odločil 38-letni Italijan **Valerio Bertoglio**, gorski tekač in gorski maratonec (tako namreč sam sebe imenuje ta atlet), ki je v enem dnevu, v 24 urah torej, premagal samo z močjo lastnih nog 20.000 metrov višinske razlike, kar dotlej menda še ni uspelo nikomur na svetu.

Bertoglio je po poklicu gorski vodnik in ta poklic opravlja v italijanskem narodnem parku Gran Paradiso, z gorskim tekom pa se ukvarja poldrugo desetletje. Lani je napovedal naskok na svetovni rekord v dolgem gorskem teku, v gorskem maratonu, ki so mu seveda pristvovali sodniki in zdravniki, da so maratoncu med kratkimi postanki merili srčni utrip in druge telesne funkcije.

Valerio Bertoglio je tekel in hitro hodil po gorskem svetu natančno 24 ur, za kraj svojega gorskega teka pa je izbral goro Rocciamelone (»Skalnata melona«, kot bi ime lahko poslovenili), ki se nad dolino Susa v Italiji dviga 3538 metrov visoko nad morsk gladino. »To goro sem izbral zaradi lahkega dostopa,« je pred startom dejal tekač v Monpanterju, kraju na nadmorski višini 503 metre, iz katerega je startal.

Z goro Rocciamelone ja Valerio Bertoglio opravil trikrat: iz Monpanterja je tekel in hitro hodil na vrh, se tam takoj obrnil in tekel navzdol — in tako potem še dvakrat. Tekaču, ki sicer srce bije samo štiridesetkrat v minuti, je zdravnik med tem rekordnim tekom med odmori izmeril 70 do 75 udarcev na minuto. S trikratnim vzponom na to goro in sestopom z nje je imel v nogah 18.000 višinskih metrov, ker pa je hotel doseči okroglo številko, se je po tretjem spustu z vrha v dolini za pri-

Zdaj pa je v Talkeetni, izhodišču za vzpon na goro, prišel na krmilo uprave narodnega parka nov mož, ki je sklenil narediti konec dosedanjim navadam, da se namreč pogleda skozi prste po zakonu ilegalnim komercialnim odpravam, ki jih vodijo plačani vodniki od drugod. Svoje postopke utemeljuje s problemom varnosti na Kinleyu, kajti po njegovih izjavah je bilo zadnje čase preveč nesreč, ki so jih zakrivil in katerih žrtve so bili tuji. Toda prav iz tega vzroka ni logično, da je omenjeni skupini vzel gorskega vodnika in gornikom samim dovolil iti na goro.

Pravi vzrok za takšno njegovo odločitev je drugačen: varovanje pred konkurenco. Vodniki na Denali hočejo obdržati svoj monopolni položaj in k jaslim nočejo spustiti vodnikov, ki nimajo koncesije. Švicarski gorski vodnik je, na primer, kot član Švicarske zveze gorskih vodnikov tudi član Mednarodne zveze gorskih vodnikov in bi torej imel pravico voditi po vseh državah, ki so članice te mednarodne zveze. Toda ker do današnjega dne še noben ameriški gorski vodnik ni bil član te med-

narodne organizacije, v Združenih državah Amerike — in s tem na Alaski — ne velja pravilo recipročnosti za inozemske vodnike.

Mednarodna zveza gorskih vodnikov je na primer, ki smo ga omenili v začetku, hitro reagirala in je svoje članice seznanila s tem, da v Talkeetni piha nov veter. Tako so že lansko sezono jeseni odpovedali nekatere odprave na Denali.

Stanje je zdaj takšno, da katerakoli gorniška organizacija, na primer iz alpskega prostora, lahko pošlje na Denali svojo planinsko skupino, toda če gre z njo plačan gorski vodnik, ki naj bi skrbel za njeno varnost, ta tvega, da bo končal enako kot njegov nemški kolega lansko leto. Zdaj so tako na potezi vsaj tri organizacije: Mednarodna zveza gorskih vodnikov, Mednarodna zveza planinskih organizacij UIAA in Američani naj bi sedli za skupno mizo in poskusili najti rešitev. Gre seveda za to, da bi »komercialne« skupine v prihodnje spet lahko na Mount McKinley legalno vodili neameriški gorski vodniki.

Neue Zürcher Zeitung

Za »progo« si je Valerio Bertoglio izbral lahko dostopno tritisočmetsko goro Rocciamelone v dolini Susa, na vrhu katere je bil v enem samem dnevu trikrat

bližno dvajset minut ustavil, popil nekaj ribezovega soka in pojedel nekaj sladkorja, si preobul copate, kajti

vsakokrat je med vzponom tekel z enimi in med sestopom z drugačnimi copati, nato pa se je še četrtič spoprijel s Skalno melono. V teku in hitri hoji se je moral povzpeti še 2000 metrov (pravzaprav je moral premagati 2000 višinskih metrov), da bi imel tisti dan pod seboj okroglih 20 višinskih kilometrov, kolikor si je postavil za cilj tega dne.

Po natančno 23 urah in 31 minutah tekanja po gorskem svetu, ki mu gotovo ni bilo v kakšen velik užitek, saj je bilo to vsaj proti koncu zanesljivo pravo mučenje, je imel Bertoglio za seboj 20.000 višinskih metrov in v žepu svetovni rekord v gorskem maratonskem teku; toliko dotlej v enem dnevu še ni v gorah pretekel nihče.

»Skoraj leto dni sem se temeljito pripravil na teh 20.000 metrov višinske razlike, stvar sem si vtepel v glavo in jo hotel uresničiti,« je po končanem teku dejal Bertoglio. »Ker mi je to uspelo, zdaj pričakujem, da bo kdo v Italiji ali drugje na svetu v 24 urah v gorah pretekel več.«

Ta izziv seveda velja tudi za Slovence.

(Slovenske novice)

OD ČRNE PRSTI DO MEŽAKLE, POKLJUKE IN JELOVICE

OVČARJI NA GORENJSKI OVČJI POTI

EDO TORKAR

Pred leti sva se z znanecem po naključju znašla na sosednjih sedežih v Cankarjevem domu, ko sva prisostvovala literarnemu večeru v počastitev slovenskega kulturnega praznika. Ko sva nehala ugibati, koga od na nastop čakajočih literatov pozna in koga ne, sva se domislila nove zabave: vsakemu nastopajočemu sva poiskala zastopnika iz živalskega sveta, ki bi najbolje okarakteriziral njegov nastop in zunanji videz. Z marsikom sva imela težave, pri marsikom nisva mogla soglašati ali pa sva postala istega mnenja šele po potrpežljivem usklajevanju mnenj; ko pa je prišla pred mikrofon nadebudna poetesa mlajših let, sva v en glas zatulila: »Ovca! Ta je ovca! Taprava ovca!« (In brž obnemela v navzkrižju karajočih pogledov naokoli sedečega občinstva.) Čez čas pa zaključila: »... Zares ljubka, simpatična — celo inteligentna ovčka ...«

To je že bilo treba reči! Kajti — naj jo gledaš s katerekoli strani, od spredaj, s profila, od zgoraj, od spodaj ... — razodeva ovčja fiziognomija izrazito topounost. A tako je samo na prvi pogled! Pozornemu in pronicljivemu opazovalcu razkrije ovčje obličje svojevrstno milino in lepoto. V njem je nekaj arhaičnega in aristokratskega in ovčje oči izžarevajo svetopisemsko potrpežljivost in modrost, to, kar bi zaman iskali v mačjih, pasjih ali, denimo, ribjih očeh...

Zdaj bi lahko začel pripoved o dečku Gregcu z Gorenje Dobrave, ki mu je za deveti rojstni dan stric poklonil ovčko in je to odločilo njegovo življenjsko pot, tako da danes, četrto stoletja pozneje, ni ne šofer, ne mehanik, ne železničar, ne odvetnik, ne zobozdravnik, niti dru-

žinski oče in mož ne — pač pa nič več in nič manj kot ovčar Gregor. Lastnik skoraj štiristoglavega ovčjega tropa, pa pol ducata psov šarplanincev, ki varujejo trop pred štirinožnimi in dvonožnimi zvermi in vsiljivci, ki jih naključje ali slab namen pripeljeta do »ranča«, skritega v zaraščenem bregu pod Dobravskim poljem. (Ker ima leto samo dvanajst mesecev, mesec samo trideset dni, dan pa samo štiriindvajset ur in ima tudi Gregor samo dve roki, si doslej s tema edinima rokama zraven ovčje staje in lope še ni utegnil postaviti tudi bivališča zase, pač pa še zmeraj bivakira v stari avtomobilski prikolici, do vrha zatpanimi z umazanimi cunjami, orodjem in smetmi...)

Tako kot so ovce zaslužne za to, da je Gregor štiri leta vztrajal pri študiju veterine v Ljubljani, pa so tudi krive, da je študij tik pred diplomo opustil. Zato da lahko zdravi svoje ovce in pse, mu diploma res ni potrebna. — In če me je ovčar Gregor še pred tremi ali štirimi leti, ko sva gnala trop z Obrance na Mežakli na pomladno pašo v južna pobočja Soriške planine in Črne prsti, spominjal na romantične ubežnike iz civilizacije, na primer na lovca Glanna iz Hamsunovega Pana, ga vidim danes manj romantičnega in junaškega in bolj kot žrtev svoje strasti — da ne rečem obsedenosti — od ovčarstva in ovc. Resda je v teh letih pomnožil svoj trop za dobrih sto repov — z vsem drugim pa je ostal na istem, če ne še celo na slabšem kot prej. Še zmeraj živi v isti razmajani in nasmeteni avtomobilski prikolici v istem blatnem grabnu pod Dobravskim poljem in še zmeraj si ni našel stalne ženske, da bi mu kuhala in prala in pomagala pri ovcah, ki jim je sam le še z največjo muko kos. In tudi želja, da bi si najel posestvo ali

vsaj ograjen pašnik v Baški grapi, kamor bi lahko za nekaj mesecev v letu varno nastanil trop, da ne bi bil ves čas v skrbeh zanj, kam bo zašel v njegovi odsotnosti in na čigavem ražnju bo končalo zdaj to, zdaj ono jagnje — tudi ta želja je ostala le želja. Ni časa in ni denarja, ni denarja in ni časa za nič drugega kot za vsakodnevno ubadanje z ovcami, za njihovo hranjenje, molžo, striženje, zdravljenje...

V tej nenehni gonji za ovcami, z ovcami in okoli ovc ostane Gregorju komaj še kaj časa za jed in spanje in požirek vina in življenje se mu spreminja v začaran krog, v nenehno lovljenje in grizenje lastnega repa; nič ni mogoče premakniti, nič spremeniti, nič izboljšati. Vsi dobri načrti in želje izpuhtijo iz glave kot lepe sanje v sivini dneva in vsakdanjih nujnostih.

Medtem ko ostaja Gregor veskozi isti stari Gregor, pa se svet okoli njega korenito spreminja, s tem pa tudi Gregorjevo mesto v njem. Ko so buldožerji na trasi bodoče avtoceste zarili v Dobravsko polje in tako uničili še zadnjo večjo nedotaknjeno travnato površino v izteku naše doline, je to najbolj občutil prav Gregor, ki je tako ostal brez edinega pašnika v bližini doma. Nekako v istem času so v slovenski skupščini sprejeli zakon o prepovedi nomadske paše in od tedaj so Gregor in njegovih 400 ovc tako rekoč prepovedani. Izobčeni. Prekleti. Tako kot klateži, berači in tatovi. Iskanje paše se je tedaj sprevrglo v nenehno bežanje in skrivanje. Pred kmeti. Pred gozdarji. Pred lovci. Pred policaji. Gregor in njegove ovce so postali družbeno zlo.

Kdo drug na njegovem mestu bi morda trop prodal, na račun izkupička kakšno leto ali dve udobno živel in se potem prijavil na zavod za zaposlovanje kot brezposelni ovčar. Gregor kaj takega seveda ni in ne bo storil.

In zdaj se lahko naša zgodba dejansko začne. Namreč zgodba o tem, kako smo Gregor, Brane, pes Kal in podpisani gnali ovce iz Hrastja pri Kranju, kjer so premizile, na pomladno pašo v Lesce.

Naš — namreč Branetov, Kalov in moj — prihod v Hrastje je Gregor brž izkoristil za zmenek z žensko, pravzaprav še punco, v katero je vso dolgo zimo polagal vse svoje tople želje in upe, da je morda prav ona tista, ki bo prevzela vodenje njegovega zanemarjenega samskega gospodinjstva na Dobravi. To, da je punca sama prišla na zmenek — pes in bicikel sta bila z njo, tako sva domnevala v Branetom, očitno le za kamuflažo —, je bilo videti dobro znamenje za ugoden razplet dogodkov. Gregor ni dovolil, da bi se nam približala in ji je že od daleč stekel naproti, tako da sva si z Branetom lahko ustvarila o njej le zelo bežno in površno sliko skozi povečavo daljnogleda.

Medtem ko sta se Gregor in njegova — kot se bo kmalu izkazalo — nesojena nevesta spreminjala v dve piki na obzorju, se je Kal privajal ovcam in med njimi prepoznaval tiste, ki jih je že pred štirimi leti gnal z Mežakle na Črno prst. Ravno zato, ker se je tedaj pri ovcah zelo izkazal in sva po njegovi zaslugi prignala trop na cilj veliko laže in hitreje, kot bi ga bila sicer, sem ga zdaj spet vzel s sabo.

Čez poldrugo uro se je Gregor vrnil, slabe volje in molčeč. Kar z zobmi je odprl pivo in naredil nekaj dolgih požirkov, nemo zroč predse v tla. »Nič ne bo,« je sled-

njič vzdihnil, »nisem zadosti dober zanj. Odkrito sem ji povedal, da sem ovčar in samo ovčar in da mi še na misel ne pride, da bi bil kdaj kaj drugega kot ovčar. Igral sem z odprtimi kartami — in izgubil.«

Še nekaj piv smo spili, preden se je toliko zmračilo, da smo lahko odrinili. Gregorju je prišlo že v kri in meso, da vsak večji premik z ovcami opravi v zavetju noči ali gozda. Slabe izkušnje pač. Potem ko smo prečkali nekaj travnikov, njiv in manj pomembnih cest, smo se že v trdi temi utaborili v Primskovskem borštu, zanetili ogenjček in nalomili smrečja za ležišče, kajti že ob treh zjutraj smo kanili odriniti naprej, da bi se izognili jutranjemu prometu na cestah in mostovih severno od Kranja.

Pravzaprav sva si počitek privoščila le midva z Branetom, Gregor pa je šel peš nazaj v Hrastje po svojega fička, s katerim se je potem odpeljal domov na Dobravo nakrmit del tropa, ki ga je čez zimo obdržal v domači lop. Ob treh se je Gregor vrnil, naju zbudil iz rahlega gozdnega sna in ob svitu smo bili s tropom že na Bobovku. Tam smo ovce spustili na pašo in se tudi sami odpočili od nočnih naporov. Pri Mlaki smo prečkali golniško cesto in se nato po prostranih livadah ob Kokrici in mimo smetišča pod Tenetišami napotili po gozdni cesti skozi Udinboršt.

»Glejta, leteči kroznik!« je že globoko v gozdu vzkliknil Brane.

Ni bil leteči kroznik, pač pa predpotopni beemvejev motor s stransko prikolico, prilagojeno za prevoz manjših tovorov. Na sprednjem blatniku se je bleščal pozlačen odlitek angelčka z razpetimi krilci. Tedaj je iz bližnjega grmovja prilomastil lastnik čudnega vozila, pravi pravcati divji mož, plečat in bradat velikan s sekiro v roki. Nezaupljivo nas je meril izpod sršech obvi in nekaj momljal predse.

»Ali smo na pravi poti v Duplje?« smo ga pobarali.

»V katere Duplje pa greste? V Zgoranje ali Spodnje?« Možakar je bil videti že malo prijaznejši. Mogoče pa le ne bo šel kar s sekiro nad nas...

»Vseeno v katere,« smo rekli, »samo da pridemo čez vodo in čez tržiško cesto.«

»Kar naprej, na pravi poti ste. Od tu naprej bi že težko prišli kam drugam kot čez vodo in čez cesto, he, he!«

Kako da ga nisem že takoj prepoznal! Saj se res ni veliko spremenil v teh petnajstih letih, odkar ga nisem videl: namreč Hercegovec Žan, eden od članov znamenite jeseniško-kranjske odprave v tolimnske hribe 1976. leta. Jaz sem bil samo formalni vodja in kompas odprave — edini sem namreč poznal teren —, Žan pa je bil njeno srce in duša. Čeprav najstarejši med nami (že tedaj jih je imel čez štirideset) je bil najhitrejših nog in najbolj živega in zvedavega duha. Že tedaj je bil pravi gozdni mož, ki je nas, bledolike mestne podgane, učil abecede narave, skrbel za hrano in ogenj, ruval nagnojeve korenine, se vriskajoč dričal po suhem listju v drčah, kot veverica plezal po drevesih in tekal na bližnje vzpetine; le stežka smo sledili njegovim urnim nogam in še težje njegovim domisljam.

»Žan, stara sablja!« sem mu stisnil šapo.

»Torkar, porkaduš! Kdo bi si mislil, kaj?!«

Medtem ko sva z Žanom, sedeč vsak na svojem štoru, obujala spomine na nekdanje dni in na najine skupne znanke — ta se je obesil, drugega je do smrti povozil avto, ko je pijan obležal na cesti, tretji vegetira v norišnici, četrti je odpotoval v Indokino in se je tam za njim izgubila vsaka sled, in tako naprej —, so ovce poleg v senci dreves, Brane in Gregor sta na soncu razgrnila spalke in prav tako stegnili vse štiri od sebe, Kal pa je šel v potok tešit žejo.

Dvajset minut po tistem, ko smo se pozneje razšli vsak po svoji poti, je Žan priropotal za nami s polno gajbo piva na prikolici, po katero je šel domov v Strahinj in da nam steklenice ne bi preveč obtežile nahrbtnikov, smo jih kar nekaj spraznili že na kraju samem.

Vso pot skozi Udinboršt smo se menili o tem, kje bi bilo bolje prečkati Tržiško Bistrico: ali na jugu pri Trnovcu ali na severu pri Retnjah. Utaborili smo se v hrastovem gozdičku nad reko in sklenili preložiti odločitev na naslednji dan. Pravzaprav sva se utaborila le midva z Branetom, saj so Gregorja že spet čakali neodložljivi

opravki doma na Dobravi; le da mu tokrat ni bilo treba pešati nazaj do avta, saj je ponj prišel prijatelj veterinar iz Kranja, ki nam je že prejšnjo noč kot dobri duh prišel na pomoč v najbolj kočljivih trenutkih, ko smo gnali trop po asfaltni cesti skozi Britof in Predosjle.

Medtem ko je Brane vso noč skrbel za ogenj in oprezal za ovcami, da se ne bi preveč oddaljile od tabora, sva midva s Kalom trdno spala do jutra, ko se je vrnil Gregor z novimi zalogami hrane in s sklepom, da bomo šli čez Bistrico na severu pri Retnjah, ker naj most pri Trnovcu za ovce ne bi bil dovolj varen. Kljub temu, da je bila pomlad še zgodnja in da zorana polja še niso bila posejana, kaj šele da bi seme vzkliklo, smo se na daleč izogibali naseljenih krajev, pa tudi osamljenih hiš in poti. S štiristoglavim ovčjim tropom pa povsod le nismo mogli ostati neopaženi. V Retnjah, na primer, je ob našem prihodu vse živo drlo na okna in na balkone in kar oddahnili smo si, ko smo pustili vas, reko in cesto za seboj in smo bili spet v varnem zavetju gozdov v Peračici in Grofiji.

Znamenje na Storžiču

Krajevna skupnost Bela in Turistično društvo Bašelj (za prvo se je podpisal predsednik **Franci Bizjak**, za drugo pa predsednik **Srečko Roblek**) sta Sekretariatu za urbanizem, gradbene in komunalne zadeve Skupščine občine Kranj konec lanskega leta poslala vlogo, s katero sta priglasila postavitve obeležja na vrhu Storžiča. Vloga se glasi:

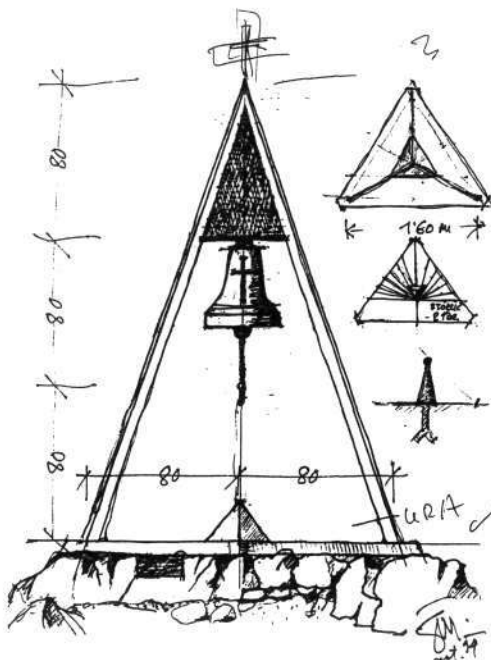
»Na vaš naslov se obračamo s prošnjo za izdajo soglasja za postavitve kote oziroma obeležja na 2132 metrov visoki točki Storžiča.

Predlog so prvič javno podali predstavniki kraja Bašelj in Krajevne skupnosti Bela ter slavnostni govornik ob dnevu kranjskih planincev 16. julija 1994. Predlagali so, da bi na vrhu Storžiča postavili obeležje, ki bi poudarjeno označevalo in simboliziralo vrh Storžiča. Omeniti je potrebno, da je bil na vrhu Storžiča najprej postavljen križ, ki so ga imenovali »evharistični križ«, leta 1934 pa so tam postavili macesnov križ planinci **Jalen, Brezar in Stroh**. Od leta 1945 dalje na vrhu Storžiča ni nobenega obeležja več. Da bi ga obnovili oziroma na novo postavili, kot je to običaj na vrhovih alpskih držav, v Švici, Franciji ali Avstriji, smo izoblikovali predlog tri metre visoke piramide (upoštevali smo, da je na Storžiču do poldrugi meter ali celo dva metra snega), ki ima za tloris enakostraničen trikotnik s stranico treh metrov. Obeležje bi bilo dekorativno, poleg tega bi služilo tudi za praktične namene; tam bi namreč lahko na varno shranili vpisno knjigo, ki je izjemno pomembna, kadar iščejo kakšnega planinca, zdaj pa je skoraj štiri mesece pod snegom. Obeležje, ki je projekt »triglavskega« arhitekta **ing. arch. Milana Žepiča**, bi bilo tudi atraktiven kamenček v pisanem mozaiku tukajšnje turistične ponudbe.«

V dopisu je potem natančno navedeno, na katerih parcelnih številkah katerih katastrskih občin bi stala

piramida, na koncu pa se vlagatelji »v upanju in prepričanju, da boste izdali ustrezno soglasje, vnaprej iskreno zahvaljujemo in vas prisrčno pozdravljamo«.

Iz izkušenj zadnjih let vemo, da bodo domačini poprijeli za delo, brž ko dobijo občinsko privoljenje. To pomeni, da bi lahko letošnje jesen na vrhu Storžiča že stalo gorsko znamenje.

Skica za piramido na vrhu Storžiča

Tempo pohoda je nekoliko popustil, saj smo bili že tretji dan na poti in ovce je že začelo pomalem zdelovati; vse več jih je šepalo in zaostajalo zaradi vnetja parkljev, že prej v Udinborštu nam je ena celo poginila, ovirala pa jih je tudi teža že poldrugo leto nepostržene volne, polne zajedalcev in insektov. Le Kal se nikakor ni upehal in se je celo med počitki smukal okoli nas, da bi mu metali krepelca. Stravil bi, da je bil Kal v svojem prejšnjem življenju pastirski pes; čeprav je bil šele drugič v življenju za nekaj dni med ovcami, jih je obvladoval s takšno spretnostjo, kot da bi zrasel z njimi. Le dve ali tri stare trmoglavke se niso bile pripravljene ukloniti njegovi avtoriteti in med njimi in Kalom se je vso pot zgoščevalo ozračje sovraštva, ki se je od časa do časa razelektrilo z jeznim pihanjem in butanjem na eni strani in z renčanjem in lajanjem na drugi.

»Edinstven ovčar,« ga je pohvalil Gregor. »Že tedaj, ko sva ga vzela s seboj na Tolminsko, je bil dober, zdaj pa je še boljši. Mu bom poiskal nevesto med mojimi šarplaninkami, da mi bo izboljšal pasmo!«

»Vidiš, to je pa policijska vzgoja,« sem podražil Gregorja, ki ni ravno prevelik prijatelj modrih uniform. (Kala so najprej vzgajali na Podutiku za intervencije, kasneje pa so ga prekvalificirali v vodnika slepih, ker se baje ni obnesel pri ustrahovanju pijančkov in klošarjev na ljubljanskem kolodvoru.)

Zvečer po celodnevem vzpenjanju in sestopanju čez hrib in dol pa so tudi Kalu pošle moči. Ker je začelo deževati, sva z Branetom nad ležiščem v gozdu razpela šotorko in Kal, ki sva ga vzela medse, da bi ga obvarovala pred močo, se vso noč ni niti premaknil, tako je bil zdelan. Šele pol ducata surovih jajc, ki mu jih je Gregor zjutraj prinesel za zajtrk, ga je za silo okrepčalo. (Naju z Branetom pa domače klobase v zaseki, kruh in pivo.)

»Kar ne morem verjeti, da je res,« se je Gregorju izvil globok vzdih olajšanja, ko smo proti poldnevu četrtega dne prilomastili iz Ledevniškega gozda na Radovljiško ravan in v dalji ugledali zvonik leške cerkve in letališki stolp. »Vso dolgo zimo me je glodala skrb, kako jih bom spravil sem — in glej, zdaj so tu!«

»In zdaj? Kaj boš zdaj?«

»Upam, da mi bodo vsaj nekaj dni dali mir. Toliko, da se ovce za silo odpočijejo in napasejo na tej lepi zeleni travi.«

»Kdo naj ti da mir?« me je zanimalo.

»Tisti z letališča in tisti s posestva Poljče. Na njihovem smo. Naj me pustijo nekaj dni na miru in potem bom trop odgnal na blejski golf. Sezona golfa se začne šele o Veliki noči in upam, da me dotlej ne bodo podili proč. Potem pa bom ovce odgnal domov in jih ostrigel. Prav prosijo me že, da jih ostrizem.«

»In potem?«

»Volno bom prodal predilnici v Zapužah in tudi nekaj ovc bom prodal. Tačas se bo skotilo tudi nekaj jagenjčkov in potlej bo tudi na Mežakli trava počasi že zelena in — gremo dalje. Z Mežakle na Pokljuko, s Pokljuke na Jelovico, od tam pa na Soriško planino in na Črno prst. Že nekaj let me ni bilo tam, pravzaprav že od tedaj, ko sta mi pomagala gnati vidva s Kalom. Kdaj je bilo že to!«

Gregor mi je tedaj plačal z ovcjami kožami; prav so mi prišle, še sedaj si jih polagam pod rit, kadar sedam k pisalnemu stroju, in tudi Kal je dobil svojo ovčko. Tokrat pa mu s Kalom ovčarskih storitev nisva zaračunala; zato ne, ker je Gregor za ovčarja že prej najel Braneta, pa tudi moji dohodki so se v zadnjih letih že toliko povečali, da si kdaj pa kdaj že lahko privoščim dva ali tri dni neplačanih počitnic, ne da bi me zaskrbelo, da kradem bogu čas in da se mi bo v žepu naredila luknja.

Medtem ko so ovce zadovoljno mulile prvo pomladansko travo in kar niso mogle verjeti, da jih ne gonimo več naprej, in ko sta Brane in Gregor, razgledujoč se z betonske strehe opuščene bunkerja v bližini letališča z nič manjšim zadovoljstvom ugotavljala, da so ceste, hiše in letališki stolp zadosti daleč, da trop ne bo zbujal prevelike pozornosti, sva se s Kalom poslovila od zbrane družbe in krenila čez brazde zoranih njiv proti Lescam.

Čez dobre pol ure sem v hiši ženinih staršev že izmival s sebe popotni znoj in prah in med blagolglasnim šumenjem vode iz pipe v kopalnici prisluškoval žolčnemu prepiru dveh sosedov zunaj na dvorišču. Možaka — oba sta bila že v častljivih letih, ko naj bi človek, zбоgan s seboj, svetom in Bogom, začel premišljevat o poslednjih stvareh življenja — sta se obkladala z najgršimi psovskami in zmerljivkami, in to zaradi ciprese, ki jo je prvi zasadil pod okno drugega, ta pa jo je meni nič tebi nič posekal, češ da mu bo čez leta, ko bo zrasla, jemala svetlobo in zastirala razgled. Pri vsem tem pa je bilo smešno to, da takrat, ko naj bi se to

Medalje kralja Alberta

Medalje so za alpiniste prej izjema kot pravilo. Franz in Toni Schmid sta leta 1932 prejela olimpijski zlati medalji, ko sta kot prva preplezala severno steno Matterhorna. Sicer pa so nasplohi gorniki skeptični do takih počastitev, čeprav včasih po krivici. Ko so lanskega 3. septembra v Palazzo Castelmur v Bergellu prvič podelili medalje za zasluge kralja Alberta, so temu dogodku prisostvovala nekatere nadvse ugledne osebnosti, med njimi tudi lord John Hunt in Bradford Washburn. Iz spominskega sklada kralja Alberta I. naj bi poslej obdarovali osebnosti, ki so si prislužile izredne zasluge v gorskem svetu. Sklad se imenuje po belgijskem kralju Albertu I., »gorniškem kralju«, ki je bil navdušen planinec.

Prve tri medalje iz sklada so podelili britanskemu vodji odprav Johnu Huntu, ameriškem znanstveniku Bradfordu Washburnu in leta 1992 umrli poljski vrhunski alpinistki Wandi Rutkiewicz. Vzrokov za to odklikovanje je pri vseh treh več kot dovolj.

Vrhunec alpinistične poti Johna Hunta, ki se je s planinstvom začel ukvarjati s petnajstim leti, je bilo prav gotovo vodenje tiste odprave na Mount Everest, ki ji je 29. maja 1953 uspel prvenstveni vzpon na vrh najvišje gore na svetu dobesedno zadnji trenutek pred kronanjem angleške kraljice Elizabete II. Tudi ime Bradforda Washburna je neločljivo povezano z Mount Everestom. Leta dolgo se je trudil s projektom, da bi ta predel kartografsko premeril, leta 1991 pa je njegovo delo obrodilo sadove: izšla je karta Mount Everesta v merilu 1 : 50.000.

Wanda Rutkiewicz, rojena v Litvi kot Wanda Braszkiewicz in od 12. maja 1992 pogrešana na pobočjih Kangčendzenge, je bila ena od najodličnejših alpinistk v zgodovini. Priplezala je na osem osemtisočakov, z njeno smrtjo pa je ženski alpinizem izgubil eno od svojih najuglednejših predstavnic.

Kot je na podelitvi medalj dejal Bradford Washburn, so nagradi počaščeni, ker jim je podeljeno priznanje, imenovano po kralju Albertu, človeku visokih človeških kvalitiet; prav taki ljudje imajo posebno velik vpliv na mladino, v vse bolj kompleksnem svetu pa so taki ljudje zgled številnim, ki bi radi postali taki, kot so bili njihovi vzorniki.

Medalje so podelili v St. Moritzu, namesto preminule alpinistke pa jo je prevzela njena sestra Janine Fies.

zgodilo, obeh prepirljivcev zelo verjetno ne bo več med potrošniki zemeljskih dobrin — tudi če tale hip še ne uresničita tega, kar si tako vneto obljubljata: namreč prvi drugemu, da ga bo z macolo po glavi, drugi pa, da bo prvemu vrnil s sekiro.

»Kaj češ, tako je to na Gorenjskem,« je rekla tašča, potem ko sem ji v kuhinji ob kavici poročal o dogodkih na dvorišču.

«Tako je to na Gorenjskem,« sem si tudi sam rekel, ko sem čez nekaj dni prebral v osrednjem slovenskem dnevniku novičko izpod peresa radovljiske dopisnice; novička je imela naslov Nomad iz domačega kraja, ilustrirana je bila s fotografijo ovac na paši, glasila pa se je dobesedno takole:

»Poljče, 21. marca — Na delu posestva Poljče TOK Radovljica se je v bližini letališča v Lescah dobesedno čez noč — lastnik namreč ni vprašal za dovoljenje — pojavilo na paši približno 500 ovac. Vse pa kaže, da

bodo čez noč nenapovedane gostje tudi odšle. Vodji posestva Poljče **Janezu Resmanu** je lastnik ovac namreč obljubil, da jih bo popeljal drugam. Lastnik je neki možak z Gorenje Dobrave, ki sezonske težave pri prehranjevanju svojih živali rešuje tako, da jih seli z enega na drugo območje.«

Gregorjevo ovčarsko podjetje sicer ni brez napak in pomanjkljivosti, njegova največja napaka pa je — da deluje na Gorenjskem. Kako vse drugače, globlje, svobodnejše bi zadihali Gregor in njegove ovce, če bi se odločili za selitev na Kočevsko, ali še bližje — na Tolminsko, v širše geografske (in duhovne) prostore! V Gregorjevem vztrajanju v rodni Gorenji Dobravi je nekaj mazohističnega; zdi se mi, kot da na nek način celo uživa v nenehni ogroženosti, v begu, skrivanju in spopadanju z razjarjenimi zemljiškimi posestniki, kmeti, vikendaši, policaji — in celo časnikiarji.

No, da — tudi Gregor je Gorenjec.

SAMO TRIGLAV LAHKO KONKURIRA TEJ GORI

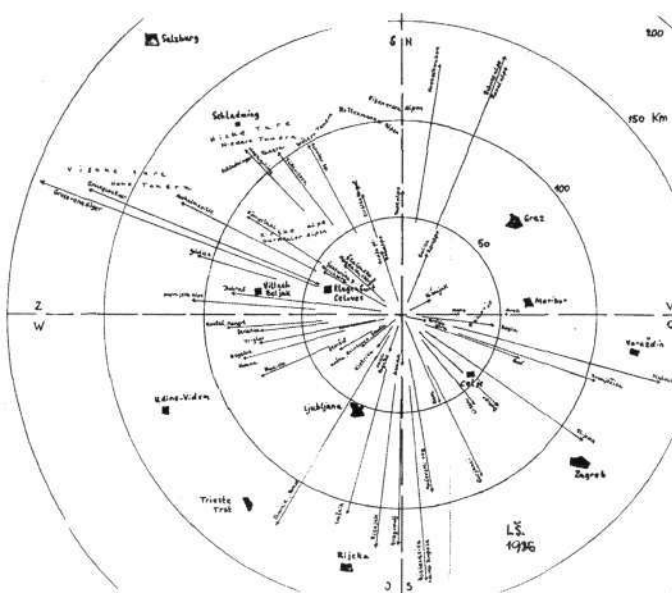
RAZGLEDI S PECE

ŠTEFAN LEDNIK

V marčevski številki Planinskega vestnika iz lanskega leta je **Leon Vrhovšek** popisal svoje vtise z zimskega pohoda na Peco leto dni poprej. Izjemno lepo vreme mu je omogočilo čudovite razglede, ki sežejo s te gore na vse strani. Med drugim je zapisal: »Ko sva prišla na sedlo med Malo in Veliko Peco, se nama je odprl čudovit razgled na celotne Kamniške Alpe, Storžič, celoten greben Košute, celotne Julijske Alpe s Triglavom, Prisojnikom, Jalovcem, pa vse tja do Krna in tudi na drugo stran proti Uršlji gori, Pohorju, Konjiški gori, Boču...«

Kljub res izjemnim razgledom s Pece moram, žal, pripomniti, da se Prisojnik, Jalovec in Krn s Pece ne vidi, ker jih zastirajo druga pobočja.

Toda razgledi s Pece so res zelo lepi in prostrani. Sodim, da razen »najvišjega« Triglava pri nas najbrž ni gore, ki bi bila glede razgledov Peci enakovredna. To ji pač omogoča njen položaj najvišjega vrha od Panonske nižine sem in odprtost daleč navzgor v Avstrijo. Posebna vrednota pa je v tem, da je mogoče s Pece obseči vsa divje členovita ostenja Kamniških planin s severne strani.

Razen Triglava v Sloveniji najbrž ni gore, ki bi bila glede razgledov Peci enakovredna

Kolikokrat sem stal na vrhu Kordeževe glave in prisluhnil besedam planincev, ki so ugibali o imenih vrhov, ki se vidijo, in obširnih gorskih verig, ki sežejo po obzorjih vsenaokrog! Največ, kar jim je uspelo s pomočjo »poznalcev« natančno določiti, so bili pojmi, kot: »Ja, tam so pa Kamniške, malo dalje Storžič«, kot največje »odkritje« pa Triglav. Le redki so na zahodu vedeli še za Grossglockner.

Ob tem se mi je utrnilo spoznanje, da so razgledi s Pece veliko premalo znani in »raziskani«, da o njih tudi ni nič kaj posebnega zapisanega.

Še pred jugoslovansko-slovensko vojno sem si vzel čas in nekaj let zaporedoma v jasnih jesenskih dneh, pogosto z meglenim morjem do višine kakih 1800 metrov, sistematično s pomočjo kart in daljnogleda skušal določiti, kaj vse se s Pece v resnici vidi, seveda ob idealnih razmerah.

Priložena »razgledna zvezda« s puščicami dokazuje, do kod sežejo razgledi in katere vrhove je mogoče videti tudi s prostim očesom, še bolje pa seveda z daljnogledom. Označena mesta v skici so podana le zaradi orientacije, v resnici pa sta od njih vidna le Beljak in Čelje, Celovec pa, če se sprehodimo po grebenu Pece še naprej na avstrijsko stran malo dalje od Luške Kope (2114 m).

K skici še nekaj komentarja. Razgled je najbolj omejen proti severozahodu, kjer ga zastira sosednja Golica nad Labotsko dolino. Proti vzhodu je videti razgledna stolpa na Arehu in Rogli. S prostim očesom je mogoče uzreti TV stolp na Sljemenu nad Zagrebom, na Boču,

na Gorjancih in seveda na bližnji Uršlji gori in dolenskem Kumu. Docela neznana je zanimivost, da se nad začetnim delom Menine planine ob lepem vremenu razločno vidi Bjelolasica v Veliki Kapeli z njenim značilnim kopastim in golim vrhom. Nato pa plava pogled po grebenih Gorskega Kotarja in Kočevskega Roga do naslednje dominante, Snežnika.

Proti jugozahodu in Ljubljanski kotlini omejujejo razgled Kamniške planine, kar pa je bogato »kompenzirano« s pogledom nanje same. Se pa v zajedi med Rogatcem in Ojstrico razpoznajo pobočja Vremščice in Brkinov in morda tudi Slavnika, kar pa mi ni uspelo »dokazati«.

Na zahodni strani seže pogled po grebenih Bohinjskih gora, kjer je rog Plaškega Vogla že marsikoga zavedel, ker je mislil, da gleda Krn. Nato se horizont zaključuje s pobočji Kanjavca in Hribaric, pod njimi se vidi vitki Mišelj vrh, lepo kot na dlani so v dosegu pogleda pobočja Triglava z domovoma Planika in na Kredarici. Dalje od Triglava je razločiti Razor, mogočna Škrlatica in njena soseščina pa zakrivata Prisojnik in Jalovec. Pač pa je za severnimi pobočji Ponc videti desni del hrbta in tudi sam vrh Mangarta, za njim pa vrhove zahodnih Julijcev nad Trbižem.

Najdalje pa sežejo pogledi proti severozahodu in severu. Razločno se razkriva Grossvenediger in še druga gorstva ob njem in za njim, dalje Grossglockner, nato pa drsi pogled po širnem valovju vseh Visokih in Nizkih Tur vse do pogorja Schneelpe in Rexalpen pod znanim Maria Zellom, že na dunajski strani.

ŠE PRIJETNEJE BI BILO, ČE BI BILE SMERI MARKIRANE

S SMUČMI ČEZ POHORJE

JANEZ SEMLAK

Prihod koledarske pomladi sem hotel posebej obeležiti in v ta namen sem si izbral izlet čez Pohorje. Za sopotnika sem vzel tekaške smuči, saj me je belina smučarske proge na Kaštivniku dobrohotno opozarjala, da je na Pohorju še zima. V dveh dneh bi moral biti nalogi kos, sem načrtoval. Vse prijetnosti zimskih večerov sem kanil užiti v Koči na Pesku, ki se je kar sama ponujala, saj se je utaborila nekako na polovici moje načrtovane poti. Pa še eno težavo sem s tem odpravil: nahrbtnik mi je bil zelo hvaležen, ker sem ga razbremenil opreme za kuhanje in bivakiranje. Pot bo tako prijetnejša in tudi lažje bom smučal — in predvsem hitreje. Tega sem se, moram priznati, naučil od slavnega **Toma Česna**. Zanj pomeni lažji nahrbtnik hitrost in s tem večjo varnost, zame pa predvsem prijetnejše smučanje. O nasprotnem sem se lahko prepiral leto dni prej, ko sem prenočeval pod smrekami Pri treh žeblikih.

IZGUBLJENE SMERI IN POTI

Smuči sem dvignil pri Pepiju na Pesniku in jih prenesel do Ribniške kočice, do izhodišča torej. H kočici sem šel

pozdravit nove oskrbnike in se seveda tudi primerno oddejat. Prejšnji dolgoletni oskrbnik Drago je namreč šel na svoje, baje tudi med gostince.

Na Ribniškem vrhu — srečno pot so mi zaželeli zafrani, ki so se upirali vetru — je bil sneg spihan in okolica spomenika kopna. Zato sem s smučmi na nogah zavil nižje okrog. Pričakoval sem takšne »kopne težave«, nisem pa pričakoval, da bom tako kmalu izgubil markacije. Se boš že znašel, sem si dejal, saj si bil na Šiklarici že ničkolikokrat. Vedel sem, da se moram do sedla precej spustiti. Prav potihoma se mi je na poti pridružila še prijateljica megla. Postajalo je vse bolj zanimivo. Sploh ne bi škodovalo, če bi se orientiral, me je prešinilo. V ta namen sem razgrnil karto Pohorja in kompas. Pa ravno danes mi nagaja! Magnetna igla mi kaže, da grem proti Dravogradu in ne proti željenemu Mariboru! Seveda kompasu nisem verjel, da se motim jaz, pa sem to spoznal šele na označenem križišču poti, ker je pisalo: Stara Glažuta, Mislinja in Razborca. Pa bi si lahko še isti dan ogledal Mislinjo, če bi nadaljeval v isti smeri! Odločil sem se raje za pot nazaj na Ribniški vrh, kot pa da bi v megli iskal Šiklarico. Ob treh popoldne sem zopet stal na Ribniškem vrhu in treba se

je bilo spet odločiti: naprej do Peska, nazaj domov ali nadaljevati naslednji dan. Eno Pohorje me že ne bo ustavilo, sem sklenil; prespal bom v Ribniški koči in zamujeno nadoknadil naslednji dan.

Poiskal sem izgubljeno smer in jo označil s sledovi smuči. Na vsej poti sem komaj kje opazil obledelo rumeno ozko tablico z napisom Kope—Areh, kar naj bi bila oznaka za turne smučarje. Knafeljčeve markacije so bile vidne samo v gozdu. Posebej pazljiv sem moral biti na planotastem svetu, ki ga je na zahodnem in osrednjem Pohorju veliko. Včasih so me zelo razveselili sledovi tekaškega maratona Kope—Areh, seveda če jih ni zakril veter. Progo atleti pretečejo v nekaj urah. Sam nad takšnimi skupinskimi pohodi oziroma teki nisem navdušen, posebej še, ker ne obvladam najbolje umetnosti mazanja smuči.

KAKO SE LAHKO NA POHORJU IZGUBIŠ

Naslednji dan sem vstal zelo zgodaj, tako da sem lahko najbolj zaspane goste na Pesku pozdravil še z dobro jutro. Tudi vreme se je izboljšalo. Prvo sonce me je

pozdravilo skupaj z urejenimi tekaškimi tereni na Rogli. Nekaj težav z orientacijo sem imel le v bližini Lovrenških jezer. Sicer pa lahko človek tam hitro zaide tudi poleti sredi belega dne, kar se mi je tudi že primerilo. To moram priznati, in tudi to, da postane hoja takrat še posebej mikavna. Res je teren pri jezerih težaven za markiranje, zato pa je to poleti edina resna priložnost, da se na Pohorju izgubimo. Morda celo okoli Skrivnega hriba, kar nam namigne že njegovo ime. Pozimi je seveda vse drugače. Ne smemo preveč zaiti, sicer se lahko tak dogodek slabo konča, še posebej, če nimamo s seboj opreme za bivakiranje in če nas ujame hitra zimska noč.

Na Pesku sem se obilno podprl, saj je znano, da prazna vreča ne stoji pokonci. Pot sem nadaljeval proti Klopnemu vrhu. Na Areh sem prišel ob treh popoldne in vse pogosteje sem moral nositi smuči, namesto da bi smuči nosile mene. Pomlad je pač vse bolj zmagovala nad zimo. Zato sem se odločil, da nadaljujem ostanek poti proti Mariboru z avtobusom. Res je: če bi bilo Pohorje bolje markirano za zimske razmere, takšne pustolovščine ne bi doživel. Tako sem premissljeval na avtobusu. Ali pa naj kar ostane tako!

POGUMEN ŽE MORA BITI ČLOVEK, PREDRZNOST PA SE MAŠČUJE

NEVARNE ZIMSKE POTI

VLADO HABJAN

Polna luna žari nočnem nebu. Jasno je, le posamezni oblaki se podijo po nebu. Vremenarji so končno napovedali pravo vreme ob pravem času. Obeta se mi lep dan. Z zadovoljstvom pričakujem današnje turo. Avtocesta je za mano, ob cesti se svetlika reka, ko peljem mimo vasi. Tu sva letos že vozila s Franjom...

Napoved je bila tudi takrat dobra: čez noč bo oslABLJENA fronta prešla naše kraje, za njo pa se širi anticiklon. V službi sva se dogovorila za dopust. V načrtu sva imela Mrzlo goro z Jezerskega, kjer še nisva bila. Končno enkrat ni zamudil, tako da sva se odpeljala brez zamude. Na avtocesti sva zaskrbljeno pogledovala proti oblačnemu nebu, ob izteku pa se je začelo: sprva narahlo, potem vedno močneje. Dež. Na nočni cesti sva videla toliko živali kot že dolgo ne. Kot da ob dežju vse pride iz brlogov. Ko sva prišla do izhodišča, je lilo kot iz škafa. Ni bilo kaj, v avtu sva spala uro in pol, potem sva zavila na kavico in se odpeljala v službo. Zanimiv je bil možakar v Kanonirju, ki je ob sedmih zjutraj zahteval mrzlo pivo. Ta dan je bilo pri malici v službi precej smeha na najin račun.

NESREČA NA GRINTOVCU

Oblaček zakrije luno. Na nebu je bolj svetlo kot tu na tleh. Tokrat je Franjo zamočil: ob pol šestih je zazvonil telefon in na turo grem spet sam. Podobno je naredil že večkrat, tako da sem tega vajen. Zaradi zamišljenosti skoraj zapeljem mimo odseka z glavne ceste. Odprav-

ljam se v kraje, kjer še nisem hodil. V zimskih razmerah to sicer ni proporočljivo, pa saj ni veliko snega. Gozdna cesta se strmo vzpenja. Ugasnem radio, da slišim motor. Dolina se počasi odpira. Še je trda tema, obrisi vrhov se počasi odkrivajo. Strmina popušča, kmetija je tu, parkirati bo treba. Izbiram opremo, nekaj vzamem, nekaj pustim — kar bo, pa bo! Mogočnost gora je presunljiva, pogled iz tega zornega kota pa zanimiv. Višinska razlika je precejšnja, pa še sneg je. Teško bo. Po gozdu je še temno, le počasi se dani. Pri kmetiji laja pes, petelini prekinjajo jutranjo tišino. Glasovi se počasi odmikajo. Markacij sploh ne vidim, vendar se ne morem izgubiti. Telo se počasi ogreva, povzpnem se do gozdne jase. Pred menoj se pokažejo vrhovi, ožarjeni z jutranjim soncem. Zaradi gozda sem prikrajšan za tisti pravi sončni vzhod. Vseeno uživam. Vzajem fotoaparata in slikam. Danes bom del teh krajev. Počasi se mi odkriva svet, ki sem ga želel videti. Te gore sicer poznam, vendar ne tega pristopa. Pogled mi obstane na strmih pobočjih pred menoj, po katerih mi misli zbežijo v preteklost...

Bilo je spomladanskega dne. Franjo je spet odpovedal, pa sem šel sam na Grintovec. Snega je bilo precej, ljudi dopoldne bolj malo. Malo pod Streho je prismočal do mene turni smučar in mi začel zmeden pripovedovati o nesreči. Njegov kolega, tudi turni smučar, je malo višje v snegu zdrsnil in padel v smeri proti Dolcem. Sam je hitel po pomoč.

Dan je bil prav moreč, pa ne samo zaradi nesreče. Spomladansko sonce je preveč žgalo. Ves dehidriran sem skoraj pobegnil z gore, šele v Bistrici sem si poto-

lažil hudo žejo. Turnemu smučarju, žal, niti hitra pomoč ni mogla pomagati. Pred kratkim sem v pogovoru z novo šefico računovodstva zvedel, da je bil to njen mož.

Tisto leto se me je držalo nekaj čudnega. Bil sem na sedmih turah, kjer se je zgodila nesreča v moji neposredni bližini. Pet od teh je bilo smrtnih.

Na razpotju malicam. Razgled je veličasten. Ko se dvigam, se širi tudi obzorje. Škratni macesni nihajo v vetru. Vrhovi so obarvani s soncem. Ko hočem spet fotografirati, ugotovim, da mi zaradi mraza ne dela baterija. Kakšna škoda!

Pot postane zahtevnejša, pazim na pravilno in varno hojo. Kmalu se dolina odpre, pridem na travnata pobočja med dvema vrhovoma. Malo višje se pot izgubi v snegu, tudi markacije prekrije sneg. Drugih gornikov ni, sam se potikam po divjih in slikovitih terenih. Dobro se vidi, kje vodi markirana pot.

Odločim se za direkten vzpon do bivaka. Grapa ne kaže nič kaj prijaznega pristopa — pa bom že kako. Palice pospravim, treba bo plezati. Skala ni preveč kompaktna. Brez posebnih težav se dvigam. Grapa se počasi odkriva. Po nekaj zahtevnejših mestih pridem do roba, vendar je pristop do same grape presneto strm. Tja torej ne morem, ostane mi vrnitev po isti poti ali vzpon ob robu z upanjem, da se bo strmina položila. Odločim se za slednje.

Spet se torej dvigam. Ko se stlačim skozi ozko razpoko, le najdem pristop do grape. S skale stopim na sneg, pa me skoraj odnese. Spodaj je čisti led! Zdaj pride do veljave bajla. Stopinje si izkopavam. V zatrepu grape pa je velika poč, tu ne bo šlo. Poskušam ob robu, vendar so oprimki preskromni. Ob robu poč se vračam in iščem možne prehode. Odločim se za petmetrski skalni prag. Skala je vlažna in krhka, oprimki slabi, dvigam se zelo počasi. Končno pa le rob in trava! Po zasneženih travnatih strminah se privlečem do bivaka. Po dolgem času trdna tla!

CENE SE SPOMNI VSEH AKCIJ

Počivam na soncu. Še dobro, da sem pri močeh. Spomin spet uide...

Nekega zimskega dne sva se z Janezom odpravila čez Kot na Kredarico. Snega je bilo kar precej. Napredovala sva počasi in izmenoma gazila. Sam nisem bil najbolj pri zdravju. Od sedla dalje sva padla v snežni metež. Megla je zmanjšala vidljivost na nekaj metrov. Sredi zahtevnih terenov me je popadla slabost. Po vsem telesu me je špikalo, kot da bi me kdo prebadal z iglo. Janez mi je nesel nahrbtnik, teren pa sem poznal samo jaz. Ne vem, kako sva v tisti vidljivosti našla Staničevo kočjo. Do nje sem se privlekel precej izčrpan. Hodila sva osem ur. Ob bolečinah je noč le počasi minila. Naslednji dan je bilo vreme podobno, moje stanje pa nič boljše. Povratek v dolino je bil prava mōra. Bolj sem se drsal kot pa hodil. Janez mi je spet nesel opremo. V življenje sem se vrnil z njegovim bodrenjem in pomočjo. Od takrat naprej hodim v gore le popolnoma zdrav.

Pogled na uro mi pokaže, koliko časa mi je vzela presneta grapa. Zimski dnevi so kratki, treba bo pohiteti. Natakem dereze. Toda grapa mi je vzela preveč moči, vzpenjam se prepočasi. Zato počivam in malicam. Obletavata me krockarja. Mečem jima koščke kruha. Preverjam njuno korajžo s tem, da jima zelo blizu dajem hrano. Eden je bolj prestrašen, drugi mi pride na meter blizu.

Odločim se za povratek v dolino. Še enkrat se razgledam po okolici. V dolino se vračam po drugi poti. Izkaže pa se, da je ta varianta precej bolj ledena, zato sem previdem. Hiteti ne morem, čeprav me priganja noč. Previdno postavljam vsak korak. Ne bi rad, da imajo reševalci spet delo z mano. Saj se še spomnim...

Novembra je bilo. Peljal sem Eko čez Gamsov skret do bivaka. V Koncu sva srečala še Braneta in Nado, pa smo šli skupaj. Nad Skretom je bil še sneg. Na grebenu Velikega grebena je postopala čreda gamsov. Podoba živali s soncem v ozadju je bila kot iz pravljice. Za nekaj trenutkov smo obstali kot začarani. Pri bivaku smo srečali dva kamniška reševalca. V daljšem pogovoru smo obudili vrsto spominov na različne dogodke. Nada in Ekin oče sta bila udeleženca izleta na Košutnikov turn. Mene je najbolj presenetilo to, da se je Cene spomnil poizvedovalne akcije pred dvajsetimi leti. Takrat so mene in še šest tabornikov iskali reševalci. Bivakirali smo na Korošici. Cene se je spomnil slaherne akcije, tudi tega, da je naročil milici, naj nas oštejejo zaradi neresnosti, kar se je potem res zgodilo. Nič kaj lepi spomini na igrovo mladost, pomembno pa je, da se je vse srečno končalo.

Hitim, da me ne ulovi noč. V prvem mraku prisopiham do doline. Preoblečem se hitro, saj je ledeno mrzlo. Stopim do bližnje kmetije, kjer se menda dá kaj popiti. Postrežejo mi pred hišo, zato spijem na hitro. Ko prestopim domači prag, mi padeta v naročje otroka. Ženin pozdrav je topla večerja. Spet se začenja trdi vsakdan. Še dobro, da sem si nabral novih moči.

Ortovox za iskanje zasutih

Na trgu se je to zimo pojavila naprava za iskanje zasutih v snežnih plazovih, ki so jo imenovali F1 focus in ki z vidnimi signali iskalcem pomaga iskati ponesrečene. Focusova puščica s tremi lučkami, zeleno, rumeno in rdečo, pospeši iskanje zasutih in tako bistveno poveča verjetnost, da bodo iskalci čimprej prišli do zasutega. Naprava deluje na podobnem principu kot prometni semafor: zelena pomeni poziv, naj reševalec gre naprej (lučka začne goreti, ko se reševalec žrtvi približa na približno razdaljo 35 metrov), rumena signalizira »pozor, zasuti je v neposredni bližini«, ko pa zagori rdeča luč, to pomeni, naj se reševalec ustavi in začne kopati, kajti pod njim je človek, zasut v snežnem plazu.

ZIMSKI PLANINSKI POHOD

FRANCI ERZIN

Vas zanima, kakšen je tudi lahko množični planinski pohod? Nekateri jih zavračajo in se jih izogibajo, vendar vam povem, da je lahko na njem zelo zanimivo in zabavno. Pa tudi katastrofalno. Saj množice za naravo verjetno nikjer niso najboljše.

Zadnje januarско nedeljo smo se odločili, da se udeležimo zimskega trimskega pohoda na Kriško goro. Za izhodišče smo si tokrat izbrali Križe, kjer stanuje tudi najin prijatelj. Krenili smo mimo zadnjih hiš v gozd, delno po cesti, delno po bližnjicah, in šli mimo majhne lesene počitniške hišice, ki stoji tam sredi gozda. Le kdo bi vedel, če ni to celo črna gradnja, inšpektorji pa verjetno bolj poredko zaidejo sem gor! Mimo pelje samo ozka nemarkirana stezica.

Na ovinku nad lovsko kočo na Zg. Vetrnem smo prišli na asfaltirano cesto, po kateri smo nadaljevali naš pohod. Avtomobili so drug za drugim šibali mimo nas, mi pa smo vse te pline, hlape, strupe in kaj vem kaj še vse kar vztrajno vdihavali. Če bi bila cesta speljana na vrh Kriške gore, bi se verjetno številni pohodniki peljali prav pred vhod planinske kočice. Pa še sprli bi se, če bi kdo zaradi premalo parkirnih prostorov moral parkirati malo bolj stran.

Pohod je uradno organiziran s startom na Golniku ali v Križah, kar pomeni, da bi cesta na tak dan do Gozda morala biti zaprta. Ali pa bi morali avtomobiliste diskvalificirati, tako kot na športnih prireditvah, saj kršijo pravila pohoda.

Poleg tega, da smo uživali na čistem naftoderivatnem zraku, se nam je na tem delu poti ponujal čudovit pogled na razdejanje, ki ga je dan poprej napravil veter, ki je v teh krajih kar močno vlekel. Smreke so ležale pohlajene ali izravnane druga preko druge kot v labirintu. Pa tega razdejanja ni kriv ne veter in ne smreke, ampak čisto navaden homo sapiens, ki je hotel imeti širšo in asfaltirano cesto in je bilo treba zato izsekati

Članki za objavo

Občasne dopisnike in sodelavce vnovič prosimo, naj svoje rokopise, namenjene objavi v Planinskem vestniku, ne pošiljajo napisanih na roko, ampak izključno na pisalni stroj ali na računalnik in s takimi razmaki med vrsticami, da bo na strani približno 30 vrstic. Posebno v svojih poročilih o planinskih turah, proslavah ali jubilejih naj obvezno napišejo, kje in kdaj se je to dogajalo, ker so sicer taka poročila brez vsakršne vrednosti (razen če seveda gre za reportažo ali katero od literarnih oblik). Dopisov, ki jih ne bomo dobili v taki obliki, ne bomo natisnili.

Uredništvo

gozd. In so sestrice smreke ostale brez sestic, ki so druga drugi leta, desetletja in stoletja dajale oporo in premagovale še hujše ujme. Sedaj so jih napadle bolezni, gniloba in rak. Adijo, moj gozd zeleni! Sicer pa tudi sam nisem več dosti na boljšem.

Dovolj imamo teh špasov, smo si rekli tam, kjer se asfalt konča, in jo mahnilo kar po strmi direktni poti na Kriško goro. Ta pot ni bila toliko oblegana, kakšnemu psu pa se je bilo treba vseeno umakniti, kajti nikoli ne več... Močnejši ima prednost, in če nič drugega, ti lahko zasadi čekane v stegna. Na grebenu je bilo malo snega, ledu pa na tej poti skoraj nič in tako smo počasi prisopihali do planinske kočice.

Okrog kočice se je prerivalo že kar precej planincev in nekateri so bili že dokaj veseli. V zraku je bilo čutiti vonj po žganju, iz zvočnika pa so donele stare zljajane melodije, ki jih je vsake toliko časa prekinil napovedovalkin glas z napotki za pohodnike in jedilnim listom. Večkrat se je oglasil orkester Pasje filharmonije. Najprej smo celo mislili, da smo zgrešili cilj pohoda, kajti tu zgoraj je bilo približno tako kot na kakšni pasji razstavi. Koliko pasem je bilo, bi težko rekel, ker se na pasje zadeve ne zastopim najbolje. Toda kolikor sem bil na pasjih razstavah v Ljubljani, Opatiji in Umagu, se mi je zdelo, da jih je bilo na Kriški gori skoraj več vrst. Med drugim smo videli tudi tako majhnega kučka, da bi ga lahko imeli za igračo. Po vsej verjetnosti ni sam prišel na Kriško, ampak sta ga lastnik ali lastnica prinesla v za to posebej prirejenem nahrbtniku.

Sledila je obvezna administracija, vpisovanje pohodnikov in žigosanje dnevnikov, razdeljevanje značk in podobnih stvari. Čudno, da se je planinsko administriranje in štemplanje tako razmnožilo — tako rekoč celo že bolj kot v občinskih in državnih birokratskih krogih. Zgodi se lahko, da si bo nekoč nekdo izmislil, da je treba pohodne izkaznice in transverzalne dnevnike še kolkovati s koleki za toliko in toliko tolarjev.

Popili smo super topel čaj in super mrzlo pivo in se odločili za povratek v dolino, in sicer proti Gozdu. Ta pot pa je bila ledena kot še na nobenem pohodu do sedaj na Kriško goro. Bilo bi kar dobro, če bi imeli dereze. No, saj nekateri so jih tudi imeli. Moji lahki čevlji iz gore-texa (pa ne da bi delal reklamo zanje) so se sicer kar dobro izkazali, bolj reveži pa so bili tisti s tapravimi hribovskimi težkimi čevlji: ti so bili kar naprej na zadnji plati.

Zgodi se, da po taki poledeneli poti nadebudna mamica in očka vzameta na pohod tudi svojega štiri- ali petletnega sinčka. Seveda mora sam priti na vrh. Sicer pa je bolje, če pade samo malček, kot pa da bi očka s sinčkom v nahrbtniku. Saj ga lahko še zmečka in ubije! Toda ta sinček je bil že vsega naveličan in očka ga je moral kar naprej spodbujati: »Petrček (pravzaprav sem že pozabil, če je bil ravno Petrček), še malo, še tisti ovinek, pa bo kočica, pa bo čajček! Če boš sam prišel gor, boš dobil značko!«

Malemu se zasmejim in si mislim, ali je ta značka res toliko vredna. Pa vsi ti žigi, zaradi katerih nekateri norijo na vrhove in ne vidijo nič okoli sebe. Potem so pa razočarani, če žiga ni na vrhu. Še huje je, če zvejo, da je kje nižje v koči, saj se ne bi bilo treba toliko truditi in jih ne bi skoraj srčni infarkt, ker so morali na vrh.

Spominjam se tistega debelega možakarja srednjih let, ki je počival naslonjen na smučarske palice v smrekicah pod Kriško goro. Težko je dihal in s čela mu je kapljalo. Kaže, da je preveč resno vzel geslo zimskega trimskega pohoda: Za močno srce — pozimi v gore.

Prišli smo na rob gozda nad idilično hribovsko vasico Gozd. Pravzaprav to sploh ni več. Celotna vas, polja in travniki okrog nje so se spremenili v veliko avtomobilsko parkirišče. Naj imajo še avtomobili nekaj od lepe sončne nedelje in čistega planinskega zraka!

Mahnili smo jo po cesti naprej proti dolini in zopet smo se umikali močnejšim avtomobilom in v njih nasmejanim pohodnikom, srečnim, ker imajo v svoji zbirki zopet novo značko.

Pešec je resnično največji revež. Tudi na planinskem pohodu nima več prednosti.

POTEPANJE OD BUKOVNIKA ČEZ RADUHO IN SMREKOVEC NA RAVNE

NI LEPŠEGA, KOT SO PRVE ROŽE V GORAH

JOŽE ŽUNEC

Bil je lep aprilski dan, ko nas je ob pol šestih zjutraj Drago na kmetiji **Bukovnik** pod Raduho spodil iz avtomobila. Gora je kazala delno zasneženo belo skalovje. Ker se je danilo, je bil pogled še lepši.

Mirko, Božo in pisec tega zapisa smo oprtali nahrbtnike in se zagrizli v kratko strmino nad kmetijo.

»Ob desetih zvečer bomo na Ravnah,« sem dejal.

»Bomo pa prej,« sta ugovarjala mnogo mlajša gornika Mirko in Božo.

Začeli smo zelo hitro, posebno sta gnala mlajša prijatelja. Mimogrede smo bili v Grohatu, kjer se je v jutranji svežini kot v pravljicnem svetu pokazala nova koča, ponos mežiških planincev. Ker smo bili še spočiti, se nismo ustavili, čeprav imam vedno slab občutek, če grem mimo koče, ne da bi si vzel čas vsaj za skodelico čaja. Zato koče pravzaprav so, ali ne?!

Bili smo dobro pripravljene, zadržalo bi nas lahko le slabo vreme. Tega nismo pričakovali. Kazalo je, da bo delno sončno in brez neviht. Tudi žeje in lakote se nismo bali: nahrbtniki so bili polni. V zgodnjem popoldnevu bomo že na Smrekovcu, tam pa čaka prijazen upravnik, ki lačnim in žejnim rad ustreže.

MED MALO RADUHO IN LANEŽEM

Ker smo bili brez derez in cepinov, zavarovana pot pa je bila delno zasnežena in poledenela, smo se odločili za prehod čez Durce. Pot je bila skoraj brez snega, zato smo hitro grabili prek melišča, ki je deloma zelo strmo in v ledu neprijetno. Pred nami je bil lep pogled na ostenje Male Raduhe na desni in Laneža na levi, zato strmin nismo čutili. Zgornji del melišča je bil suh in smo lahkotno stopili čez Durce in se pognali desno proti vrhu.

Ker sonce ni skoparilo z jutranjimi žarki, je bilo razpoloženje veselo. Mlajša dva sta čedalje bolj hitela, kar pa me ni motilo. Bili smo šele na začetku poti. Na vrhu bosta tako ali tako počakala. Od vrha Raduhe pa do Smrekovca čaka še dolga veriga slemen — in še do Raven bo treba.

Bilo je jasno, imeli smo lep razgled na sosede, na Savinjske Alpe, Olševo in Peco. Razgled na bolj oddaljene gore so zastirale meglice.

Ni še bil čas za malico, zato smo jo po nekaj minutah mahnili nazaj po isti poti do Durc. Spustili smo Kočo na Loki. Hoteli smo na Lanež, tako nismo izgubili skoraj nič višine. Pot je prijetnejša in razgledna. Steza je shojena, čeprav je markacija obledela.

Z Laneža pelje lepa, nemarkirana steza na Sleme pod Bukovnikom, naša pot pa je vodila po grebenu proti nekoliko nižjemu Jelovcu. Svet postaja krušljiv in steza se strmo spusti navzdol. Ko dosežemo najnižjo točko, je treba ostro na desno. Navzgor po pašniku lepo shojena steza postane slepa — dovede v nepreahodno borovje. Pri zavoju je mlaka (pa v njej ni vedno vode), ki opozori, da je treba na žlebičast svet, kjer se za ovinkom ponovno prikaže markacija.

Moja prijatelja sta — tako kot mnogi pred njima — nadaljevala naprej po pašniku, zato sem ju moral poklicati nazaj in jima obljubiti, da bomo nekaj našli za ovinkom. Zazijala sta, ko sta na večji skali zagledala markacijski znak. Nista hotela priznati zmote, češ, saj bi morala smer poti biti nakazana pred mlakužo.

»Včasih je treba tudi kaj vedeti ali pa vsaj predvideti,« sem modro pripomnil.

KOMEN, KI JE BRUHAL LAVO

Imel sem izkušnje s tistega dela poti, poletne in zimske, obakrat zelo neprijetne. Dobro sem si jih zapomnil.

Nekaj časa gre pot po razčlenjenem svetu, ki spominja na kras. Nadaljuje se po travnatem pobočju, kjer se steza skoraj izgubi. Držali smo se smeri, ki sili rahlo navzgor in zmerno na desno, pa smo bili kmalu na markirani poti, ki pride od Koče na Loki.

Hitro smo bili na planšariji pri lovski koči na Planini Vodol. Bilo je okrog devetih. Začelo je kruliti po želodcih, zato smo posedli po klopeh in razvezali nahrbtnike.

Da bi vrnili izgubljeno energijo, smo molče zalagali in opazovali prve cvetice, ki so silile iz sive in suhe trave. Lepi, raznobarni cvetovi so blagodejno vplivali na naše počutje. Ni lepšega kot prvo cvetje v hribih! Kakšne barve! Doma na vrtovih ni tako lepih odtenkov.

Sončne žarke so blažile meglice, kar je napovedovalo

suh in ne prevroč dan. Ravno prav, da ne bo potrebna zaščita na moji mušji vzletni stezi vrh glave, kjer so bili nekoč v davnih časih še celo lasje.

Sedeli smo četrtr ure, kar je bilo dovolj. Dvignili smo se, naložili nahrbtnike na ramena in že smo bili na križišču. Leva pot vodi v Bistvo do kmeta **Osojnika**, naša se dvigne proti Presečnikovemu vrhu. Nadaljuje se proti Travniku — malo navzdol, več navzgor. Pot je prijetna, gre po gozdu, kamor prodrejo redki sončni žarki.

Gozda je naenkrat zmanjkalo, bili smo na Široki trati (tako se imenuje), na pobočju Travnika. V koči na Travniku se je kadilo iz dimnika. Nismo se ustavili, ampak nadaljevali po poti navzdol do planšarije na sedlu pod Komnom. Upam, da se ne motim, saj je vse precej podobno počitniški hišici. Res pa je, da sem tu že videl konje, ki so se pasli. Desno od nas pripelje na sedlo dobra makadamska cesta, pred nami pa se pokaže Komen, mogočen v svoji okolici. Njegova silhueta se jasno zariše na obzorju.

Strm vzpon po gozdu je zagrel že nekoliko hladne ude. Kratek je, zato smo kmalu na travnatem svetu tik pod vrhom Komna, ki me vedno znova preseneti. Lepši je od pričakovanja, možat. Pravi biser! Nekoč v davnih časih je bruhal lavo. Bo še kdaj oživel? Verjetno ne.

AVTOMOBILIZIRANI NEPLANINCI

Privoščimo si sprehod na vrh in lep razgled, pa že nadaljujemo naše romanje. Ura je ena. Sonce se je skilo za blede oblake. Ravno prav, nismo hoteli sončenja in še žeje ni bilo.

Proti Smrekovcu gre pot v glavnem po mehki travi in navzdol. Zdelo se mi je, da hodim po debeli preprogi. Pa še rožice so me prijetno vznemirjale.

Vmes med Komnom in Smrekovcem je še vrh Knesa, ki pa je neizrazit in smo se mu izognili. Markirana pot gre nižje po gozdu. Svet je valovit in pada. S Komna pelje nemarkirana steza do Zavetišča na Pudgarskem. Vendar so spusti zelo strmi.

Ko sem zagledal Kočo na Smrekovcu, sem si dejal, samo šest ur je do Raven. Predvideli smo daljši počitek. Bilo nas je skupaj šest planincev v koči, ostali so se pripeljali z avtomobili, teh pa ne štejem. Potrebni so prevzgoje!

Prijetno je bilo poslušati dobro razpoloženega oskrbnika. Spoznali smo ga po značilni bradi. Svoj čas je bil v Grohatu v stari koči, ki jo je odnesel plaz. Za vsakogar je imel prijazno in duhovito besedo. Tudi nas je zaslíšal, od kod smo prišli in kam bomo šli. Malo je zazijal, pokimal in menil, da smo pravi; bil je verjetno preveč pod vplivom avtomobiliziranih neplanincev. Pripeljejo se do kočice, gredo hrabro na vrh Smrekovca, kar je vsega dvajset minut hoje, vrnejo se prepoteni, se najedo in napijejo, zvečer pa znanci že vedo, da so bili v gorah. O samičkah z visokimi petami ne bom posebej pisal. Se pa najdejo!

Okrepčali smo se. Juho in pivo je prinesel oskrbnik, klobasa je bila iz nahrbtnika. Popili smo še kavo, ki je bila odlična.

PRAVA GOZDNA AVENIJA

Po uri počitka smo krenili do križišča pri Kramarici. Izbrali smo daljšo in položnejšo pot; utrujenih prstov na nogah nismo želeli obremenjevati po strmini, kjer je speljana bližnjica.

Pospešil sem korak: malo zaradi maščevanja za zaostajanje zjutraj, malo pa iz čistega zadovoljstva. Kmalu smo bili na Kramarici; zavili smo desno, kajti leva pot vodi v Črno. Hiteli smo proti Andrejevemu domu na Slemenu. Čudovita pot, prava gozdna avenija! Na obeh straneh steze so stoletne bukve, lepo razvrščene. Ko sem opazoval lepa drevesa, je vsa utrujenost izginila. Takšnega drevoreda na planinskih poteh ni nikjer drugje.

Bližali smo se Slemenu. Mirko, dober poznavalec tega območja, je stopil na čelo. »Da se ne bomo izgubili,« je zamrmral. Prav to pa se je zgodilo, vendar ni priznal zmote. »Za gobami sem pogledal,« se je opravičeval.

V koči na Slemenu je sedelo nekaj domačinov. Po nekaj minutah smo že nadaljevali hojo proti Križanu, ki je v razvalinah. Včasih je bila tod pomembna postojanka. Kar neslo nas je mimo Ciganije. Opazovali smo Uršljo goro, njeno južno pobočje. S te strani se vidita cerkev in televizijski stolp, kočo zakriva cerkev.

Pri Križanu smo zavili levo proti Koči na Naravskih ledinah, ki pa je že naša domača postojanka. Pokramljali smo s prijazno oskrbnico in njenim možem ter se v temi po bližnjici odpravili proti Ravnam, kjer smo bili pet minut po deseti uri zvečer.

Potep je uspel. Nekaj žuljev navsezadnje ni pomembno omenjati.

Reševanje iz snežnih plazov

Komaj je v gorah to zimo zapadel prvi večji sneg, so posebno iz Centralnih Alp že prišla prva poročila o žrtvah snežnih plazov. Reševalci so rešili skoraj vse žrtve, ki so jih iz snežnega plazu izkopal najpozneje 15 minut po zasutju. Zdaj so prav zato dali v uporabo novo napravo, s katero bo mogoče takoj odkriti, kje pod plazom je zasuta žrtev. Gre za nov elektronski sistem, ki se imenuje Recco System, ki je posebno primeren za

Takoj ko v detektorju zazvoni signal, se lahko dvigne helikopter na reševalno akcijo.

PO POTI NEKIH SPOMINOV IN TOVARIŠTVA

OD ŽELINA ČEZ JAGRŠČE NA VOJSKO

RAFKO TERPIN

Za stare, petdesetletne spomine gre. V avgustu 1944 so iz partizanskih bolnic Franje in Pavle pretovorili približno 80 invalidov in ranjencev do letališča daleč na Notranjskem. V večdnevem pohodu so z vozovi in nosili prekobilili neznanske razdalje čez Idrijske Krnice, Vojsko, Trnovski gozd, Otlico, Col, Ravbarkomando in še dlje. Huda nočna pot po starih kmečkih kolnikih je izčrpala ranjence, vodnike, spremljevalce in živali. Koga ne bi? Zajedla se jim je do obisti drugače bolj slabo značajnega človeškega spomina. Od tam ne more nikamor več.

Naslednji zapis govori o desetem, a precej krajšem spominskem pohodu: od Želina pri Cerknem čez Jagrščce, Idrijske Krnice in Oblakov Vrh na Vojsko 4. septembra 1993.

VOĐSTVO KURIRJA CIRILA

Po strašno napitem petku napovedujejo bolj mokro soboto. Pohod seveda bo, tako težko pričakovanih dni ni mogoče premikati ali odložiti. Gremo na pot, čeprav doma tu in tam nergajo o tipih, ki pojma nimajo, kdaj je pametneje ostati doma.

smučarje, katerih želja je smučati po neurejenih snežnih prostranstvih zunaj teptanih smučišč.

Sistem sestoji iz detektorja (oddajnika in sprejemnika), ki ga ima pri sebi reševalna služba, in reflektorja (ali dveh reflektorjev), ki ga nosi smučar. Te naprave, reflektorje, je treba pritrditi na smučarske čevlje ali na smučarski kombinizon. Če se zgodi nesreča, se v oddajniku detektorja sproži signal, potem ko se je tak signal sprožil tudi v reflektorju. Tako lahko isti trenutek ugotovijo natančen

Želin je neopazen kraj ob stari reki, a če se dvigneš na enega od hrbtov, začutiš Idrijco, kako se je zaskočila za Pirhovim klancem in potlej skoraj Graparja opljuska. V zelenih travnikih se spočito nehajo utrujajoče poti. Jablane, nekaj streh, bolj skritih. Pa sprevidiš, ni vrag, kako si dolina kar brez nas gloda svoj prostor in moraš biti zadovoljen: Spodaj, za robovi od zemlje poslikanih škrpetov, se razteza, stiska, sope in vriska morda najlepši košček doline. Da, tako utegneš pomisliti.

Vodil nas bo Ciril. Kot navihani pobalin je bil v vojnih letih za kurirja in tudi furmana. Zdaj nas nemara iz stare trgovske žilice šteje in presoja: štirideset komadov. Neverjetno za to uscano soboto!

Kolona starih prijateljev in znancev se spotegne po bližnjici nad Repšami. V masorških pobočjih se vlačijo štrnaste megle, zvrha tišči podkitlovec. Z vseh koncev bo mokro, menimo kar povprek.

Vrh Klakača si poiščemo nekam zapuščeno bližnjico. Prvi v koloni veselo obirajo mokroto. Do cerkve v Jagrščah se črni nov asfalt, od lani je to lepa sprememba. Vmes so vaščani proslavili 500-letnico prve cerkvice. Ostanek starega ogrodka se na Polju pod vasjo na daleč beli. Odrešili so ga kopriv. V Rejčevi gostilni ob cerkvi privedemo dušico. Saj veste, čajček in še kaj. Družba

kraj, kjer je človek zasut pod plazom. V snegu seže signal do globine deset metrov (pri mokrem snegu pa le nekoliko manj). Iskanja se je potem mogoče lotiti peš, s smučmi ali s helikopterjem.

Reflektor Recco nima baterij, zato ni odvisen od takega napajanja in je njegova življenjska doba skoraj neomejena, vendar le v primeru, če naprava ni poškodovana. Za smučarja je pomembno, da ima tako napravo na vsaki strani telesa, da ga laže najdejo.

(Kärntner Zeitung)

Na smučarskem čevlju je pritrjena majhna bela ploščica, reflektor, ki oddaja signale.

Le kogar pravočasno odkrijejo pod snežnim plazom, lahko računa s tem, da bo rešen.

veselo žvrgoli. Prvi klanec smo mimogrede užugali. V sivem nebu se spodbudno svetlika. Bo, saj bo!

Spotegnemo se v kači do znamenite kapele, a tja proti Jami se ulovimo v pravnem tempu. Gozd nas trdno drži pri sebi, Sevnico si v soteskah le stežka predstavljamo. Klanec proti samoti petih pozabljenih stržniških domačij mineva kot vse drugo. Čez Kališarjevo napito senožet pogrešamo razgled na divje zelene hrbte. Otuška in Sevnica bi nam od tod zlahka razdražili zavest. Klepet in smeh. Marjan stresa knapovske in druge anekdote, ene so opremljene z imeni, druge so prizanesljivo okleščene. Možakar je v penzijo privlekel kar precej sape.

Blizu Rupe visi med brezjem lesen križ. Ciril pove, da so tam Nemci pobili v Peklu zajete ranjence. Za hip so gluhe megle.

KAJ NI KRATKO LETO!

Skozi bukov gozd brez jurčkov gre naša pot do rajde na krmiški cesti. Spomenik nad škarpo. Kakšno minuto pred deseto smo prvi na domjenem kraju. Po kratkem grmenju se loti deževati. Ni prehudo. Zlozljive marele šklocnejo. V mokro sivino in v družbo umirjeno padajočih kapelj se odvijte srečanje z nekdanjim partizanskim oficirskim kadrom, ki po ustaljeni navadi spremlja našo pot v kombiju. Za nekatere od njih bi bil pohod vendarle že prenaporen. Dež spirá čustva, ki jih v nekoliko napetem govoru ujeda domačin. Pod črnim dežnikom mu v roki trepeče bel list papirja. O desnici melje hrapavo, o desnici, ki je zadnja leta povzdignila glas, ker ji čas to dopušča. Strankarstvo je razprtilo deželo, nam pove. Še v Krnicah, ki so bile s slednjo družino le partizanske, se je zdaj pojavilo simpatiziranje z belo gardo. Bela garda! Kaj vem, te besede me bolijo. Krnice so bile nekaj let nazaj bel zgled napredne vasi, kjer so složno znali rešiti vsako težavo. Kam je šla ona prastara, naravno kmečka pamet, da si je v govcih treba predvsem pomagati in da je sosedstvo sveto? Kaj imajo pravzaprav strankarstvo, pa tudi partizanstvo in bela garda, opraviti z njihovim vsakodnevnim bivanjem? A jih ni škoda!?

V združnem domu imajo dvoranico z odrom. Tam nam postrežejo z visoko, rahlo in še toplotno ocirkovco. Kar trese se narezana na pladnju. Dišati niti ne utegne, tako naglo jo doleti bridki konec. Pohodniki smo zagnana družba.

Zunaj lije in se zlije. Gremo!

Spodaj v rajdi, na najnižji točki krmiške ceste, se nebo na več mestih razgrne in nekaj sončka butne v našo zgovornost. Mahnemo jo čez Hrib in mimo Zavrharja po starem vozniku na Stan. Ko se dvignemo v visok gozd, smo spet v megli.

Na Stanu je doma nekaj izrazito glasnega. Prešerno vesela nas vsako leto pričaka. Čaj nam točijo v veži, z golažem postrežejo v hiši za podaljšano mizo. Možakar z mehomo jo ureže, prvo in drugo in tretjo. Stojim ob robu ceste in dobro mi je: Kdo ve od kdaj se poznajo, ko se po letu dni tako srčno in glasno objemajo! Vse je treba ogovoriti, vsakdo zasluži besedo. Saj, čeprav je

Stan nekakšno visoko razpotje, od koder vodijo ceste v Šebrelje, v Krnice in na Oblakov Vrh, je leto le dolgo in vsak dan ne greje sonce. Od septembra do septembra se vleče, pomislim. Franceljna iz Šempetra, ki pa je po rodu s Čepovana, prevzame nekaj podobnega. Nekam miren stopi k meni, ki uživam vrvež nekoliko s strani: »Kaj ni kratko leto?«

Res. Koliko možakarjev iz naše družine, ki jih med seboj veže neizbrisen spomin na vojsko, se venomer znova kljuje z vprašanjem: Bom letos še zmogel? Drugo leto boste brez mene! Ostal bom v dolini. Kdo ve, a se bo v kakšni dolinski oštariji še zmoglo zapeti Oj mladost ti moja...? V spomine bom zaplankal vsa sonca in njihove dni. Pa gozdovi? Gozdovi morajo še naprej dišati po svobodi.

ČE NE STOPIMO DO PETRA, BO TRPELO ZDRAVJE

Spust na Oblakov Vrh skrbi marsikoga. Posebej ta poškodena bližnjica se zdi divje spolzka. Raztepmo se. Nekateri rajši obkljukajo rajde.

Na Oblakovem Vrhju vleče. Ni ga dneva, trdijo, da tod ne bi pihalo. Je že dobro, če se sape z Idrijskega in Kminskega tu čez malce podrenjajo in premešajo. Čez Prvejk v dnu hotenjske doline je slutiti Idrijco. A se zagrinja.

V klancu mimo oživiljenega potoka začne štrcati, kaplja za kapljo. Vztrajnost pa taka! Skušamo držati zmeren korak. Lani smo imeli med seboj nekoga, ki je 1944. tod fural s konjsko vprego. Spominjal se je, kako so ranjenci na vozovih občutili slednji kamenček na trdi poti. Rajda, nagnjene kolesnice, od vod razorane kolovoze so reveži dojemali skozi utripajočo telesno bolečino. Poti so se vlekle in vlekle. Skoraj vse živo so pobrale iz njih.

Pod visokimi krošnjami se z odprtimi marelami lažje pretikamo. Naletimo na cesto, na kup nametanega lesa ob koncu gozdne žičnice. Prehlačamo nekako čez. Marjan s Kalvina jih stresa in stresa. Najbolj gor postavljeni klanec mu je le za Blažev žegen.

»A tista ži viš?«

Alabolt na hinajni! Na odprtem nad Kogejem in Vogalcami brije bolj zares. Hladno je, na Vojskem bo menda kar zamedlo. Dež prinaša postrani, da nas moči celo pod marelo. Če ne stopimo brž do Petra, bo trpelo zdravje. Pred znano hišo že maha Zofi. Cvetka v veži po svojem pretresljivem značaju raznaša prijateljstvo. Dora in Petrov Peter. Dobra volja poka skozi hišo. Peter mi natoči šilce že v veži, niti rahrbrnika še nisem snel. Peč je gorka. Na steni sta po očetovi zapovedi še Bog in Tito. »Kar tam bosta. Oba!« je zanesljiv Petrov Peter. To je spoštljiv človek. Podoba mustačatega nekdanjega gospodarja najdemo zataknjeno za okvir s portretom pokojne matere.

Tu nas odžeja in pogrejejo. Jepov Jože z Mrzle Rupe klati z dolgimi rokami, tudi stari Peter Kogejev je premogel strašne lopate... Ko smo v hiši vsi, ni več kam sestiti. Dalo bi se pestvati. Peč je prehudo zakurjena, da bi se zlezlo gor. Jože nam pomodruje še drugače: Kmečka peč je grešna reč, na njej se zmore človek človeka lotiti!

TOVARIŠIJA IN ČLOVEŠKOST

Zadnji del mokre poti vodi mimo Poštarja in Krpcije do lovske kočice na Vojskem. Pol urice. Dočakajo nas s poskanjem in harmoniko. Dr. Pavla se že ves dan potika od Mrzle Rupe do Vojskega. Razigrane volje je. Smeh jo lomi. Vsa drugačna je kot pred letom. Nekaj lubčkov cmokne.

Nebo je radodarno z mokroto. Po dolgi suši že naraščajo vode. Vlaga nikjer ne manjka. Dolgih govoranc ni, ne zde se prav potrebne. Nekaj Vojskarjev le poslušajo. Najbrž bi jim težko šle v uho zgodbe o beli gardi. Partizani so veliko in zares. Nesreče so se najedli čez mero. In po vojni so neznansko groznil leti tolkli tudi po vojskarskem kmetu. Revolucija je žrla svoje sinove! se prav imenitno reče. Bili so sami in ranljivi kot med vojno, ko se nikakor ni dalo spraviti družine, hiše, njive in živine v bunker, kadar je zapokalo skozi hoste. Je čudno, če so se v desetletjih nekam zakrknili? Mnogi so tako ali drugače odšli. Oblastniki so prihajali proslavljati in se zahvaljevat za gostoljubnost, Vojskarji so

ostajali bolj zadaj, poslušali so in menciali. Potem so stopili pomolit k Sv. Jožefu na grič. Čez Planinco in tudi mimo Škratovca se je od nekaj žlahtnil širni svet. Kadar je kakšna posebna luč hušknila skozi oči v prostranosti vojskarskega neba, so tako obnemeli vsi, tudi v skopost svoje zemlje zakopani Vojskarji.

Torej ne nerodnih besed! Spomnimo se le te dolge trmaste prikazni, ki se je davno nazaj sredi odurnih časov vlekla čez Vojsko tja proti Otlici. Tovarišija in človeškost. Tak spomin stori dobro srcu in duši.

Ob poti še žive stara pretepena drevesa, ki so vonjala znoj izčrpanih teles in so vedela za neizjokane solze. Takrat so se vendar razbolele skale samice v bregih in zvezde so komaj zmogle pogledati iznad premrlih trnovskih klancev. V črno nebo so le nanosile prijateljske spodbude. Da, vse polno je starih in še zmeraj mladih prič iz tistih časov. Naj Francelj iz Čepovana povzdigne svoj tenor! Naj kar zapoje o mladosti, ki odhaja in mineva, ki je in je ni, ki jo častimo šele ko se nam izteče! Naj! Pritegnili mu bomo čez vse vojskarske hoste.

STARI IN PRASTARI SPOMINI Z GORA

ZNANE POTI IZ JULIJCEV

DUŠAN KOŠIR

Dne 13. aprila leta 1946 sva s sošolcem in nepozabnim prijateljem **Milanom Šinkovcem**, dobrim človekom, ki se je približno dve leti pozneje, na velikonočni ponedeljek leta 1948, smrtno ponesrečil na Begunjščici, prespala pri Suhadolniku nad dolino Kokre. Dan pozneje sva šla na Taško in do razvalin Frischaufove kočice. Po neoznačeni stezi sva se napotila v zasnežene Dolce, na Zdolško škrbino in na najvišji vrh Kočne z nadmorsko višino 2539 metrov. Na poti sva na skalah videla različne snežne oblike. Sestopila sva na Zdolško škrbino in se napotila proti Grintovcem. Ker Milan ni imel derez in mu je grozil zdr, sva na severozahodnem pobočju Grintovca navezala vsak po eno derezo. K sreči sem imel s seboj kladivo, s katerim sem v strmini lovil ravnotežje. Bila je že noč, midva sva bila brez luči, na vso srečo pa je sijala luna. Srečno sva dosegla vrh Grintovca. V vpisno knjigo na vrhu gore sva napisala: »Veselim se življenja!« Sestopila sva do Cojzove kočice na Kokrskem sedlu in tam v zimski sobi prespala.

Naslednji dan, 15. aprila, sva se sončila nad Cojzovo kočico. Pa sem se tega naveličal in prek Dolge stene in jugovzhodnega grebena šel v snegu na vrh Grintovca. Po mojih sledih je za menoj prišel še Milan. Z vrha sva se po običajni poti vrnila v Cojzovo kočico. Bilo je nezobno.

KOČNA S SEVERA

Sošolci z univerze **Dare Radinja**, **Mira Zorzut** in jaz smo 9. maja 1947 noč prespali na prijazni domačiji kmeta **Makeka** nad Jezerskim, naslednji dan navsezgodaj pa smo odšli proti Kočni. Najprej smo prišli v

spodnji del Široke doline in nato začeli prečenje v smeri Povnove doline. Pri tem prečenju bi kmalu nesrečno končala Mira; na snegu je namreč zdrsnila in je že z vso hitrostjo letela proti prepadu, k sreči pa jo je zadržalo ruševje. Seveda sem se na vso moč ustrašil. Miro sem po tem dogodku spremil do Široke doline, da se je vrnila v dolino, sam pa sem šel za Daretom, ki je medtem prečil Povnovo dolino in se po njej povzpел do nadmorske višine približno 2000 metrov. Od tam je plezal proti vršnemu grebenu Kokrske Kočne. Strmina v tej smeri je bila vedno večja. Zdi se, da mu je bilo tesno pri srcu, klical me je, jaz pa sem brez nahrbtnika plezal za njim. Smer je potekala po pečevju, v njej so bili slabi oprimki in je bila silno krušljiva. Snežišča v steni so z ledene podlage skupaj s kamenjem letela v dolino, na pobočjih pa so se prožili plazovi. Desno nad seboj sva videla vršno snežno opast, ki bi bila dosegljiva po zelo izpostavljenih snežiščih. Bila sva brez cepina, s seboj sva imela le čisto navadno vrv za obešanje perila, navaden perilnik.

Šlo nama je močno za nohte, bojevala sva se za življenje, zato sva se odločila za vrnitev. Vendar sva morala pred tem še bivakirati. Bivak sva si uredila na polici, sedela sva v ostenju komaj 30 metrov pod najvišjim doseženim mestom. Vendar noč ni bila mrzla.

Naslednji dan sva se po vrvi — perilniku spuščala v Povnovo dolino, Dareta pa je pri tem med sestopom oplazil snežni plaz. Sestop je bil izredno nevaren zaradi grozečih plazov in padajočega kamenja, pa tudi naporen.

Na tej turi sem prvič prišel do spoznanja, da na nevarno turo ne bi smeli vzeti s seboj neizkušenelega tovariša, pa tudi, da mora naveza trdno držati skupaj in da mora biti primerno opremljena.

KOČNA S SEVERA — DRUGIČ

Dne 1. maja 1982 se mi je izpolnila dolgoletna želja — pristopiti na Kočno s severa.

Prosil sem alpinista **Filipa Štucina**, da je prevzel vodstvo odprave, v kateri so bili poleg mene še moj planinski prijatelj **Miro Dežman** in dva mlajša člana Alpinističnega odseka Črnuče Janez in Sandi.

Z avtomobilom smo se zgodaj zjutraj pripeljali do spodnje postaje žičnice pri Makeku nad Jezerskim. S seboj smo imeli plezalno vrv, nekaj klinov in kladivo. V Povnovno dolino smo prišli neposredno skozi preduh. Za pristop vanj je moral Filip zabiti klin in varovati. Kot se spominjam, je moral mene vleči kot salamo po gladkih skalah.

Po precej mehkem snegu smo šli po Povnovni dolini in po grapi dosegli vršni greben Kočne. Tam nam je Filip čestital za opravljeni vzpon. V snegu smo potem šli z grebena po označeni in zavarovani poti na levo na bližnji vrh, na katerem bi v kopnem našli vpisno knjigo s Kokske Kočne, visoke 2484 metrov.

Kolikor vem, je vrh, na katerem smo bili, visok 2520 metrov in zanj še ni dokončno dogovorjeno pravo ime.

Spustili smo se na snežišča V Plazeh in šli mimo bivačka Alpinističnega odseka Kranj. Filip je predlagal, da bi se z vrvo spustili prek stene pod bivakom, Miro pa je predlagal, da bi steno obšli po smeri, ki poteka nekoliko višje. Obveljal je Mirov predlog. Tako smo po grapi in skozi gozd prišli do Suhadolnika, kjer smo popili nekaj mleka in se nato spustili k Povšnarju. Filip je tam avtostopal, tako da je prišel do svojega avtomobila, ki je stal pri Makeku na Jezerskem. Prišel je po nas in odpeljali smo se v Ljubljano.

Kar zadeva opremo, ki smo jo imeli s seboj, moram povedati, da Miro ni imel primernih trakov za dereze, prav tako pa bi tudi raje hodil s smučarskimi palicami kot s cepinom.

Že dan pozneje, 2. maja 1982, sem s turnimi smučmi šel na Kredarico. To so bili časi, ko sem še zmoget take napore.

OD TOLMINA PREK TRIGLAVA V MOJSTRANO

Dne 7. novembra 1988 sem se z vlakom iz Ljubljane pripeljal v Most na Soči, od tod pa do Tolmina z avtobusom in dalje iz Žabč na Tolminske Ravne z avtostopom. Tam sem prenočil pri Skalarju. Čas je bil tak, da se je tam še pasla živina, ljudje pa so nabirali šipek.

Dan pozneje sem se od tod napotil do Koče na planini Razor, na sedlo Škrbino in do Doma na Komni, kamor sem prišel že v mraku. S Komne sem največji del že ponoči hodil do Koče pri Triglavskih jezerih, kjer sem prespal v zimski sobi.

Še dan pozneje sem mimo Zasavske kočice na Prehodavcih šel na Dolič, in sicer po poti za Kanjavcem. Pred tem po tej poti še nisem nikoli hodil, zato je bil še toliko veličastnejši pogled skozi daljnogled na zgornjo postajo kaninske žičnice, na Pogačnikov dom na Kriških podih, na Kočo pod Špičnikom pod Jalovcem in še na marsikaj drugega. Na poti za Kanjavcem sem

se moral enkrat umakniti ledu, ki je še ležal na stezi. Na srečo tam ni bilo prepadno. Pod Doličem sem moral spodaj obiti zmrznjeno snežišče ali ledišče, od tod dalje pa sem mimo razvalin vojašnice iz prve svetovne vojne Morbegne že v mraku prišel do vstopa v ostenje Triglava. Vendar me niti tema ni ustavila: v mraku in noči sem pretežno brez baterije lezel na Triglav. Baterijo sem prižigal zelo poredko le tam, kjer sem zašel s poti.

Na vrh Triglava sem prišel verjetno okoli enajstih ponoči. V Aljaževem stolpu sem se nekoliko spočil, nato pa sem nadaljeval pot proti Kredarici, kamor sem prišel že naslednji dan, 9. novembra 1988, menda petnajst minut čez polnoč. Med hojo s Triglava v nočni svetlobi sploh nisem imel občutka, da hodim nad prepadnimi globinami, najpogosteje pa sploh nisem vedel, kako globoko moram stopiti in sem z nogo prej otipal stop. Občasno sem izgubil ravnotežje, verjetno zaradi teme, med sestopom z Malega Triglava pa sem enkrat tudi močno zašel in v tem tavanju naletel na pomrznjen sneg.

Na Kredarici sta bila v službi meteorologa **brata Gartner**, ki sta v tej nočni uri seveda spala. Zbudil sem ju, pa nista bila prav nič jezna. Zaradi preutrujenosti in mraza potem še dolgo nisem mogel zaspati.

Zjutraj sem precej neprespan sestopil v dolino Krme. Z avtobusom sem se odpeljal do Jesenic, od tod pa z vlakom v Ljubljano.

Končalo se je moje štiridnevno potepanje, na katerem sem imel s seboj vsekakor premalo hrane. Brez hrane in tople pijače sem bil vseskozi od Komne dalje. Ko sem pozneje premišljeval o tej poti, sem ugotovil, da sem za to pot potreboval mnogo preveč časa; moj organizem pač ni več tako pri močeh, kot je bil nekoč; vse manj je poleta v tem telesu...

Starec in gora

Rahlo upognjen devetdesetletnik porjavelega obraza je zmeraj na očeh, ko se pojavi na cesti, ki vodi navzdol proti železniški postaji v Zermattu. Samo navidez se ne zanima za okolico, saj iz kotičkov oči v resnici natanko opazuje okolico in dogajanja v njej. Prav dobro ve, da nenehno zbuja pozornost, in sicer ne samo med svojimi rojaki, temveč tudi med mnogimi gosti — ljubitelji gor, ki se vedno znova vračajo v švicarski visokogorski raj.

Ulrich Inderbinen je najstarejši aktivni gorski vodnik v Evropi. Na »svoji« gori, na Matterhornu, je bil zadnjič julija leta 1990 ob 125-letnici prvega vzpona na ta alpski štiritisočak. Tedaj je čili starec presenetil vse. Znamenito planinsko kočjo Hörnlhütte je zapuščal med zadnjimi v skupini, na vrhu gore pa je bil med prvimi, kajpada brez vsakršne tuje pomoči. Vzpenjal se je v svojem neutrudnem ritmu, ki se je tako živo vtisnil v spomin njegovim kolegom. Počasi, preudarno in v pravilnem ritmu, kot stroj. Najraje brez počitka. Njegov

SPOZNAVANJE NENAČADNIH LJUDI, ŽIVALI IN RASTLIN

BLIŽNJA SREČANJA TRETJE VRSTE

NADA KOSTANJEVIC

V življenju sem imela mnogo nenavadnih srečanj — z ljudmi, živalmi in rastlinami. Nekaj bi vam jih rada posredovala.

Že moj stari oče je v začetku tega stoletja zgradil v Fužinah v Gorskem Kotarju za svoje številne poročene otroke in njihove družine ne počitniško hišo v današnjem smislu, temveč hišo, ki smo jo pač sorodniki do vojne uporabljali vsi skupno. Hiša je bila od železniške postaje v Fužinah oddaljena morda dober kilometer. Lahko se je šlo čez »brdo« ali okoli po cesti. Otroci smo raje hodili po cesti. V Fužinah je namreč živel kaj nenavaden invalid. V prvi svetovni vojni je prebolel tifus in je imel levico povsem suho ter skrčeno ob telesu. Izbral si je kaj nenavaden poklic: bil je nosač. V takem letoviškem kraju, kjer se je poleti trlo letoviščarjev, pozimi pa smučarjev, mu ni manjkalo dela. Ni imel kape s številko, saj je bil edini. Njegov oče je bil mizar in mu je izdelal imenitno cizo. Nanjo je naložil vso našo prtljago in vsaj kake tri ali štiri otroke na vrh in je tekel z nami vred do naše hiše. Nikoli ni nikogar zvrnil. Svoj poklic je opravljal še po vojni. Ne vem, zakaj je ostal samski, saj je bil kar premožen in vedno urejen. Ko je vlak peljal skozi Fužine, je vedno stal na postaji in čakal dela.

HIŠA NA DEŽELI

Ali so Fužine kdaj imele kaj opraviti z železom? Ne vem. V hiši smo imeli črpalko za vodo, in sicer le eno. Kakih dvajset metrov od hiše pa je bil obzidan izvirek za pitno vodo, ki je silno počasi tekla in je bil pod curkom vedno nastavljen vrč. Starši nam niso dovoljevali piti vodo kar

tako, temveč le skozi slamico, češ da vsebuje železo. In res, obzidani izviri je bil vedno poln rje.

Med obiskovalci je bila tudi zelo imenitna teta moje mame — imenitna in sitna. Vedno je godrnjala, da ne more najti stranišča (ki je bilo seveda »na štrbunk«, a v hiši). Moja brata sta se njenega godrnjanja naveličala in nekega jutra smo na vseh hodnikih skozi celo hišo do stranišča našli prave Knafelčeve markacije.

Umivali pa smo se kar v reki Ličanki, ki je tekla pod hišo. Največkrat nas je mama »požajfala«, če smo sami skočili vanjo. Danes je zajezena za jezero Bajer, ki ga je krasno videti s skromnega Preradovičevega vrha. Zakaj je ta vrh imenovan po tem hrvaškem pesniku, ne vem. V Fužinah ni bil nikoli. Na ta skromni vrh je bila speljana dobro vidna steza in smo še kot majhni otroci lahko hodili sami tja gor.

Nekega jutra sem po dežju (bilo mi je morda kake tri leta) stekla na travnik pred hišo. Nabrala sem poln predpasnik močeradov (ne vem, kako da me niso »ošpricali«), jih prinesla v kuhinjo in tam spustila na tla. Kako je mama opravila z močeradi, se ne spominjam. Z menoj ni posebno prijazno.

Le enega kraja, ki je ležal na jugovzhodu naselja, smo se otroci izogibali. Mama je rekla da je tam »konjsko pokopališče«. Tja so zavlekli crknjeno živino. Najbrž je bilo mrhovišče za divjad.

PES, DA MALO TAKIH

Imeli smo tudi psička jazbečarja. Bil je dober planinec in nas je na izletih (saj nihče od nas ni bil plezalec) redno spremljal. Sicer smo na Sušaku stanovali v lastni

že od nekdaj rahlo upognjen hrbet je bil vse bolj zravnan, kolikor dlje je bil na poti. Tako je tudi to pot počasi prehiteval mnogo mlajše gornike. Na vrhu je pričakal **Adolfa Ogija**, tedanjega predsednika švicarskega zveznega sveta, in mu čestital za vzpon.

Od takrat je minilo že skoraj pet let. Kako gre zdaj temu 95-letniku? »Noge me še dobro držijo, le sapa me včasih daje,« opisuje svoje počutje Ulrich. »Ne, zimске smučarske ture me ne mikajo več. Preveč mrzlo je. Pa preveč ljudi je na smučiščih. Zdaj potrebujem veliko prostora.«

Zmeraj je užival v velikih, dolgih zavojih. Še zmeraj pa rad hodi. Lansko poletje in jesen je še vodil goste na Breithorn, Allalin, Alphubel in Signalkuppe, same štiritisočake.

»Na vrhovih gora si bližje Stvarniku,« piše pod njegovim portretom z Matterhornom v ozadju. Eden visi v njegovi spalnici, drugi pa v direkciji turističnega urada v Zermattu. Izrek je njegov. Zelo pobožen je in ob nedeljah se nikdar ni mudil z gosti kje v gorah, da je bil lahko bližje Bogu in cerkvi.

Trg pred cerkvijo je tudi njegov »meeting point«. Tu začena svoje ture, tam se s klienti tudi razide po vrnitvi iz visokogorja. Ulrich Inderbinen nima telefona, njegova »telefonska centrala« je Cerkvini trg. »To je preprosto moj trg,« pravi Ulrich. — Morda bodo ta trg kdaj poimenovali po njem. Tedaj, ko moža, ob Matterhornu druge blagovne znamke Zermatta, ne bo več mikalo na štiritisočake. Ta čas pa je, kot kaže, še daleč. Januarja se je v glavnem zadrževal v vasi, »pozneje pa bom spet šel po smuči v klet, ko zgoraj na vršacih ne bo več tako ledeno vleklo,« pravi.

Ulrich ni bil nikdar smučarski učitelj, ampak zmeraj samo smučarski vodnik. Morda je zato nastopil na prvi smučarski tekmi šele pri 83 letih. Od leta 1983 je redni udeleženec mednarodnih smučarskih tekem gorskih vodnikov; samo predlanskim, ko ga je po padcu mučila bolečina v vratu, ni nastopil. V njegovi starostni kategoriji nima več nobene konkurence, zato vedno znova stopa na zmagovalni oder kot prvak. Že minuli mesec se je začel pripravljati na letošnjo tekmo, ki bo na sporedu junija.

hiši v zgornjem nadstropju. A so obzirni starši le uvideli: če stanovalec po glavi skače šest otrok in še cucek, je slednji odveč. Zato smo cucka Skampiča oddali nekemu železničarju z železniške postaje Draga na progi Reka—Zagreb. Pes je bil sila potrpežljiv. Vedel je, da mora biti na vseh potovanjih skrit v košu in tiho; takrat smo vedno potovali z vlakom, prevažanje psov med potniki pa je bilo prepovedano.

Skampi je poznal tudi koledar. Ko smo ga oddali v Drago, je vedno vsako soboto iz Drage — kakih 10 kilometrov daleč — pritekel k nam. Vedel je, da ob sobotah jemo piščanca in da gremo v soboto popoldne z vlakom v Fužine. Vzeli smo ga pač s seboj in ga v nedeljo zvečer, ko smo se vračali, kar spustili v Dragi na tla, da se je vrnil k svojemu gospodarju. Če pa nismo šli v Fužine, ga je že kdo peljal v Drago.

Naša hiša na Sušaku je bila skoraj v mestnem središču. Pod njo je bil majhen vrt — nekaj lovorjevih in rožičevih grmov ter velik črn bor. Nekega dne otroci zagledamo na boru gnezdo borovega prelca. (Po vojni smo planinci skrbeli za to, da smo iz mestnih parkov čistili tega zajedavca, a se je pojavljal le na obrobju mesta, tako v centru pa nikoli ne prej ne kasneje). Ko smo stekli dol, so se gosenice že postavile v »procesijo«. Ena od njih je oškropila mojega brata v oko. Nekaj časa je nosil oko povito — morda bolj zaradi važnosti kot zaradi potrebe.

Leta 1938 smo se preselili v hišo, kjer smo bili sami, na Pečine. V bližini je bila gostilna Stipanov (vse hiše so bile ob morju). Pred to gostilno je rasel mandljevca — in na njem kar dva grma bele omele. Ljudje so trdili, da je to edinstven primer, da je omela tako blizu morja, in še na mandljevcu. Ta omela (bili sta kar dve) je rasla do pred desetimi leti. Takrat se je zgornji del mandljevca posušil in so ga posekali z omelo vred. Ko sem bila pred kratkim na Sušaku, sem opazila, da je mandljevca pogнал iz debla. Seveda sedaj ni na njem omele.

ALPE V ZALEDJU MORJA

Pred nekako desetimi leti sem zagledala drugega prav nenavadnega drevesnega zajedavca; videli so ga tudi drugi, a žal ga ni nihče preučeval.

Ko se gre iz Vipave čez Gradišče do kapelice pri Lipah, pelje od tam kolovoz na lipenjsko cesto. Ob tem kolovozu je na eni od vej borovca rasel grm, ki je bil prav tak, kot bi bil izredno gost borovec ali ruševje. Ta reč ni imela nikdar storžev ali borovega cvetja. Po desetih letih je ta rastlina postajala vedno gostejša in s tem vedno težja, tako da se je veja z izrastkom vred odlomila. Še danes leži suha ob borovcu.

Takoj po vojni, ko smo Rečani začeli obnavljati planinski koči na Platku in hrvaškem Snježniku, sem nekega dne z vrha Snježnika zagledala precej veliko samico — ne vem, ali je bila gamsica ali muflonka. Bila je nekoliko bolj rumenkaste barve in visoko breja. Od mene je bila daleč morda kakih petdeset metrov. Tekla je, a precej okorno. Starejši planinci so povedali, da gre najbrž za gamsico, ki je med vojno pribežala bodisi iz Alp, bodisi s Kočevskega. Ker med nami ni bilo dosti lovcev, ne vem natančno, za kakšno žival je šlo.

Med hrvaškim Snježnikom in Gušlico so še štirje manjši vrhovi, ki jih imenujemo Medjuvrhi. Nekega popoldneva v poznem poletju sva se s prijateljico Miro podali na sprehod po njih. Tam sva našli kmeta, ki je kosil travo za svojo živino. Med travo je bilo mnogo planik. Kar izbirali sva si jih!

SPOMLADANSKE IN JESENSKE ROŽE

Bilo je pozimi menda 1952. leta. Z družbo sem prenočevala v Domu na Platku. Ker sem po naravi bolj zgodnja, sem zjutraj šla sama na smučkah proti »poljanam«. To je nekaj precej velikih kotanj. Spustila sem se v kotanjo, se povzpela na drugi kraj, se obrnila in se zopet smučala ter to nekajkrat ponovila. Ko sem stala na vrhu in čakala, da bi se spustila, zagledam na drugem kraju našo družbo. Zelo glasno so nekaj kričali. Mislila sem, da se je komu kaj zgodilo in sem se kot blisk spustila tistih petdeset metrov v dno kotanje. Naša družba pa tudi. Šele takrat sem opazila, da ob poti stoji tudi logar s psom, ki je tudi ves bled pritekel dol. Vsi so hiteli praviti: zadaj, tik za menoj, sta bila dva volkova — najbrž volčji par. Ne vem, kako da ju nisem ne videla in ne slišala. Logar je rekel, da bi kar streljal, če se ne bi bal, da bi me zadel. Tudi ni vedel, kako bi volkova reagirala, če bi ustrelil v zrak. Pes se je od strani kar stiskal logarju med noge. Šli smo potem vsi skupaj pogledat, toda volkova sta se najbrž ustrašila velike družbe in ušla. Ena sled je bila nekoliko večja od druge. Bili pa sta le dve živali in ne trop.

Tisto poletje je bilo ravno tako sušno kot lansko. Ne spominjam se več, kam smo šli na izlet ob istrski obali. A na glavno in že takrat precej prometno cesto med Opatijo in Lovranom je pritekel srnjak, ki je iskal vodo. Tekal je nekaj časa pred kamionom (takrat smo se tako vozili na izlete) in potem izginil stran od ceste.

V lanskem sušnem poletju sem večkrat opazila srnjad, ki išče vodo v bližini naselij (Zadlog, Črni vrh, Col, Predmeja, Podkraj).

Leta 1967 sem šla s svojim takrat štiriinpolletnim sinom čez Razdrto na Nanos. Bilo je 5. maja, se mi zdi. Na Razdrtem so že cvetele šmarnice, zadaj, za Vojkovo kočo, pa sva dobila še zvončke.

Neko leto je bilo za 29. novembra razmeroma toplo. V »dolincih« na vipavskih Guršcah sem našla skupaj trobotnico, zelen teloh in ciklamol!

Pred nekaj leti je po dolgotrajni suši konec septembra začelo deževati. Na pobočju Plaza pri Vipavi sem takrat našla več cvetočih vijolic in cvetje nekega belega grma, ki na Vipavskem cveti ponavadi aprila. Ves Plaz je bil bel kot spomladi. Starejši ljudje so mi pravili, da so včasih po dolgotrajnih sušah na danes pozidanih vipavskih Policah septembra vedno cvetele vijolice.

ZADNJA PUSTOLOVŠČINA

Lansko pomlad sem šla od Cenca po zanimivi bližnjici na Suhi vrh nad Vodiciami. Od tam sem sestopila na vodiško »magistralo«, ko mi pride nasproti možakar, planinsko opremljen in precej zbeگان. Malo me je le bilo strah, ker sva bila povsem sama. Glasno je vzdik-

nil: »Bodice«. — »Ali ste se zbudli?« — »Bodizze!« je sedaj rekel. — Nekako mi je postalo jasno. »Vodice?« — »Vodice.« — »Italiano?« — »Deutsch!«. Povedala sem mu, da nemško nekoliko znam. Zaupal mi je, da je zašel ob sestopu z Javornika in da ima avto na Vodica. Opisala sem mu vas in je rekel, da je prava. Potem me je pozdravil in odšel gor proti Vodiciam po avto, jaz pa dol proti Colu. Ko me je nekako čez pol ure dohitel na poti, mu ni niti na misel prišlo, da bi mi ustavil. Nehvaležnost je plačilo tega sveta!

Moje zadnje srečanje je bilo — pač glede na mojih 64 let — še bolj zanimivo.

Ne vem, kod sem pohajala okrog Cenca in ko se je bližala peta ura, sem lovila kak štop, da pridem domov v Vipavo.

Ustavi mi neki italijanski avto, v njem pa možakar, gotovo kakih 20 let mlajši od mene. Zame noben božji stvar ni grd, a ta je bil resnično grd. Obraz je imel ves prepreden z vijoličastimi žilicami in tvori. Vendar sem vstopila — sila kola lomi, doma čaka krava. Povem mu, da

grem v Vipavo. Ne odgovori nič, temveč me kar strogo vpraša v italijansčini: »Kje imate moža?« — »Umr! je.« — »Iščem žensko!« pove naravnost. — »Sem stara.« — »Ni važno!« — »Mi ni do tega.« — »Ni važno.« — »Vzgajam tri tuje otroke in jim moram dati dober zglede.« — »Ni važno.« — »Sem kristjanka.«

Da se hudič resnično križa boji, sem se prepričala šele tedaj. Kot bi odrezal, je možakar spremenil snov pogovora. Vprašal me je, od kod znam italijansko. Med pogovorom zagledam zadaj avto in v njem soseda z ženo. Povem mojemu vozniku, da je zadaj moj sosed. Ne da bi karkoli komentiral, je možakar začel voziti tako hitro, da mi je kar sapo jemalo. Vendar me ni bilo prav nič strah, saj sem takoj spregledala povsem poštene namene svojega voznika: hitel je, da bi prišli na križišče pri Ávžlaku in bi jaz izstopila tako, da bi me sosed opazil.

In res: ko sem izstopila in se vozniku zahvalila, je takoj prišel sosed s soprogo. Moji kaj nenavadni pustolovščini pri belem dnevu smo se vsi od srca nasmejali, ko smo se vozili domov.

PRIZORI IZ DAVNO MINULIH ZLATOROGOVIH ČASOV

SLAP GRMEČICA NEKJE BLIZU BOHINJA

BENO BREGANT

Stokrat sem se peljal mimo, pa nisem vedel, kje je slap Grmečica, zato so me znanci gledali prav pomilovalno, češ, kakšen zanikr planinec sem. Takoj sem se poboljšal.

Pot v gore nas velikokrat pelje v bohinjska izhodišča. Ko pustimo za seboj železniško postajo v Nomnju, se z avtom peljemo še nekaj kilometrov naprej in pri pokritem avtobusnem postajališču na desni skrenemo na levo čez nezavarovan železniški prehod in most. Znašli se bomo pri dveh velikih kmetijah; zaselek se imenuje Log, po domače na Lozah. Svoje vozilo pustimo tukaj, naprej je namreč možno samo peš ali s kolesom. Če je na koledarju rdeča šrevilka, bo kdo od prijaznih domačinov nemara utegnil pokramljati z vami o tem in onem, tudi in predvsem o kakšnem slapu seveda. Enega lahko zagledate takoj severno nad glavno cesto, če je le dovolj vode ali če je visoko v skalah že v zajetju ne popije majhna hidrocentrala spodaj, do katere je drzno speljana za ped debela cev. To je Piračica ali Piraški slap.

Zdaj pa h Grmečiškemu slapu!

V lahnem drncu se zapodimo po poljski poti širokega desnega brega Save Bohinjke. Polje prekipeva od bujne cvetja, rosna trava se iskri v jutranjem soncu, v zraku pa kot nevidna čipka visi postoterjena melodija krilatih pevcev.

Če ste pametni in imate spremljevalce, prepovejte govorjenje. Tako se lahko s kakšno počivajočo ujedo skupaj prestrašite. Pašnik je ograjen, zato ne pozabite zapreti lese. Dvajsetminutna hoja v eno smer je na prvi pogled sicer nedolžna, vendar le imejte planinsko obutev — zaradi rose, trnja, kopriv, obilice kravjekov, mogoče tudi kač, zdras ob koritih slapa pa je nedopusten.

Slap najprej zaslišimo, zato se najbrž imenuje Grmečica, ko pa stopimo predenj, nas navda z neko skrivnostnostjo. Voda se čez najnižji prag, ki ni višji od desetih

Preveč se vodi zaradi varnosti ne bi smeli približati

Foto: Beno Bregant

Slap Grmečica

metrov, kot mleko zliva v zelen tolmun ob belemrodu. Če ne bi bil okrašen s kravjeki, bi nehote pomislili, kako so nekoč v davnih časih Zlatorogovega kraljestva tukaj čofotale planinske sirene, nagajivi škratje pa so jih obmetavali z bobki.

Nad belo vodno zaveso zija strašljivo in temačno pečevje, a oko ne zazna, kaj se tam skriva. Ob desni strani slapa pelje navzgor steza do zavarovanega oboka, s katerega z vsem spoštovanjem lahko občudujemo delo prirode.

Le kdo bi preštel milijone let, ko so nastajala ta korita, porasla s temnim mahom!

Povprek zagozdeni hlodi in velike kadi z zelenkasto vodo ob grozljivosti kraja dajejo črne slutnje, da se je njega dni tukaj kopal sam Satan s svojimi veščami, copnicami in spaki.

Korita, kadi in kaskade zaključujejo zgornji slap, ki vse to napolnjuje. Pri fotografiranju in ogledovanju je treba spoštovati rob te globeli, ker je lahko usoden. Škoda, ker ni zavarovan.

Lani ob hudi suši je Grmečica popolnoma presahnila, zato se je sicer vodno pot dalo ogledati kar peš.

Pod bujnimi gozdovi Jelovice grmi še en biser narave, za katerega ne vedo niti vsi domačini. Da je malo obiskan, dokazuje sicer razveseljivo dejstvo: kraj ne ponuja nikakršnih odpadkov. Te pa lahko najdemo že v streljaj oddaljeni Savi Bohinjki.

Če nadaljujemo pot ob reki navzdol, naletimo na ostanke bohinskega fužinarstva. Ne glede na stanje slovenskih železarn je tudi ta del naše zgodovine zapisan pogubi.

Opisane koticke lahko obiščemo tudi iz nasprotne smeri, če v Soteski pred cestnim in železniškim mostom zavijemo v levo z glavne ceste na kolovoz in se sprehodimo od tod. V pomoč nam je lahko atlas Slovenije.

Ne bodite s časom tako skopuški! Za urico, ki vam jo vzame Grmečica, vam ne more biti nikoli tako hudo, da naslednjič ne bi popeljali tja tudi prijateljev.

To bo nov kamenček v mozaiku vsake planinske ali njeje sorodne duše.

SLOVENSKI PLANINCI V GORAH JUŽNE TIROLSKE

PREČENJE ZILLERTALSKIH ALP

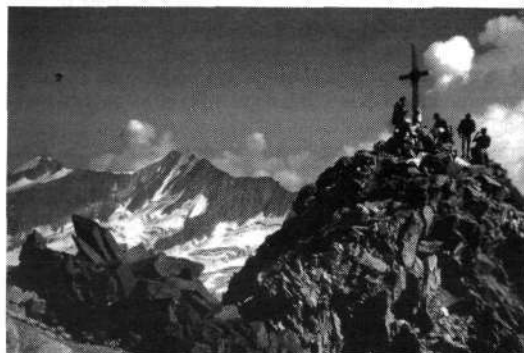
PETER PEHANI

Pod finančnim pokroviteljstvom Tempusa sta mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije in Južnotirolske planinske zveze (AVS — Alpenverein Südtirol) lani skupaj organizirali dve enotedenski akciji. V februarju smo jih mi povabili na turnosmučarski teden na Komno (glej PV 5/94, str. 239, T. Vrhovec), poleti pa so se vloge zamenjale. Tako se nas je devet mladcev in dve mladenki, vsi člani ali sodelavci MK PZS, v začetku lanskega avgusta odpravilo na Južno Tirolsko; tirolski prijatelji so nam ponudili prečenje Zillertalskih Alp. Priznati morate, da se sliši zelo privlačno — in tudi velikopotezno.

Zillertalske Alpe leže severovzhodno od Bozna (severovzhod Italije, glavno mesto Južne Tirolske). Po njihovem grebenu je speljana italijansko-avstrijska meja. Prve tri dni smo hodili po italijanski strani, se za dva dni preselili na avstrijsko in spet končali na italijanski. Prečenje smo začeli na skrajni zahodni točki pogorja, v Pfitscherski dolini, od koder se greben takoj povzpne do svoje največje višine, na nekaj čez 3500 metrov visoki Hochfeiler. Od tod naprej nas je pot vodila proti vzhodu. V šestih dneh smo nanizali vse glavne vrhove, skupaj pet z višinami med 3300 in 3500 metrov, ter zamenjali pet planinskih koč, ki so na višinah od 2000 do 2600 metrov. Zares, bilo je pravo prečenje!

Zillertalske Alpe spadajo med bolj pohlevne, zato posebnih tehničnih težav na poti ni bilo. Prečili smo nekaj lepih in ne pretežkih ledenikov. Tamkajšnji skrilavec, ki se lomi v plošče vseh mogočih oblik in velikosti, je neprepusten za vodo, kar ima dve prijetni posledici: vode je na vsakem koraku dovolj in je ni treba nositi v čutari; mrgoli tudi — kljub ledeniškem izvoru ne prehladnih — jezer in mlak in to smo s pridom izkoriščali. Vegetacija je zaradi višine kljub obilici vode bolj revna. Na poti so nas vsepovsod zabavali svizci. V primerjavi z našimi so skoraj udomačeni.

Na vrhu gore Grosser Möseleer

Vzdušje je bilo enkratno. Taki izleti gredo v našo osebno zgodovino, o njih bomo na stara leta razlagali svojim vnukom. Tirolci, večinoma so bili že stari znanci z zimske Komne, so lepo skrbeli za nas. Pa ne samo na turi. Že pred njo smo obudili spomine na Komno z diasi in odšli na kopanje, po turi pa so nas pogostili z lokalnimi specialitetami (špinačni cmoki in podobno) ter nas za veliki finale popeljali še v Dolomite, v skupino Sella. Na koncu smo sklenili, da moramo začeto prijateljstvo nadaljevati in iskreno upam, da ne bo ostalo le pri besedah.

Do zadnjega kotička poln kombi AVS sopiha v klanec, da bi nam prihranil vedno neprijetno cestno hribolaznje. Taki smo gorniki: v hribe gremo, da bi hodili, potem pa smo veseli vsakega metra, ki ga prevozimo. Tokrat je slednjih veliko, saj smo, navajeni naših razmer, zelo visoko, ko se kombi končno ustavi.

Vsak se posveti svojemu nahrbtniku. Tehta ga na ramah, tehta z mislimi v glavi. Rame želijo pustiti še kaj v dolini, za to je zdaj zadnja priložnost. Glava protestira, vsak kos bo že še prišel prav.

Priprave zmoti mercedes z nemško registracijo, ki vleče za sabo prikolico s katamaranom. Na morju je to elegantna hitra naprava, tule je videti precej neuporabno, že kar smešno. Na poti na morje bova skočila še v hribe, razloži slabša polovica para, medtem ko po delih obračata kompozicijo.

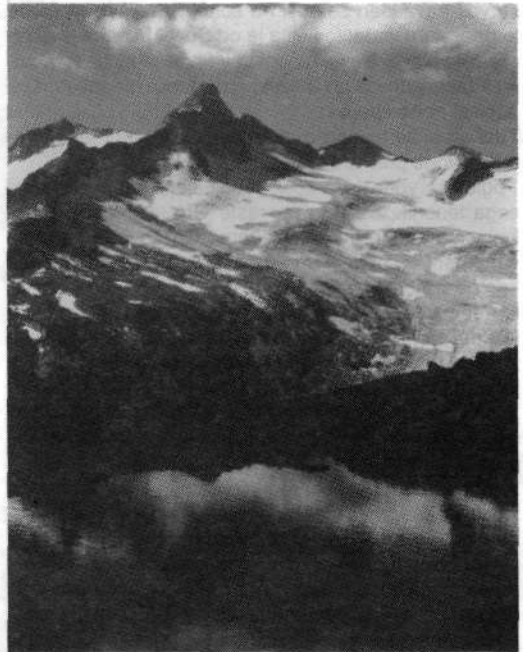
Počasi smo nared. Nahrbtnik se mi ne zdi pretežak, pač pa prevelik. Pogled naokoli mi pove, da so tudi nahrbtniki drugih podobnega velikostnega razreda ... razen Paulijevega. Njegov spominja na šolsko torbo, po velikosti in tudi po teži. Jaz bi ga uporabljal za po Ljubljani! To ne obeta nič dobrega: poskočni Pauli je že na Komni blestel s hitrostjo in kondicijo.

In res: že drvimo z njim na čelu. Njegov tempo ne popusti niti v klanec. Ko nekajkrat fotografiram, moram napeti vse sile, da se spet priključim skupini. Potem fotografiranje opustim. A tudi tako ni oddiha. Drugi mi delujejo tako poskočno. Sicer pa je vedno tako, če gledaš druge.

Leva, desna, leva, desna ... Tudi sam sicer rad stopim hitro, a to je preveč. Ne sprašujem se, ali bi zdržal tak tempo, to sploh ni pomembno. Ne uživam, zato se ustavim. Tudi nekateri »poskočneži« storijo isto. Po skupinicah korakamo proti koči, zadnja prideva z Jankom kake pol ure za najhitrejšimi.

Hochfeiler ima lastnost, ki je tipična za mnoge najvišje vrhove: oropan je drugih lepot. Ali pa jih drugih lepot oropajo ljudje, ki navadno v trumah rinejo nanje.

Vršni del Hochfeilerja naj bi bil snežen, saj se z druge strani nanj naslanja ledenik. Željni snega naložimo v nahrbtnike plastične gozdarje — pa gremo v klanec. Precej kamenja pustimo pod sabo, snega pa ni od nikoder. Gremo mimo pravega kamnitega gozda učvrščenih ploščatih ali ošiljenih kamnov z višino tudi do metra in pol (po našem obisku stoji tam nekaj kamnitih »dreves« več), snega pa še vedno ni od nikoder. Končno se nam odpre pogled na vrh, do katerega vodi zaobljen greben — kamnit. Ledenik se je zaradi poletnih temperatur že umaknil nižje proti severu. Torej smo »plastiko« nosili samo malo na izlet. Mimo nas sestopata dva kar v športnih opankah, očitno precej bolj na tekočem z razmerami kot mi.

Berliner Spitze

Foto: Peter Pehani

Na vrhu stoji obvezen križ. Pogled proti vzhodu napove pestre prihodnje dni, pogled proti severu pokaže zanimive plezalne cilje, pogled proti jugu pa vsili kruto realnost — sestop, vedno nekako odvečen, nepotreben del ture.

Za sestop po ledeniku Waxeckkees se bomo navezali, saj v njem zeva nekaj spoštljivih razpok. Porazdelimo se na dve vrvi, pri čemer gredo na eno vrv fotografiraj, na drugo pa nefotografiraj. Ta iznajdba se pokaže za zelo praktično in si jo velja zapomniti tudi za prihodnje. Ponavadi fotografiraj itak slikamo podobne motive, dolžina vrvi pa poskrbi za manjše perspektivne variante. Pomembno je tudi to, da fotografska duša lažje razume sebi sorodno: prepogosto ustavljanje zaradi fotografiranja je za nefotografate preveč moteče.

Prav zaradi tega — ustavljanja namreč — naša fotonaveza hitro zaostane. A to nas nič ne moti, saj smo — fotografske duše! Prva naveza nam namreč odlično pozira, ko ubira svoj cik-cak med razpokami. — Proti robu se ledenik umiri, pot nam preseka nekaj vijugastih ledeniških potočkov. Le kakih petsto metrov daleč od ledenika ugledamo ledeniško jezerce.

Voda v hrih, posebno pa jezero, ima zame vedno pridih nekega čudeža. Izvir življenja. Puhlica, če priteče skozi pipo. V hrih pa čutiš to z vsakim vlaknom telesa, tembolj, čimbolj si žejen. In v hrih si velikokrat žejen. V Zillertalskih Alpah je sicer vode na pretek, a v nekaj dneh se človek ne spremeni do korenin.

Torej čudež pred nami! Na čudežu se pojavijo okrogli valovčki. Kot kaže, je nekdo vrgel kamen vanj. Ko pogledam pozorneje, prepoznam na sredi valovčkov glavo. Nekdo iz prve naveze se kopa. Vauuu! Hitro se rešim derez, z obema rokama pograbim vso ledeniško kramo in odhitim do jezerc. S snega v vodo. Aleša, ki

se ves navdušen že suši na soncu, zaslišim še glede temperature vode: toplejša je od Soče, jezerce je namreč zelo plitvo. Nekaj globokih vdihov — in že sem notri. Preplavam ga po dolžini, kar zaradi njegove majhnosti ni noben podvig.

Tudi drugi se ojunajo, a ne vsi. Nekaterim je temperatura vode premalo uživaška. A lahko jim je žal.

Pogled iz vode je precej neobičajen: vanjo skorajda sega ledenik, nad njo pa raste Großer Möseler, vrh, kjer smo stali pred nekaj urami. Če seveda temu še verjamemo. Zdi se namreč že tako daleč zadaj. Ali še kdo ne verjame v čudeže?

Ogromna kočja Berlinerhütte je tako drugačna od ostalih, da nam bo za vedno ostala v spominu. Leži na stičišču treh velikih ledeniških dolin. Venec tritisočakov, ki jo obdaja, ustvarja čudovito okolje, ki privablja neverjetne množice turistov in izletnikov, hribovci in alpinisti se kar izgubijo med njimi. Počutiš se kot na železniški postaji. Množični turizem se seli v višave.

A tudi mi bomo osebju te kočje ostali v spominu — po zaslugi našega velejedca Andreja. Svoj nenasitni trebuh zalaga z neverjetnimi količinami hrane. Včasih je slovel po tem, da je zjutraj vstal pol ure pred drugimi, da se je najedel; krožile pa so tudi govorice o drugih njegovih podvigih, kot tešenje lakote z žlicami masla — brez kruha seveda, pitje olja od cvrtja in podobno. Ob vsem tem je zelo vitek! Kosilo ni pretirano obilno, a približno zadovolji vse ostale. Andrej pa gladko pospravi še dve porciji Bergsteigeressen (nekak pire in velik kos mesa) in se lačno ozira še za kako sladico. Fenomen »nenasitni Andrej« zaplava po ustih osebja in od daleč si ga izmenično hodijo ogledovat.

Ledenik postaja vse bolj položen. Pravzaprav se je spremenil v ogromno snežno uravnavo, na koncu katere se vzdiguje nekaj skal — vrh Schwarzenstein Spitze. Lahko bi ga prijel z roko. Še dobre četrt ure, si mislim. Ubogljivo sledim vrvi, ki združuje ledeniško navezo v varno celoto, hkrati pa utesnjuje, niti za trenutek ne dovoli samovolje. Ali te vleče od spredaj ali te cuka zadaj, ali je potrebno skočiti čez razpoko, ali se kdo preoblači, fotografira. Vedno sodeluje celotna naveza, stalno je potrebno prilagajanje, popraviljanje porušenega ravnotežja.

Vrv pred mano še kar potuje. Plato me v svoji enoličnosti uspava, misli odplavajo po svoje. Pripet sem med Uršo

Na ledeniku Waxeckkees

in Janka, kar mi zagotavlja miren spanec. Ne vem, kdaj se zbudim iz te zamaknjenosti, tiste četrt ure je gotovo že minilo. Neverjetno. Kot da bi stali na mestu: vrh je še vedno enako daleč. Tudi pike pred nami, člani obeh preostalih navez, so se le za spoznanje približale cilju.

To me spominja na Groß Venediger pred nekaj leti. Tudi tam se ravnine in zelo blagi klanci vlečejo v neskončnost. Preizkušeno pravilo se glasi: če je cilj predaleč, si izberi več vmesnih ciljev. A na vsej beli planoti ni nobene drugačnosti, nobene oporne točke, ki bi si jo lahko izbrali za vmesni cilj. Le naši dve navezi, ki pa se gibljeta in zato še povečujeta občutek naše hoje »na mestu«.

Niti ne vem, koliko časa vse skupaj traja. Kazalci bi pokazali največ kako uro, ki pa se je v naših glavah krepko odebela. Zdaj stojimo pri križu na vrhu, kar dokazuje, da ima vsaka stvar svoj konec. Na srečo: konec snežnega platoja, na žalost: konec naše ture.

In ko se nekaj uric kasneje in dobrih dva tisoč metrov nižje spet bašemo v kombi, si rečemo: Ja, krasno je b'lo!

Poleg že omenjenih prijateljev so se ture udeležili še Katja, Ushi, Andreas, Borut, Hubert, Karl-Heinz, Klemen, Matevž, Rade, Robi, Wolfi in Wolfi (to ni napaka, bila sta dva).

11 mrtvih v eni sami nesreči

»Na gori sta veselje in žalost zelo bližnja tovariša,« je rekel **Fritz Marz**. »Tokrat se je usoda odločila za žalost.«

Na spominski žalni svečanosti za enajstimi planinci, ki so se smrtno ponesrečili v osrednjem Nepalju in eni od najhujših nesreč planincev v Himalaji, je govoril g. Marz, bivši predsednik Nemške planinske zveze. Devet mrtvih je bilo namreč Nemcev.

Nesreča v pogorju Anapurn je vse pogostejšim razpravam tukaj dala piko na i. Kako naj to gorsko kraljestvo, ki je nekoč tako ljubosumno čuvalo svoje meje, da je turistom do leta 1955 prepovedovalo vstop, začne zaostrovati nadzor nad tisoči tujih plezalcev in trekerjev, ki prihajajo sem vsako leto?

Vse do sedaj je nepalska vlada določila le nekaj omejitev, delno zaradi tega, ker plezanje in trekking predstavljata posel, vreden 200 milijonov dolarjev letno v državi, ki je ena od najrevnejših na svetu.

Za mnoge tukaj je smrt enajstih plezalcev na eni sami ekspediciji — poleg Nemcev sta umrla tudi en Švicar in nepalski šerpa — opozorilo pred tveganjem, če se bodo preštevilni tujci spoprijemali z najvišjimi gorami ob le minimalnem nadzoru.

»Biti morate pazljivi in si ne smete odvzeti izziva, ki je v planinstvu bistven,« je dejal **Pertemba**, šestinštiridesetletni gornik, ki je na Everest splezal že trikrat.

Pertemba, ki sledi šerpovski tradiciji in uporablja samo eno ime, verjame, da je prišel čas novih omejitev, ki naj bi obrzdale plezalce, prav tako pa naj bi zaščitile nepalsko okolje.

Mnoge od omejitev, naložene v preteklih letih še predvsem ekspedicijam na Everest, so imele namen

odmevi

Vrh Slavnik — naravna javna dobrina

Samo v nedeljo, 5. februarja letos, je prišlo na vrh Slavnika nad 500 obiskovalcev. Če upoštevamo, da se jih v knjigo gostov vpiše povprečno 60 odstotkov, jih je v dobrem mesecu dni prišlo gor okrog 2000. Največji obisk te naše planine se pa obeta konec aprila in v mesecu maju. Planinsko društvo je kočo pod vrhom Slavnika obnovilo, tako da tudi gostov ne manjka. Vse več je pohodnikov, ki ta »planinski raj« obiščejo dobesedno na recept — zaradi ljubeza zdravja in iz želje po morda edini rekreaciji, ki si jo komaj privoščijo nekajkrat letno. Obiskovalce pa ob povratku prijazno sprejmejo tudi podgorski gostinci z

odlično postrežbo. V Pogorju je lepo urejeno parkirišče za več sto avtomobilov z varovanjem.

Zadnji čas se je ponovno veliko govorilo o radarskem centru na vrhu Slavnika. Slogan »Vrh Slavnik — naravno javno dobro, naravno javno boljše, naravno javno najboljše« je dobro premišljen in ga navajam kot iztočnico k ponovni obravnavi tega »lokacijskega umotvora«. Ministrstvo za okolje in prostor bi moralo »kamnolom vrh planine« čimprej pospraviti, saj ne želimo še kakšnega političnega konstrukta,

kot »Še pomnite, gospodje, planinsko kočo vrh Krimala« (Tam je bil mnogo let vrh s kočo obdan z bodečo žico zaradi radarja.) Besedo predajam našemu regionalnemu razvoju in odločanju. Torej, najprej o regiji!

Vlado Bernetič
Izola

Popusti za člane UIAA v planinskih kočah

Gospodarska komisija pri Upravnem odboru Planinske zveze Slovenije je na eni od zadnjih sej med drugim obravnavala dopis Hrvaške planinske zveze o tem, kako v Koči na Klemenči jami, ki jo upravlja PD Solčava, in v Frischaufovem domu na Okrešlju, ki ga upravlja PD Celje, niso upoštevali sklepa Upravnega odbora PZS o popustih za

zmanjšati ogromne količine smeti, ki so se nakopičile na gorah.

Omejitve bi lahko imele široke posledice. Nepal ima osem od desetih najvišjih vrhov sveta. Vsako leto 900 planincev, predvsem iz Evrope, Japonske in Združenih držav Amerike, obišče Nepal, da bi priplezalo na »ekspedicijske vrhove«.

Okrog 40 000 drugih obiskovalcev zleze na pobočja ducat nižjih gora, znanih kot »trekinški vrhovi«.

Po novembrski nesreči je Partembo imenovala Nepalska planinska zveza v skupino, ki ima zveze z vlado, da razišče, kaj je bil vzrok smrti enajstih plezalcev, ki so umrli na gori Pisang, 6066 metrov (19980 čevljev) visokem trekinškem vrhu.

Po letu 1972, ko je na Manasluju, prav tako v pogorju Anapurn, umrlo petnajst plezalcev, med katerimi je bilo tudi deset šerp, je bila nesreča na Pisangu ena od najhujših v Nepalu.

Vodniki, ki so našli ponesrečene, so ugotovili, da je vseh enajst doseglo vrh Pisanga. Začeli so sestopati, ko se je vreme začelo poslabševati.

Pod vrhom je nekaterim v skupini, ki je bila v navezah treh ali štirih, začelo drseti na strmem ledenem pobočju. V nekaj sekundah je celotna skupina zdrsnila po 450-metrski strmini in čez 150-metrsko navpično skalno steno.

Pertemba je dejal, da so v preiskavi ugotavljali tudi to, ali bi morala nemška skupina imeti več kot enega šerpo in ali bi se morala razdeliti v več skupin, da bi tako zmanjšali možnost »učinka domin«, ko pride do zdrsa.

Med drugim so razmišljali tudi o poskusu plezalcev, da sestopijo brez pomoči pritrjene vrvi.

Katastrofa je razplamtela širše razprave o tem, kar skeptiki tukaj imenujejo »visokogorski turizem«, o preštevilnih vzponih na himalajske vrhove in o drobnih prevarah do manj izkušenih plezalcev, med katerimi so tudi premalo izkušeni planinci, ki naj bi z novo plezalsko tehniko in opremo, ki jo ponujajo trgovci, in plačilom celo 50 000 dolarjev premagali vse težave.

Gospod Marz, predstavnik planinskega društva, je potrdil, da je imelo vseh enajst plezalcev vsaj nekaj visokogorskih plezalnih izkušenj, predvsem v Alpah.

Vodja skupine **Stefan Hasenkopf** je bil sezonski gorski vodnik; sicer je ta 25-letni oficir v nemški vojski vodja planinske enote. Hasenkopfov oče Arnold, ki je pomagal rešiti sinovo truplo z gore, je bil prej glavni inštruktor v Nemški planinski zvezi.

»Stefan je bil eden izmed naših najboljših,« je dejal gospod Marz.

Nepalsko Ministrstvo za turizem, ki določa pravila ekspedicijam, je leta 1992 naredilo prvi korak s tem, da je dvignilo takso za ekspedicijo na Everest na 50000 ameriških dolarjev in ostro omejilo število ekspedicij in članov.

Toda omejitve so bile zelo hitro prekršene.

Spremembe, ki povzročajo skrbí Nepalcem, se kažejo v številu vzponov na Mount Everest. V zadnjem desetletju je kar 380 plezalcev prišlo na vrh. Pred dvema letoma je v enem samem dnevu na vrhu Everesta stalo 31 plezalcev. O tem je pisal tudi naš PV (glej PV št. 6/94, str. 256-257, opomba A. Č.).

Prevedel Aleksander Čičerov

prenočevanje v planinskih postojankah za leto 1994. V teh dveh planinskih kočah namreč članom hrvaške planinske organizacije oskrbniki niso hoteli priznati veljavnih popustov za prenočevanje, ki so enaki kot za člane slovenske planinske organizacije.

Gospodarska komisija pri PZS je obe planinski društvi obvestila o kršitvah in ju pozvala k spoštovanju sklepov UO PZS. Hkrati jima je naložila, da se prizadetim hrvaškim planincem opravičijo in jim povrnejo preveč zaračunan denar. Dokler Gospodarska komisija PZS od obeh planinskih društev ne dobi obvestila o spoštovanju tega sklepa, zadržati izplačilo sredstev iz proračuna '94 za njuni postojanki.

Planinski tovorni žičničarji

Predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar** je 20. februarja poslal planinskim društvom Radovljica, Železniki, Nova Gorica, Kamnik, Krize, Celje, Ljubljana Matica ter Upravi Republike Slovenije za zaščito in reševanje in Planinskemu vestniku pismo z naslednjo vsebino:

»V zvezi z nekaterimi vprašanji in trditvami na posvetu o tovornih žičnicah, ki ga je organiziralo PD Kranj 30. 1. 1995, vas želim seznaniti z naslednjimi dejstvi:

Planinska zveza Slovenije je prejela poziv za sklic posveta 26. 1. Iz gradiva je razvidno, da PZS nanj posebej ni bila povabljen.

Iz sredstev nekdanjega družbenega dogovora oz. proračuna R Slovenije za visokogorske planinske postojanke so bila od leta 1975 dalje odobrena in izkoriščena sredstva za žičnice v 48 primerih. Podrobnejši pregled je priložen.

Iz gradiv, ki so jih po posvetu pošiljali na različne naslovnike po Sloveniji, je razvidno, da je bil za nekatere ta posvet tudi ustanovni sestanek odbora za planinske tovarne žičnice Slovenije.

Naslovniki so kot prilogo dobili seznam vlaganj Planinske zveze Slovenije v žičnice, ki jih upravljajo planinska društva, od leta 1975 do

1994. Vsote zdaj niso primerljive, ker bi jih bilo treba dati na skupni imenovalec, poenotiti torej absolutne vrednosti, vendar so v seznamu navedeni zneski od 25 000 do 26 254 000 dinarjev (in od leta 1992 dalje tolarjev).

Po tem seznamu so planinska društva dobila za svoje žičnice, ki peljejo do navedenih planinskih koč, denar v naslednjih letih: leta 1975 Koča na Kriški gori, 1979 Pogačnikov dom in Koča na Golici, 1980 Koča na Golici, Koča na Kamniškem sedlu, Dom na Peci, Dom pri Krnskih jezerih in Pogačnikov dom, leta 1981 Koča na Golici, Koča na Kamniškem sedlu, Dom pri Krnskih jezerih in Pogačnikov dom, leta 1982 Dom na Kaninu, Koča na Kamniškem sedlu, Dom pri Krnskih jezerih in Pogačnikov dom, leta 1984 Dom na Kaninu, Češka koča, Dom na Peci in Dom pri Krnskih jezerih, leta 1985 Dom na Kališču, Dom na Peci in Češka koča, leta 1986 Dom na Kališču, Koča na Kamniškem sedlu, Koča na Golici, Dom pri Krnskih jezerih, Češka koča in Dom na Peci, leta 1987 Dom na Kališču, Češka koča in Dom na Peci, leta 1988 Dom na Peci in Češka koča, leta 1989 Dom na Lubniku, Dom na Peci in Češka koča, leta 1990 Koča na Kriški gori, leta 1991 Frischaufov dom in Dom na Peci, leta 1992 Koča na Čemšeniški planini, leta 1993 Dom na Ledinah, Dom na Kališču, Koča na Klemenči jami in Dom na Peci, leta 1994 pa Dom na Ledinah, Koča na Kališču in Dom na Peci.

iz planinske literature

Narava in letni časi

Pri DZS je z letošnjo letnico izšla knjiga, ki neposredno s planinstvom nima prav nobene povezave, vendar se je bo kljub temu navdse razveselil vsak gornik, ki je seveda ljubitelj narave. **Michael Lohmann** in **Wilhelm Eisenreich** sta kot avtorja napisana na platncah izjemno lepe knjige Narava in letni časi, ki ima v nemškem izvirniku

naslov Die Natur im Jahreslauf; delo sta za slovensko založbo prevedla in priredila **prof. dr. Andrej Martinčič** in **Marko Aljančič**.

To je knjiga, ki površinskega prijatelja narave potegne v svoje skrivnosti tako s fotografijami kot s primernimi opisi; človek, ki hodi po naravi, pa čeprav samo na poti proti skalovitim goram, se po branju tega dela nehote pogosteje kot sicer ustavlja ob čudesih, ki jih srečuje na teh svojih stezah: vsak grm in vsaka trata mu pove marsikaj, vsak potoček in vsaka mlaka, vsako drevo in vsaka njiva, vsak skalni spodmol in vsak pogled naokrog, pa najsi bo pot v gozdu ali prek travnika, po taki ali drugačni pokrajini.

Knjiga Narava in letni časi je razdeljena v šest sklopov, na dvomesečja vsakega leta, ki pozornejšemu obiskovalcu narave ponujajo svoje čudeže.

Januar in februar nešteto sledi v snegu, pa tudi ptic ter poljskih in gozdnih živali in februarja tudi že prvo cvetje.

Marec in april, ki je nemara eden od najboljšejših sklopov v knjigi, prebujajočo se naravo z neštetiimi prvimi cveticami, metulji, pticami in dvoživkami, predvsem še pticami, ki si ta čas spletajo gnezda in v njih valijo nov zarod.

Maj in junij ves tisti živalski svet, ki ga ta čas srečujemo v naravi, ob njem pa hitro rast na poljih in travnikih, tudi vseh drobnih živali, tudi žuželk, ki so prebivalci te mavrice pisanih barv.

Julij in avgust vrhunec življenja v naravi z neštetiimi metulji in neštetiimi rožami, z neštetiimi plodovi in neštetiimi travniškimi in gozdnimi godci iz živalskega sveta, z neštetiimi tudi bolj skritimi prebivalci tega poletnega sveta, ki pa ne ostanejo skriti pozornemu opazovalcu.

September in oktober barve, ki napovedujejo jesen, s plodovi radosne narave, tudi nenavadnimi in tudi takimi, ki jim je narava poskrbela, da njihova vrsta ne bo izumrla, čeprav bi se na ozkem območju zgodila naravna katastrofa, saj lahko semena z vetrom splavajo neizmerno daleč, pa tudi z neštetiimi gobami in neštetiimi jatami ptic in neštetiimi živalmi, ki se zelo dejavno pripravljajo na dolgo zimo.

Pa november in december, ki sta prav hitra priprava na to zimo.

Besedni del v knjigi je sicer dovolj informativen, toda še mnogo pomembnejši in dragocenejši je po našem mnenju slikovni, fotografski del. Popotnik skozi pokrajino lahko natančno primerja opazovani delček v naravi in fotografijo v knjigi ter z gotovostjo ugotovi, kaj ima pred seboj, katero zdravilno rastlino in katerega metulja, katero travniško rožo ali travo in katero žuželko, katero ptico in katerega pupka, katero mrvljinjo in katero žito.

Kdor bi se hotel nekoliko zastrupiti z biologijo in kdor bi želel natančno vedeti, kaj gleda, ko hodi po naravi, tudi proti goram, naj vzame v roke to knjigo, ki je primerna tako za odrasle kot za otroke.

Marjan Raztresen

IZLETI V OKOLICI LJUBLJANE

Sekretariat za turizem in gostinstvo pri mestni občini Ljubljana je bil v zadnjih letih aktiven tudi na področju izdajanja turističnih prospektov, monografij in vodnikov. Tako je ob koncu lanskega leta izšel droben, a zelo uporaben izletniški vodnik po širši ljubljanski okolici.

Vsaka pot se začneja v kakem mestu ali v bližnji vasi in vodi pogosto tudi po markiranih planinskih poteh do različnih ciljnih točk. Predstavljene so kulturno-zgodovinske zanimivosti in znamenitosti začetnega kraja in širše okolice ob opisani poti ter gostinska ponudba. Popotnik se lahko spotoma seznanjati tudi z možnostjo športnega rekreiranja v posameznih krajih, dobi pa tudi vse podrobne informacije o prometnih zvezah in druge praktične nasvete za ogleda in nakupe.

Ker v tej brošuri opisane poti vodijo tudi do znanih ali manj znanih planinskih točk, je prav, da jih na kratko predstavimo.

Iz Črnuč ali Gameljnov pridemo skozi vas Rašico (ta je bila med II. svetovno vojno v celoti požgana) do razglednega stolpa in Planinskega doma Rašiške čete na Rašici. Vračamo se lahko skozi vas Jable z gradičem Habah iz 17. stoletja. Iz Domžal ali Ihana nas pot vodi na razgledni Tabor, od tod pa

prek bližnjih Goropeč do gradu Krumperk in vasi Gorjuša z jamarškim domom in kraško jamo. Iz Mengša je le kratka pot do Mengeške planinske kočice na Gobavici ali pa dalje do Topole in naprej v Kamnik. Iz Radomelj je lep sprehod na osamelih hrib Homec ali v druge sosednje vasi. Iz Kamnika je več poti v Kamniško Bistrico, na Malo oziroma Veliko planino ter Menino planino (11. točka Razširjene slovenske planinske poti — RSPP) ali pa celo na Krvavec.

Iz Dolskega se lahko povzpemo v Zagorico, rojstno vas tudi v svetu znanega matematika **Jurija Vege**, in dalje k sv. Miklavžu. Na drugi strani Save pa so Janče s Planinskim domom II. grupe odredov. Iz Moravč je mogoča pot na Limbarsko goro ali pa na drugo stran doline v Zgornjo Slivno, kjer je Geometrično središče Slovenije (23. točka RSPP). V bližini vasi Vače je najdišče svetovno znane vaške situle.

Iz Zavoglja pri Zalogu in vasi Šmarje-Sap vodi več poti po sosednjih hribih. Iz Velikega Trebeljnega peljejo poti proti Stični in Ivančni gorici, v bližini katere je Gradišče (24. točka RSPP). Mimo Grosupljeja vodi evropska pešpot E-6. Po njej pridemo tudi do turistično urejene Taborske jame. Iz Višnje gore, Turjaka in Rašice vodi več krajših sprehajalnih in daljših izletniških poti, na katerih si lahko ogledamo veliko zgodovinskih in kulturnih spomenikov.

Z Iga je dostop po cesti do doline Draga s številnimi umetnimi jezeri ali pa na Golo, Kurešček in razgledno Visoko.

Sprehodi po Ljubljanskem barju nikakor niso za planince nezanimivi. Iz Iške vasi lahko pridemo v znani lški Vintgar ali pa gremo v breg na Gornji Ig in še dlje na Krim (30. točka RSPP), kjer so v zadnjih letih obnovili planinski dom. Tja se lahko povzpemo tudi iz Podpeči, Preserij, Kamnika ali Borovnice. Od tod je lep sprehod do divjega Pekla, Bistre ali Pokojišča na hribu. Na južni strani »ljublanskega Triglava« pa je zdravilišče in naselje Rakitna.

Z Vrhnike navadno obiščemo Planino z razglednim stolpom in planinsko kočico ter smučarsko središče na Zaplani. Iz Podsmreke ali Brezij

Darilo Planinskemu vestniku

Na eni od zadnjih sej upravnega odbora Planinskega društva PTT Ljubljana so nekateri člani predlagali, naj bi svojemu članu **Jožetu Dobniku** dali denarno nagrado, ker je uredil zbornik ob 40-letnici delovanja tega planinskega društva. Na isti seji je večina članov upravnega odbora ta predlog potrdila in upravni odbor je sklenil avtorju zbornika izplačati nagrado v višini 50 000 tolarjev.

Vendar je avtor nagrado odklonil oziroma jo preusmeril: na željo Jožeta Dobnika je PD PTT Ljubljana ta denar nakazalo na ziro račun Planinskega vestnika, ker se je avtor nagradi odpovedal v korist osrednje slovenske planinske revije.

Jožetu Dobniku se za lep denarni prispevek lepo zahvaljujemo.

Uredništvo in uprava
Planinskega vestnika

vodi gozdna pot na Ključ, znan po bojih partizanov z italijanskimi fašisti, in v Polhograjsko dolino, v Dvor z znamenito gotsko cerkvijo. Iz Drenovega griča lahko pridemo na Zaklanec ali v Šentjošt nad Polhovim Gradcem. Od tod vodi več planinskih poti na Goro — sv. Lovrenc, na Grmado (31. točka RSPP) in dalje na Tošč, najvišji vrh Polhograjskega hribovja.

Iz Šentvida je lep izlet na Toško čelo, Jetrnbenk ali na Katarino in na sv. Jakob. Najbolj obiskana gora v Sloveniji pa je Šmarna gora nad Tacnom in Grmada s Turncem, osnovno šolo slovenskih alpinistov. Iz Medvod vodijo asfaltirane ceste v Zbilje in Smlednik, od koder je lep in kratek izlet do razvalin smledniškega gradu.

Nad Škofjo Loko je več izletniških in planinskih poti: prek Krizne gore na Čepule in Šentjošt nad Kranjem, na Lubnik (32. točka RSPP), dalje pa v smučarsko središče Stari vrh. — Iz Kranja se lahko pripeljemo do Predvora, od koder so prijetni izleti na bližnje vrhove s cerkvami ali do Cerkelj, od koder vodijo gondolska žičnica in več planinskih poti na

Krvavec, naš znani zimskošportni center, in do Jezerskega, od koder lahko pridemo tudi na najvišje vrhove Kamniško-Savinjskih Alp. Besedilo in fotografije za brošuro je prispeval **Albin Vengust**, umetnostni zgodovinar, gornik in gorski reševalec, ki v uvodu priporoča Ljubljancanom čimveč izletov v bližnjo okolico mesta. Izdajatelj lahko pohvalimo, da je v kolofonu objavil vse odgovorne sodelavce pri tej brošuri, od članov uredniškega odbora, urednice, strokovnega recenzenta, obeh oblikovalcev do jezikovnega korektorja. Knjigi na pot pa je napisal turistični delavec **Niko Jerman**. V knjigi so poleg fotografij (po ena pri vsaki opisani točki) še štirje zemljevidi ljubljanske okolice z vrisanimi opisanimi potmi.

Ciril Velkorrh

Antologija Everesta

V založbi J. Berg je konec lanskega leta izšel nemški prevod izredne knjige besedil in fotografij z naslovom »Everest — 70 let človekovih drznih dejanj«. Avtor **Peter Gillman**, eden izmed vodilnih britanskih avtorjev o alpinizmu, je zbral dovolj poročil in fotografij za obsežno antologijo. Pričevanja ne predstavljajo samo slike sedemdesetih let alpinistične zgodovine na Everestu, ampak odsevajo tudi razvoj višinskih vzponov v tem stoletju na primeru najvišje gore na svetu. Iz objavljenih besedil spozna bralec neizmerno omamno moč, ki jo Čomolungma izžareva na gornike, da potem na njej preizkušajo vse svoje telesne in duševne moči in zmožnosti.

Peter Gillman je izmed več sto že objavljenih ali še neobjavljenih virov izbral najboljše dokumente. Vrsta piscev besedil in fotografov se razteza od prvih alpinistov iz legendarnih dvajsetih in tridesetih let, kot sta **George Finch** in **Howard Somervell**, prek **Sir Edmunda Hillaryja**, **Toma Hornbeina** in **Petra Boardmana** iz povojnih let do sodobnih alpinističnih osebnosti, kot sta, na primer, **Chris Bonington** ali **Doug Scott**. Skrbno zbran dodatek vsebuje statistiko Everesta, vseh

uspešnih vzponov na njegov vrh, vseh 485 vzponov od leta 1953 do konca leta 1992.

200 strani debelo knjigo bi lahko smatrali kot eno od najdragocenejših novih publikacij, ki se ukvarja s plezanjem po visokogorju, po najvišji od najvišjih gorá na svetu.

Likovna razstava gornika in alpinista

Alpinist in donedavni načelnik Gorske reševalne službe Kamnik **Cene Griljc** se je letošnjega februarja v kamniškem razstavišču Veronika prvič predstavil širši javnosti kot risar in slikar.

Slikarjev prirojen talent in kratko mladostno soočenje z likovno problematiko v Šoli za oblikovanje v Ljubljani, predvsem pa kasnejša srečanja z eksotičnim svetom Tibeta, Himalaje ali Alaske so v avtorju zbudila neustavljivo potrebo po likovnem izpovedovanju. Kot svetovni gorski popotnik, alpinist in raziskovalec, ki je obredel dobršen del visokogorskega sveta, je tako likovno zabeležil vtise s svojih potovanj, raziskovanj, vzponov in sestopov, srečanja z ljudmi in živalmi.

Če bi hoteli stilno opredeliti risarski in slikarski slog Ceneteta Griljca, bi bil še najbližji uporaben termin fotorealizem. Tudi sicer si je slikar pri svojem delu pomagal s fotografijo, saj v krutih polarnih ali visokogorskih vremenskih razmerah ni mogoče beležiti s skicirko. Sicer pa uporaba fotografij kot slikarskih predlog načelno ni nič slabega. Že od izuma fotografskega postopka dalje so si likovni ustvarjalci občasno pomagali s tem medijem. Poznane so fotografske predloge celo našega velikega impresionista **Riharda Jakopiča**. Znani slovenski »fotorealist«, izboren portretist in eden izmed naših najvidnejših sodobnih slikarjev **Rudi Španzel** je po uspešnem študiju na slikarski specialki ALU v postdiplomskem zagovoru javno obelodanil, da si v svojem slikarstvu občasno pomaga tudi s fotografijo.

Slikarski fotorealizem (ali tudi hiperrealizem) je nastal v šestdesetih letih predvsem v ZDA, od koder se je širil po svetu. Tudi likovno ustvar-

janje Ceneteta Griljca bi bilo lahko daljni odmev na takšen način slikanja, posebno še zaradi njegove svetovljanske eksotične tematike. Veristično preslikovanje danega motiva, pa tudi, če si avtor olajšuje delo s pomočjo fotografije, zahteva dobršno mero potrpežljivosti, zbranosti in koncentracije, ki je avtorju kot alpinistu in gorskemu reševalcu vsekakor ne manjka.

V svojem slikarstvu se Griljc vrača tudi k svojim koreninam v okolico rojstnega Kamnika. Tudi tukaj se zavzema za likovno perfekcijo, kar včasih zazveni kot odmev ali spomin na klasično tradicijo realističnega (in romantičnega) krajinarstva kamniških slikarjev **Matije Antona** in **Maksa Koželja**.

Cene Griljc v svojih slikah in še posebno risbah rad upodablja živali: polarne pse, volkove, medvede ali divje in eksotične živali. Te drobne, a tehnično izpiljene risbe in slike delujejo slejkoprej literarno pripovedno in bi bile silno zanimive odlične ilustracije, lahko tudi k avtorjevim besedilom, saj vemo, da ima slikar Cene Griljc tudi literarno žilico. Na otvoritvi omenjene razstave smo namreč ob glasbeni spremljavi slišali tudi odlomke iz avtorjevih alpinističnih zapiskov.

Dušan Lipovec

društvene novice

Borisu Zajcu v slovo

Na pokopališče Podkraj pri Velenju se je 11. januarja 1995 zgrnila množica ljudi. Prišli so od blizu in od daleč, sosede, delovni prijatelji, planinci in drugi po zadnje slovo od **Borisa Zajca**.

Zagledal je luč sveta dne 23. maja 1933 v številni družini pod obronki Dobrovelj. Tam je tudi odrasčal. Po končani osnovni šoli se je odločil za poklic električarja. Šolanje je dokončal v Črnučah in dosegel stopnjo kvalifikacije električar-delovodja. Zaposlil se je v Termoelektrarni Šoštanj. Opravljal je delo stikalca-dispečerja vse do upokojitve.

Kar kmalu se je včlanil v PD Šoštanj, katerega član je bil vse do smrti. Bil je velik prijatelj narave. Pogosto se je udeleževal društvenih izletov, na katerih je zmeraj našel nova prijateljstva. Veliko je prehodil — od Pohorja, Kamniško Savinjskih Alp, Karavank, Julijcev vse tja do Ankarana. Za prehojeno Slovensko planinsko versverzalo je prejel tudi značko. Velikokrat se je rad povzpel na Uršjo Goro, ki jo je lahko ugledal vsak dan že od doma. Ostale pa so še planinske poti, ki jih je želel prehoditi, vendar se mu želje niso uresničile. Ob mnogih poteh je občudoval planinsko cvetje, ki pa ga ni želel trgati. Vedno je rekel, naj uživajo ob cvetju tudi drugi.

Kljub svoji klenosti in poln zdravja je postal zrtev sodobnega cestnega vrveža, in to prav blizu svojega rojstnega kraja, kamor se je pogosto rad vračal.

Veliko nas je, ki se bomo spominjali prijatelja. Postali bomo ob njegovem zadnjem počivališču, pržgali svečo in rekli; »Hvala ti za vse, naš Boris!«

Odšel je Marjan Dobovičnik

Med planince iz Celja in okolice, ki se vsak ponedeljek zberemo v središču mesta, da se dogovorimo, kako je bilo in kako naprej, je kot strela z jasnega udarila vest, da našega prijatelja in strastnega planinca **Marjana Dobovičnika** iz Petrovc ni več med nami. Življenje se mu je izteklo med 5. in 6. februarjem pod hribom, ki ga je nad vse ljubil, pod Tovstim vrhom oziroma Celjsko kočo. Od Marjana smo se poslovili 10. februarja 1995 na celjskem pokopališču.

Stane Krempuš

V spomin: Lizika Baligač

V začetku januarja smo se prekmurski planinci poslovili od **Lizike Baligač**. Le nekaj dni pred novim letom smo ob obisku pri njej predzadnjič pokramljali. Kako so se ji zaiskrile oči, ko je pogovor nanesel na lanskoletne društvene pohode! Še vedno so ji bile znane posamezne značilnosti po gorskih poteh, dobesedno je podoživljala pohode, kot bi bila z nami. Zadnjič smo pokramljali z njo ob slovesu in še zadnjič obudili spomin na njeno dolgo prehojeno pot, polno lepih, a, žal, tudi grenkih spominov.

Skupaj sta začela z njenim in našim Mirkom-Dimekom. Kar malce čudno so ljudje gledali na to njuno začetno pot. Planinstvo — ljubezen do gora je bilo v takratnih časih početje drugačnih ljudi, zanesenjakov, katerih pa je gotovo zaslug, da se je planinstvo ohranilo na naših tleh. Razvijala sta planinsko misel in idejo, znala sta preliti duha, energijo in voljo v dejanja in tako sta pustila v planistvu na našem območju neizbrisne sledi svoje biti. Težko je bilo uskladiti planinstvo in družinske obveznosti, vendar je bil dom tudi stalno pribežališče enako mislečih prijateljev in znancev. Uspelo jima je z njuno značilno skromnostjo in požrtvovalnostjo.

Leta 1968 je kruta usoda hotela, da so ji valovi Mure vzeli moža in hčerkam očeta. S podvojeno močjo se je spoprjela s težavami in problemi. Ostala je zvesta planinstvu. Njen dom je postal še bolj planinski. V najtežjih obdobjih delovanja društva je bil pododbor Beltinci s sedežem pri Baligačevih tisti, ki je predvsem zaradi njene vztrajnosti največ pomagal, da je društvo ponovno zaživelo. Zbirali smo se ob večerih, snovali načrte za po-

hode, njeni nasveti so bili vedno dobrodošli. Vedril nas je njen nasmeš. Za vsakogar si je vzela čas in dobro besedo.

Taka je ostala do konca in po tem se je bodo spominjali planinci po Sloveniji.

Za svoje dolgoletno delo v društvu je prejela bronasti, srebrni in zlati častni znak Planinske zveze Slovenije, kar pa še zdaleč ni zadostna zahvala za vse tisto, kar je storila za ideje planinstva na tej prekmurski ravnici.

Jože Ružič

Opremljanje klasičnih smeri po naših stenah

Komisija za alpinizem (KA) je v delovni načrt za leto 1995 uvrstila tudi akcijo opremljanja klasičnih smeri po naših stenah. V okviru te akcije bi opremili stojišča v klasičnih smereh s po dvema 10-milimetrskima svedrovčema, sidrišča za spuste ob vrvi in v nekaterih smereh zamenjali stare oziroma slabo zavrtane svedrovce.

S tem bi izboljšali varnost v pogosto plezanih smereh. V njih je že tako ali tako polno starih, rjavih in nezanesljivih klinov. Z ureditvijo stojišč v teh smereh bi olajšali tudi delo alpinističnih šol. Ne bi pa opremili smeri, ki imajo malo ponovitev (oziroma sploh še niso bile ponovljene) in so prav zaradi neopremljenosti bistveno težje od klasičnih smeri.

V ta namen namerava KA kupiti vrtni stroj in zadostno število svedrovcev. KA bo organizirala tudi seminar za vse, ki bi bili pripravljeni sodelovati pri opremljanju smeri. Le udeleženci seminarja bodo imeli pravico do uporabe vrtnega stroja. Tako bodo vsi svedrovci nameščeni kvalitetno in po enotnih kriterijih.

Po tem načrtu naj bi opremili stojišča v nekaterih smereh v Ojstrici, Dedcu, Vežici, Planjavi, Brani, Mali Rinki, Štajerski Rinki, Skuti, Štruci, Koglu, Dolgem hrbtu, Grintovcu, Storžiču, Debeli peči, Velikem Draškem vrhu, Triglavu, Špiku, Prisojniku, Nad Šitom Glavi, Mali Mojstrovki, Veliki Mojstrovki, Travniku, Šitah, Jalovcu in Novem vrhu.

Sidrišča naj bi uredili čez Virensa v Koglu, za sestop s Centralne v Planjavi, čez Ago v Rušici, čez južno steno v Planjavi in po Jesihovi v Šitah.

Stare svedrovice naj bi zamenjali v nekaterih smereh v Ojstrici, Dedcu, Vežici, Dolgem hrbtu, Triglavu, Rušici, Planji in Ospu.

Smeri, v katerih naj bi se lotili teh podvigov, je toliko, da bodo alpinisti potrebovali kar nekaj let, da bodo to delo opravili. Pri teh delih bodo sodelovali samo izkušeni alpinisti, po možnosti iz vseh slovenskih regij.

Miha Peternei

Tržiška planinska pot

V planinski sekciji v Tovarni obutev Peko v Trziču, ki deluje pod pokroviteljstvom sindikata podjetja, smo več let razmišljali o različnih možnostih za popularizacijo planinske dejavnosti.

Odločili smo se realizirati avtorsko delo **Jožeta Rožiča**, vodje sekcije, in spomladi leta 1991 je nastala Tržiška planinska pot.

Ker se nam ni uspelo dogovoriti s funkcionarji lokalnega PD, smo se odločili, da novo transverzalo propagiramo interno, v okviru zaposlenih v podjetju, in jo širimo preko prijateljskih vezi.

Tržiška planinska pot je krožna transverzala, ki vodi po gorskih grebenih Karavank in zahodnega dela Kamniških in Savinjskih Alp in poteka po mejni črti tržiške občine. Obvezen je obisk desetih najbolj znanih planinskih vrhov: Dobrče, Begunjščice, Vrtače, Košutice, Velikega vrha, Kladiava, Košutnikovega turna, Štegovnika, Storžiča in Tolstega vrha. Na vse te vrhove vodijo dobro označene planinske poti. Za potrditev obiska veljajo odtisi tamkajšnih žigov. Celotno pot lahko izkušeni pohodniki prehodijo krožno.

Priporočamo pa le samostojne pohode na posamezne vrhove, saj na vse vodijo razmeroma kratke, dobro označene poti iz različnih smeri, ki se navadno vračajo na ista izhodišča. Izhodišča nam približa tudi gosta mreža gozdnih cest, ki pa so v zadnjih letih slabo vzdrževane.

188

IZKAZNICA

Obvezni vrhovi na poti so hkrati kontrolne točke na Slovenski planinski poti in novejši Slovenski geološki transverzali. Ob vsej poti so številni planinski domovi in naseljene pašne planine, pa tudi več gostinskih in trgovskih lokalov je v bližini.

Gibanje ob državni meji je normalno — evropsko, brez posebnih dovoljenj. S tega območja je na voljo več izdaj planinskih in turističnih zemljevidov in vodnikov.

Izleti v ta predel nudijo udeležencem poleg rekreativne vrednosti in panoramskih razgledov tudi užitek pri ogledu flore in favne in enkratne geološke zgradbe tega območja.

Do sedaj je pot prehodilo že okoli 100 pohodnikov, od tega 15 že trikrat. Posebne značke imamo pripravljene za enkrat, trikrat, petkrat in sedemkrat prehojeno pot.

Nove izkaznice lahko naročite pri Sindikatu podjetja Peko v Trziču, kjer vam bodo potrdili tudi prehojeno pot in vam posredovali druge informacije.

Lojze Hostnik

Planinski hram PD Videm

Prebivalci občine Krško so dobili nov planinski hram sredi vinogradov in na vrhu Grmade, ki je visoka 488 metrov. Čeprav je na taki nadmorski višini, je vendar planinski, ker so ga postavili z ljubeznijo in prostovoljnimi delom člani Planinskega društva Videm iz Krškega. V Jablancu poznam planinski dom, ki je na nadmorski višini 25 metrov! Otvoritev je bila že 20. junija 1993. Tlorisna površina hrama znaša 5 x

5,60 metra. Kletni prostor je urejen kot bife s kuhanikom za čaje in kavice, s pečjo, z dvema mizama, stoli in klopmi. Nad tem bifejem je še ena lepo urejena soba z balkončkom — in to je vse. Pred kočo je še pet miz s klopmi iz brun. Hram je odprt vsako soboto in nedeljo popoldne. Ima res planinski značaj, ker se v njem ne popiva in ne razgraja. Vsak, ki pride gor, pride zaradi rekreacije, sprostitve, domače besede, prijetnega klepeta z znanci in čudovitega razgleda na eni strani na Krško in Krško polje z Gorjanci in Sljemenom na Hrvaškem, proti zahodu pa se vidi po savskem toku do Kuma.

Na vrh Grmade so speljane kar štiri pešpoti. Ena je tako imenovana sprehajalna, druga vodi skozi gozdič in zaselek Koritno. Obe imata izhodišče pri ribniku. Po tretji se pride do Koritnega po asfaltu, četrta pot pa zavije s ceste na Sremič in nad vinogradi proti vrhu.

Ta kočica je v tem kratkem času od otvoritve do danes tako vplivala na življenje prebivalcev v občini Krško, kot če bi neki trg dobil novo igrišče ali dvorano. Ko še ni bilo hrama in markirane sprehajalne poti, je na Grmado zašel le redkokateri posameznik, mogoče 50 do 100 na leto. Samo v letošnjem letu je do sredine februarja obiskalo planinski hram 1200 v planinsko knjigo vpisanih ljudi, gotovo pa jih je še pol toliko nevpisanih. Od otvoritve do danes jih je prišlo gor preko 10 000! Na leto je to približno 6 000.

Na Grmado hodijo vsi: stari in mladi, pohodniki, rekreativci, pravi planinci, napol planinci in ljubitelji narave. Gor prihajajo organizirano šolska mladina, planinski izleti itd. Ob lepem vremenu so na vrh Grmade prava romanja.

Za to pridobitev, ki ima tako velik pomen za občino Krško, ima največ zaslug dolgoletni in navdušen član PD Videm iz Krškega **Bojan Božičnik**, ki je pobudnik za postavitve te kočice. Za tvoj denar je kupil bruna nekega 150 let starega vinskega hrama za Žigirskem vrhu pri Sevnici. Bruna so bila še zdrava in dobra in z deli so začeli 15. 9. 1992. Bojan Božičnik mi je pokazal knjigo, v kateri so s fotografijami in z opisom dokumentirane vse delovne akcije do

otvoritve. V njej so imena in ure vseh, ki so sodelovali pri gradnji do otvoritve. V tem času je Bojan Božičnik sam opravil 502 uri prostovoljnega dela. Pri delu so mu izdatno pomagali vsi člani izvršnega odbora PD Videm, največ pa še **Domenik Klavžar, Vinko Novak in Lojze Štih**. Veliko je še drugih članov PD, okoli 25, ki so na različne načine sodelovali pri gradnji.

Po otvoritvi, ko je kočica v grobem že stala, je bilo potrebno še marsikaj narediti. Bojan Božičnik je opravil še nadaljnih 500 ur dela. Sam je izkopal dovoz, očistil podrast v gozdčičku okoli hrama in opravil mnoga druga dela. Obijal je prostore z ladijskim podom, zapiral strešne odprtine z deskami, pleskal deske z ibitolom in skrbel za napeljavo tekoče vode in elektrike. V glavnem je Bojan Božičnik postavil hram »na noge«.

Poleg tega je leto in pol vsako soboto in nedeljo od otvoritve dalje stregel gostom in z vsakim spregovoril nekaj prijaznih besed.

Planinski hram PD Videm bodo podaljšali še za štiri metre. Temelji so že postavljeni.

Vsaka stvar, ki je začeta s požitvovalnostjo, s podjetnostjo in entuziazmom, se bo večala, se razvijala in bo uspešna. Tako bo tudi s hramom, ki so ga navdušeni planinci postavili na Grmadi.

Bojan Bratkovič

Občni zbor ribniških planincev

Dne 28. januarja je bil v planinski koči pri Sv. Ani občni zbor ribniškega planinskega društva. Udeležilo se ga je 44 članov PD in štirje od vabljenih gostov.

Od pomembnih predlogov in sklepov je bil v celoti sprejet finančni plan za leto 1995 v višini 868 000 tolarjev, ki obsega naslednje naloge:

- nadaljevanje del v koči in okolici,
- poslovanje in gospodarjenje s planinsko kočico se bo odvijalo po ustaljenem načinu,
- potrjen je bil plan pohodov,
- markacisti bodo obnovili markacije Ribniške planinske poti in njenih dostopov,

- sprejet je bil sklep o višini članarine,
 - vsak član PD bo letno opravil 8 prostovoljnih delovnih ur,
 - organizirali bomo planinski ples za dodatno pridobivanje sredstev,
 - zaprli bomo strmo pot za nedoločen čas zaradi močne erozije,
 - izobraževanje solarjev v planinskem krožku in planinski šoli, dveh srednješolcev pa na gornškem seminarju v Bavšici,
 - organizacija poletnega mladinskega tabora,
 - postavitev umetne plezalne stene v ŠRC,
 - gost **Franci Petek**, predsednik ribniške športne zveze, je pohvalil društvene delovne uspehe in nas seznanil s predlaganimi spremembami na področju financiranja športnih in drugih društev.
- Uradnemu delu je sledilo okrepčilo, temu pa družabno srečanje s tekmovalno in šaljivo vsebino.

Eva

Planinci in geodeti na Krimu

Edina in še danes veljavna sistematična geodetska izmera na ozemlju današnje Slovenije je bila opravljena v letih od 1817 do 1828. Matematična osnova te izmere je koordinatni sistem z izhodiščem na Krimu. Ta najpomembnejša slovenska geodetska točka 1. reda s številko 172 je bila v zadnjih desetletjih na žalost za javnost nedostopna. Po avstrijskem vzorcu, kjer so koordinatna izhodišča uvrščena med zgodovinske spome-

nike, pa je Zveza geodetov Slovenije dala pobudo za obnovo geodetske točke na Krimu in postavitev obeležja. Slovesno odkritje spominskega obeležja in razgledne plošče v organizaciji Ljubljanskega geodetskega društva in pod vodstvom njegovega predsednika **mag. Pavla Zupančiča** je bilo 26. oktobra 1994. Slavnostni govornik na prireditvi je bil (prav na svoj rojstni dan) minister za okolje in prostor **dr. Pavel Gantar**. Slovesnosti se je udeležilo prek 300 slovenskih geodetov in planincev, med častnimi gosti pa so bili tudi predsednik Republike Slovenije **Milan Kučan**, minister za obrambo **Jelko Kacin**, ljubljanski nadškof in metropolit **dr. Alojzij Šuštar**, takratni župan mesta Ljubljana inž. **Jože Strgar** in župan občine Ljubljana Vič-Rudnik **Bogdan Bradač**. Srečanja se je udeležilo tudi šest geodetskih strokovnjakov iz sosednjih držav Avstrije, Italije in Hrvaške.

Planinsko društvo Podpeč-Preserje, ki je leta 1992 planinsko kočico na Krimu prevzelo v upravljanje, jo pod vodstvom njegovega predsednika **Marka Goršiča** od tedaj dalje tudi postopoma obnavlja. Pred omenjeno prireditvijo so morali z deli močno pohiteti. Ker je bila kočica v času brez oskrbnika delno izropana, so morali na novo opremiti kuhinjo in jedilnico, obnoviti sanitarije in hodnike ter usposobiti skupna ležišča za 30 planincev. Koča je bila lansko poletje odprta neprekinjeno. Zdaj je ob sobotah, nedeljah in praznikih ter v času napovedanih skupinskih obiskov. Tudi v prihodnje bodo nadaljevali nujna dela, predvsem v okolici kočice, na parkirnih prostorih itd. Tik pred omenjeno slovesnostjo je bil asfaltiran

Tone Rojc, Planinska kočica na Krimu, perorisba 1993

še zadnji dvakilometrski odsek ceste Preserje-Rakitna. Cesta od ocepca na Krim (8 km) bo ostala za planince makadamska.

Planinsko društvo Podpeč-Preserje je skupaj z Občino Ljubljana Vič-Rudnik izdalo planinsko turistični zemljevid v merilu 1:30000 in v nakladi 2000 izvodov. Na hrbtni strani karte so opisane vse planinske poti na Krim (13) in predstavljeni naravni in kulturno zgodovinski spomeniki, med katerimi je kar 13 cerkv. Skupaj s Ljubljanskim geodetskim društvom pa so planinci pripravili lično zgibanko, ki jo je oblikoval — tako kot vse druge načrte za delo na Krimu — **inž. arh. Jože Motoh**. V tej zgibanki je predstavljen še zgodovinski pomen geodezije in geodetske točke na Krimu.

Večino načrtovanih in opravljenih del so planinci financirali z lastnimi sredstvi, s sredstvi ljubljanskih občin, mesta Ljubljana in več sponzorjev. Veliko dela so s prostovoljnimi delom opravili tudi člani društva.

Ciril Velkovrh

Izlet ob dvojnem praznovanju

Sonce je že zašlo za šmihelskim hribom, ko smo se pri debrski lipi na poti na Šmohor ob slovenskem kulturnem prazniku in stoletnici izida prve številke Planinskega vestnika v maloštevilni skupini zbrali planinci Planinske skupine Pivovarne Laško skupaj s skupino TIM. Zagrizli smo se v hrib in že je bila za nami polovica poti. Postali smo in družno ugotovili, da tudi naprej do kočice ne bomo potrebovali umetne svetlobe — ne bakelj in tudi baterij ne. Pol lune je zadostovalo za prijetno hojo skozi gozd in čez travnike vse do kočice na Šmohorju, kjer smo posrebrali vroč čaj, ki nam ga je pripravila oskrbnica Cvetka.

Pridružil se nam je še nekaj planincev, ki so vpregli svoje jeklene konjičke.

Za dobro uro smo prisluhnili pripovedovanju in klepetali z domačinom s Šmohorja, alpinistom in športnim plezalcem **Albinom Simoničem**.

Predstavil je prvine športnega plezanja ter ob diapozitivih navdušeno

pripovedoval, kako je s prijateljem popotoval po ameriškem zahodnem gorovju. Vse skupaj je bilo za nas nekaj povsem novega, sproščujočega in navdušujočega, da smo mu zares in od srca zazeleli še veliko uspehov in vzponov.

Večer smo zaključili v prijetni družbi in kar naenkrat je bilo jutro. »Ob 7. vstanemo in ob 8. krenemo dalje proti Kalu in Mrzlici,« je bil moj večerni nasvet.

8. februarja pred sto leti je izšla prva številka Planinskega vestnika in čakali so ga burni dogodki. Tako je bilo tudi na 100. obletnico. Mraz in sunki vetra so bili tako neprijetni, da smo se zavijali v šale, vlekli kapuce in kape čez glavo. Bil je zares pravi zimski pohod: led in sneg pod nogami, hladne roke v žepih — in nahrbtniki so se premikali skozi gozd in čez snežišča. Pa nihče ni nič rekel, tudi trije mlajši otroci so brez pripomb premagovali dobri dve uri dolgo pot, spotoma grizljali bonbone in čokolado in pili topel čaj. Mrzlica je in ostaja Mrzlica, saj se je v kočico prebil le eden, trije smo se vrnili na Kal z vznोजja pod Mrzlico, ostalih osem pa je že prej krenilo po zahodni poti na Kal.

V kalski kočici smo se potem vsi zbrali, preoblekli in nahranili ter analizirali celotno pot. Ugotovili smo, da je bilo vreme za vzpon na Mrzlico za nas zares preveč neugodno, da pa bomo tradicijo tega pohoda nadaljevali. Letos nas je bilo 12 — drugo leto pa zagotovo več!

Izlet smo zaključili s spustom na Marno, kjer smo še počakali na avtobus in v Laškem zadovoljni krenili vsak proti svojemu domu.

Fanika Wiegele

Dva nedeljska utrinka

Dan se je prevesil v popoldne, pušto, sivo in oblačno. Dan, ko ne veš, kaj bi z njim počel. Ker je škoda, da zdrsi mimo, ne da bi se dotaknil duše in jo napolni z energijo za naslednji teden. Ker imamo radi naravo, Boris nemudoma, preden se nas loti melahoničnost dneva, zavrti telefonsko številko in pokliče prijatelje. Tako smo kmalu nared in že se peljemo proti Trebuši. Jekleni konjički nas počakajo ob cesti, mi pa

izberemo čudovito potko, ki nas vodi v gozd. Otroci ne morejo delati normalnih korakov in tudi ne čisto po poti. Poln breg jih je. Tečejo, poskakujejo, vriskajo, vsi skupaj pa občudujemo čudovite šopke vijolic, ki nas pozdravljajo že na gozdnem robu. Bregovi so polni žarečega resja, cele blazine se sklanjajo na našo potko in ne moreš si kaj, da ne bi postal in globoko zajel zrak, ki kar diši od tega pomladanskega cvetja. Otroke komaj dohajamo, tako jim tečejo noge. Ustavi jih šele pogled na prvi slap, ki v ozvem in dolgem snopu pada čez skale. Malo se zdrznejšo in zresnijo, ko jih opozorimo, da je tu nevarno, če komu zdrsnje. Po strmih pobočju bi se odsmučali naravnost v tolmun ob vznोजju slapa. Nič ne bi bilo prijetno, če bi se skopali v mrzli vodi.

Prvemu slapu sledi drugi, ki je širši, podoben zavesi. Tega smo si nazaj grede ogledali od blizu. Po suhi travi smo se med grmičevjem spustili do kotanje, v katero pada. Voda je izdolbla velik bazen v skalo in še vedno s svojim neumornim tokom dolbe in dolbe. Otroci so morali pomočiti prste v mrzlo vodo. Voda teče tudi po pobočju, po katerem smo prišli, skoraj nevidno med suho travo, in Tina se je veselo usedia v tak skrit potoček, seveda nenamerno. Da so bile hlače mokre po vsej dolžini, najbrž ni treba posebej omenjati.

Pot nas je nato pripeljala na veliko jaso, kjer je bila nekoč kmetija in tu nas je presenetilo belo resje. Še nikoli ga nismo videli v naravi, zato smo ga še toliko bolj občudovali. Tu je bilo dovolj prostora za skakanje, raziskovanje in tudi za malico. Nazaj grede smo se srečali še s prijazno gospodinjo z osamljene kmetije, ki nam je postregla s šilcem domačega in domačimi bio jabolki.

Nebo je bilo še vedno sivo in pušto, v naših dušah pa je dobilo svetlo sijočo barvo. Našli smo vse polno bisserov, ki se potem blestijo tudi med čisto vsakdanjimi dogodki. Iz puštega dneva smo naredili veselo nedeljo, ki je vsem ogrela srca.

Naslednjo nedeljo nas je presenetilo jasno umito nebo. Po deževni soboti je bilo to pravo presenečenje. In ko skozi napol odprte veke za-

gledaš to modrino in v zraku zavohaš svežino, ki vdira skozi odprto okno, ni težko vstati in ideja za izlet se kar sama porodi. Nahrbtniki so hitro pripravljeni, dogovor s prijatelji je tudi kratek in jedrat, tako da čimprej pustimo dolino za seboj.

Odločili smo se za Blegoš. Na Porezen je bil tisti dan pohod, pa nimamo radi množic v hribih; ljubša nam je samota, kjer se ni treba kar naprej umikati s poti in kjer glasovi ljudi ne preglasijo ptička, ki žvrgoli v grmovju. Ker so se tisti dan vse množice planincev zgrinjale na Porezen, je bil Blegoš s svojimi gozdovi in travniki naš.

Jutro je bilo sveže, zato smo kar pospešili hojo. Vendar je hitra hoja nezanimiva; vse polno stvari je, ki jih spregledaš, če tako dirkaš po poti. Za to, da smo marsikaj videli, sta poskrbela Tina in Nejc, ki sta že kar kmalu po našem zaletu odkrila čudovit potoček, ki je žuborel izpod korenine mogočne smreke. Potem je sledilo še polno storžev, pa rožic ob poti in borovničevja, na katerem seveda še ni bilo nič užitnega, pa iz vej narejena kočica med smrekami in ognjišče ob njej — in vse to si je bilo seveda treba ogledati.

Pri koči pod Blegošem je bilo pravo malo jezerce z žabjim mrestom, spet prava poslastica za raziskovalce. Tina bi najraje odnesla malo vode z žabjimi jajčeci domov, da bi lahko opazovala, kako se bodo razvili paglavci, pa nismo imeli primerne posode.

Vrh nas je razveselil celo z nekaj krpami snega, pravzaprav bolj Tino in Nejca, ki sta se preizkusila v metanju velikanskih kep in pravo veselje je bilo, če je uspelo, da se je kepa razsula za vratom koga od odraslih. Tudi razgleda z vrha se nismo mogli nagledati: mogočne gore Julijskih in Kamniških Alp, še precej pokrite s snegom, pa majhno morje manjših hribočkov in številnih vasic na njihovih pobočjih, Trnovska planota v belem ivju in sosed Porezen, za katerega se nam je zdelo, da se je kar malo ponižal zaradi množice ljudi.

Vso to lepoto srkamo vase, da jo ponese s seboj v vsakdanjik prihodnjega tedna. Nazaj grede pri koči nabere mo še telohe in velike zvončke, ki so v dolini že zdavnaj

odcveteli. Šopek teh belih cvetov ima poseben vonj. Rože bodo ovenele, vonj pa kar ostane. Sredi čisto navadnega dneva ga lahko obudim in pričara mi nepozabne spomine. Tudi zaradi njih imam tako rada življenje.

Marja Benedejič

Zimsko nasprotje

Jutro zimske sobote, sivina Selške doline — in že so tu Železniki. Počasi s prijateljem predirava sive oblake, ko se vzpenjava proti Prtovču. Tam pa slepeče sonce! Pa ne le sonce. Temno modra globina neba in lesketajoča se svetloba sončnih žarkov, ki sijajo skozi ivje na drevju. In jutranji mraz, ki ne pusti beline iz drevs.

Vendar nama je toplo pri srcu. Zopet hodiva po planinskih poteh. Še lepše so pozimi, ko opaziš le stopinje pred seboj. Oziraje se v dolino, kjer morje oblakov duši ljudi, razmišljam o družici, ki jo je delo zadržalo doma. In o drugih, ki še dolgo v dan poležavajo v posteljah ali brezdušno peljejo psa do prve zelenice. Kaj ne bi rajši peljali svoje duše v naravo?

Pot nama večkrat preseka živo sledi. Kako logično in drzno so speljane njihove poti! Na meji sence si privoščiva kratek počitek. Požirek sladko slane pijače prežene rahlo utrujenost. Oblečeva se topleje, kajti pogled proti Gladkemu vrhu, kjer veter piha svojo suito, nama da vedeti, da je zgoraj mrzlo.

Mrzloto kmalu občutiva in nekaj trenutkov nato tudi vidiva. Pobočje proti koči je razpihano. Tlakovano je s trdim ledom, le v kotanjah se zadržuje napihan sneg. Ob koči poiščeva ugodno zavetje, kjer dremlje nekaj planincev. Skrili smo se severniku in žgečkljivi sončni žarki otoplijo telo.

Vendar ne za dolgo. Najin duh nama ne da miru. Morava na vrh, čeprav ledeno mrzel veter pove, kdo je danes gospodar.

Vračava se čez Povden. Izpostavljen del nedaleč od kočice, delno zasnežen, delno zameten od plazu, previdno prečiva. Kako prav bi sedaj prišle dereze! Po nekaj korakih naju dočaka gozdna meja. Ne

vem, zakaj tečeva. Dan naju še ne priganja. Mogoče so vzrok na gosto nasajene smreke, ki zastirajo pot sončni svetlobi. Ne vem.

Kmalu sva na zasneženem sedlu. Proti vasi se skozi redke gozd napotiva počasnih korakov. Sivi oblaki so se dvignili in pogrezava se v njihovo globino. Prečkava nekaj poledenelih potočkov, ki se spuščajo s pobočij. Kljub navidezni negibnosti se pod njihovim ledenim oklepom pretaka voda. Tokrat je gorovje odprlo svojo lepoto in del te sva lahko odnesla s seboj.

Z avtomobilom počasi hitiva nazaj v sivo Ljubljano. Misleč na prihodnje potepanje po hribih tiho poslušava klasiko.

Peter Fajfar

Drznež nad Zidanim mostom

Že dve leti se nama med možnostmi nedeljskega izleta vriva tisti na Veliko Kozje in vsako nedeljo sem se ga, ne vedoč zakaj, otepala z vsemi štirimi. Zadnjega oktobra pa sem popustila Igorjevemu pregovarjanju.

Ob devetih zjutraj sva bila tako na poti v Zidani most, zavila na drugi breg Savinje in markacije so naju vodile proti vasi Obrežje. Še kakšen kilometer od tam pustiva avto. Na noge nataknem komaj enkrat preizkušene gozdarje, kamor je treba merilec srčnega utripa, raztegnem na pravo dolžino še palice in že počasi napredujema ob smučišču. Kaj kmalu sva pri Gašperjevi koči, ki se mi v senci zazdi še bolj osamljena. Ustaviva se ravno toliko, da si ogledava Kopitnik nasproti in greva dalje.

Malo za kočico zavije potka levo v hrib. Ozka je in nimam občutka, da ljudje dostikrat hodijo tod. Potka je še kar strma, malo sopiham in vsake toliko časa pogledam na merilec srčnega utripa in ugotavljam, da mi srce kar noro bije. Le kam si šla, vsa moja kondicija!

Ker je pred nama gozd in samo gozd, se ves čas oziram nazaj, gledam proti Kopitniku, Kumu, ki se kmalu pokaže, in proti visokemu trboveljskemu dimniku, ki je tam nekje vmes. Na enem od tistih krat-

kih postankov občudujeva lesne gobe na dveh bukvah in iščeva načine, kako bi eno spravila dol, da bo doma zadišala ob Veliki noči. Nekje na pol poti (to sva seveda ugotovila nazaj grede) naju na lepem razglednem mestu čaka klopca. Sediva, se nastavlja redkim sončnim žarkom, gledava naokrog in prisluškujeva ropotanju vlaka v dolini.

Ko se mi srce dovolj umiri, greva naprej. Do prevala, kjer se razcepijo poti proti vrhu in proti Lisci, naju čaka še pravo goščavje. Spominjam se filmov o džungli, saj bi mi kakšna mačeta ali kaj podobnega kar prav prišlo. Ne vem kako, ampak vedno znova mi uspeva zaplesti palice v tisto vejevje in robidovje, da postajam smešna že sama sebi, Igor pa tako ali tako le še obupavajoče zmajuje z glavo. Pa se tudi tega čez čas rešiva.

Še zadnji vzpon proti vrhu. Noge imam že precej težke, gozdarji pa jih delajo še težje. Še dobro, da imam palice s seboj. Na merilec utripa mi sploh ni potrebno gledati, saj svoje razbijajoče srce prav dobro čutim. Strmina je vedno blažja in ko začuti-va zoprn hladni veter, se položi. Vrha pa še vedno ni nikjer. Markacije naju vodijo proti levi. Veter vedno bolj zavija in vedno bolj se bližava cilju. Tu sva! Ob vpisni knjigi ugotavljam, da je vrh kljub slabo shojeni potki kar dobro obiskan.

Veliko planincev pride tudi z Lisce, saj sta oba vrhova del Zasavske planinske poti. Po krajših eksperimentih s fotoaparatom se spustiva v zavetje na malico.

Ponovno se prebivava skozi goščavo (tokrat malo bolj obvladujem svoje palice) in se po ozki potki spuščava nazaj v dolino. Predvsem Igorjevi napori, da bi z drevesa sklatil kakšno gobo, se obrestujejo. Nazaj gredé opaziva tablo, ki kaže na bolj strmo pot, vendar se raje spuščava kar po tisti, ki jo poznavamo že od vzpona. Spet sva pri koči. Še vedno je v senci in prav tako sama kot dopoldne. Utrgam še nekaj živo rdečih lampijončkov in iz hladne sence pobegnava na toplo sonce.

Ko se vračava po drugem bregu Savinje, se oziram proti skalnatemu vrhu, proti Velikemu Kozjemu, ki žari v popoldanskem soncu. Tako bom prihodnjic, ko se bom vozila

tod mimo, vsaj vedela, kako se tej skalnato gozdni gmoti sploh reče in kako priti nanjo.

Saša Stopinšek

Pohod Dramlje-Žiče-Uršula

Za letošnji tradicionalni pohod Dramlje-Žiče-Uršula smo zvedeli pri planinskem krožku. Vsem so se ob tej novici zasvetile oči, zato je bil list s prijavi takoj poln. Prijavilo se nas je 33. Zbrali smo se na železniški postaji v Laškem. Z avtobusom smo se odpeljali do osnovne šole v Dramljah (327m), potem smo se podali na pot k rojstni hiši Miloša Zidanske v Straži (474m). Tam so nam postregli s toplim čajem.

Naslednja točka je bila domačija Kumšek-Šelih (625 m). Do te domačije smo hodili kar precej časa. Po petnajstminutnem počitku smo odšli na Uršulo (461 m). Pot mi je hitro minila, čeprav smo hodili 5 ur.

Alenka Korun
OŠ Primoža Trubarja Laško
Planinski krožek

Zimski pohodi Celjanov

Ob novem letu se marsikdo povzpne na svojo najljubšo goro. Celjani imamo Tovsti vrh in preko Ramance do Svetine preganjamo novoletnega mačka (kot piše na izkaznici). Letos nas je vreme kar doobra »zbrhtalo«, saj je dopoldne močno deževalo, na Tovstem vrhu pa se je še celó ulilo — po grlu. Štiriglasno zdravico nam je Bog menda res uslišal, saj so bili naši naslednji pohodi v primernem vremenu.

7. januarja je bil že 17. pohod Rogla-Osankarica na Pohorju. Kljub obilnemu snegu se tokrat nismo izgubili, čeprav smo hodili v pravljeno lepem svetu smrek, bogato obloženih s snegom. Veliko pohodnikov je prišlo prav zaradi obljubljenosti pri Treh žeblih, a so bili grenko razočarani — nekdo je pač pozabil, da letos praznujemo 50-letnico osvoboditve.

Na Gori Oljki pa nas planince nikoli ne pozabijo okrog 21. januarja pogostiti z trdo kuhanim jajčkom in čajem, čeprav bi tudi brez tega mno-

žično prihajali k njim. Med nami se je letos pojavil tudi dolgoletni planinec-samotar iz Zagreba, naš prijatelj Bóžo (še vedno pa pogrešamo Josipa in njegovo skupino). Dopoldne nam je vreme streglo z meglo in soncem, popoldne pa s poštenim sneženjem, kar je bilo vsekakor bolj dobrodošlo kot dež.

Skoraj vsi »Gorooljčani« smo se čez slab teden srečali na Radojču in Ramšakovem vrhu nad Vinsko Goro in bili prav dobre volje. Pohod, ki nam dušo razveseli, telo pa krepi, so že sedmič skrbno pripravili planinci PD Vinska Gora.

Stanč

Svetloba gora

Fotoklub Planinske zveze Slovenije je po krajšem premoru ponovno pričel delati. Njegovi člani so v prvih dveh mesecih letošnjega leta razstavljali v Ljubljani v prostorih Knjižnice Prežihov Voranc 29 svojih gornjskih fotografij pod naslovom Svetloba gora. Razstavljena dela so po izboru selektorja Aleša Doberleta prispevali Živa Čerček (3), Miha Debevc (13), Peter Merše (5) in Igor Maher (8), ki je razstavo tudi oblikoval. Na umetniških fotografijah se pojavljajo čustveni in nežni zapisi videnja v jutranjem in večernem času, v meglenem in oblačnem vremenu, v mrzli zimski in vroči poletni pokrajini. Igra sončne svetlobe na zaslonki fotoaparata ali izza oblakov, na grebenih in ožarjenih vrhovih nam pričara pravljčni gorski svet tišine.

To prireditev so organizirali v okviru programa Planinske zveze Slovenije v Evropskem letu varstva narave, ki je namenjena dvigu naravovarstvene zavesti planincev. Razstava, ki so jo omogočili poleg PZS še Dia Studio — Stane Klemenc, Meditrade in Nordfoto, se bo v prihodnjih mesecih selila tudi v druge kraje Slovenije.

Ciril Velkovrh

Mali oglas

Nepremočljive gozdarje Koflach, nove, številka 43-44, prodam. Informacije po telefonu 061/571 957.

INIEND d.o.o. PE POPOTNA DELAVNICA

TRZASKA 2. 61000 LJUBLJANA. TEL. 061 125 15 03. FAX 061 218 055

Predstavljamo Vam našo ponudbo, ki je ljubitelj narave in potovanj ne sme prezreti:

Italija — vulkani	26. 4., 8 dni, 410 DEM
Islandija — (Grenlandija)	1. 6., 18 dni, 2150 DEM
	18. 6., 15 dni
Skandinavija do Nordkappa	18. 6. in 16. 7., 22 dni, 1300 DEM

Za Vas smo to poletje pripravili zanimiva potovanja s šotorom:

Turčija — Sirija — Jordanija
Škotska — Irska — Skandinavija
Maroko — Španija — Portugalska

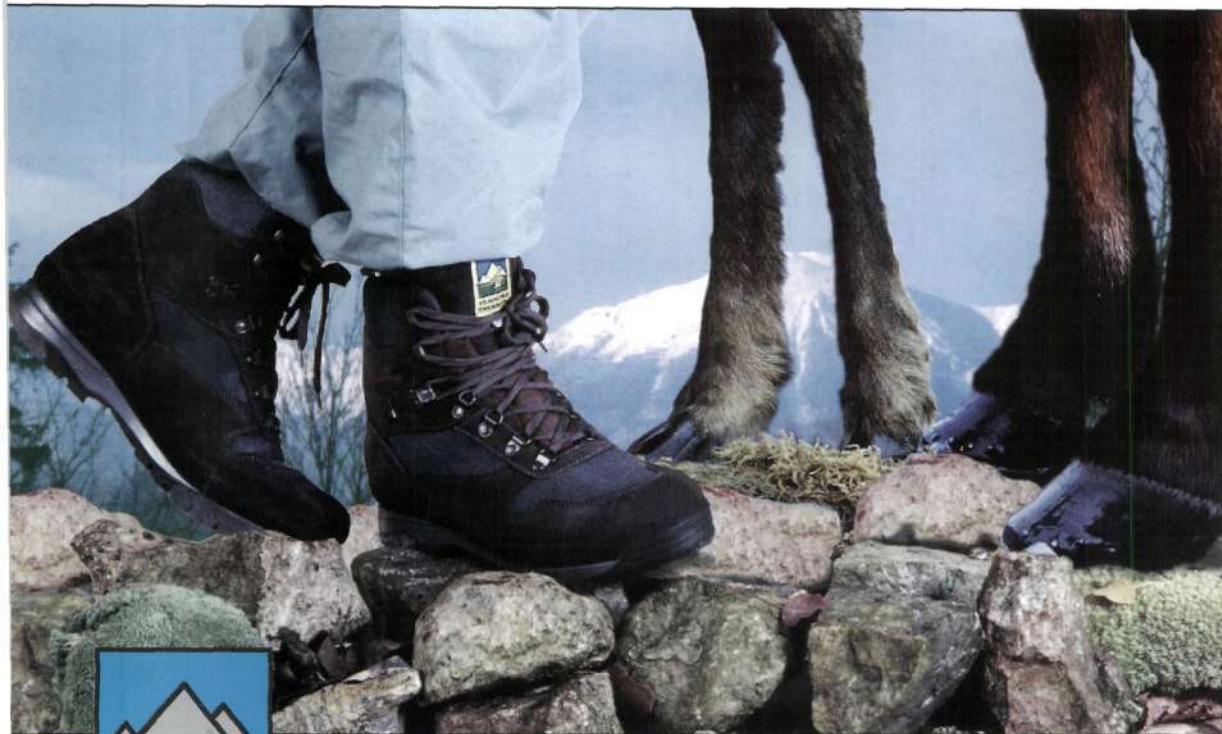
Treking v Nepal

Nepal, nenavadna eksotična država, je na Zahodu že nekaj časa turistična moda, saj imajo obiskovalci tam kaj videti. Na razdalji dobrih 200 kilometrov se lahko povzpnejo za skoraj 8000 metrov ter spoznavajo pestrost živalskega in rastlinskega sveta, starejši pa se lahko v mislih vrnejo za pol stoletja nazaj, ko so se morda kje drugje vozili po prašnih cestah v napol razbitih avtobusih in tovornjakih. Mnogim pomeni obisk Nepala psihično sprostitev, saj tam življenje teče počasi, neobremenjeno in predvsem brez stresov, ki so v sodobnem zahodnem svetu tako vsakdanji.

Nepal je država, ki je vredna obiska, zato vas septembra 1995 vabimo na 35-dnevni treking okoli Anapurn z obiskom Tajske — za samo 1692 ameriških dolarjev.

Informacije dobite vsak dan po 19. uri na telefonski številki 061/317 014.

Trekking modeli '95:

PLANIKA TREKKING. Obutev po meri narave.

Obutev PLANIKA TREKKING Vam bodo letos v planinah zavidali tudi gamsi. Planiki je namreč uspelo v enem čevlju združiti tudi na videz nezdržljive lastnosti, kot sta vzdržljivost in sodoben design.

Poleg tega čevlji zagotavljajo udobno počutje na vsakem terenu in v vsakem vremenu. Narejeni so iz COMTEC-a, posebne tkanine, ki ne premoči, hkrati pa omogoča koži neovirano dihanje. S primerno oblikovanim podplatom so čevlji tudi varni proti zdrsu.

Če v Planikini trgovini srečate kakšnega gamsa, se ne ustrašite. Glede na povpraševanje smo se v Planiki odločili, da v naslednji sezoni poskrbimo tudi zanje.

 PLANIKA